Tartu Riiklik Ülikool
NSV Liidu ajaloo kateeder

Sirje Niinemäe

A. H. Tammsaare nimeline Tartu 1. Keskkool 1944 - 1970

Diplomitöö

TRÜ NSV Liidu ajaloo kateeder
inv. nr. 2282

Juhendaja
ajalookandidaat
A. Liim

Tartu 1972

Sissejuhatus

A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkool on Eesti NSV üks vanemaid, omapäraste palgepaantega ning suurte traditsioonidega õppeasutusi. Tema varasem ajalugu kuni 1944. aastani moodustab Eesti haridus- ja kultuuriloos terve peatüki, mille tähtsust on raske alahinnata. Nõukogude Eestis on A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkool olnud teerajajaks eriklasside loomisel ning pidevalt paistnud silma lõpetanute tublide teadmiste ja õpilaste mitmekülgse klassivälise tegevuse poolest. Kõik see annab põhjust üksikasjalisemalt õppida tundma nimetatud koolis poolt läbitud teed ning jäetud jälgi.

A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkool loeb oma kõige varasemaks eelkäijaks 1804. aastal asutatud Tartu Kubermangugümnaasiumi (Das Gouvernements-Gymnasium zu Dorpat), mis 1890. aastast kandis Tartu Ülikooli Gümnaasiumi (Юрьевская Гимназия) ning 1904. aastast Tartu Aleksander I Gümnaasiumi (Юрьевская Гимназия Императора Александра I Благословенного) nime.[1] See õppeasutus töötas koolihoone praegustes ruumides 114

---

[1] Andmed kooli varasema ajaloo kohta kuni 1944. a. on saadud A. Liimilt.

aastat (1804-1918) nõuy andis selle aja jooksul küpsustunnistuse eaam kui 2000-le noormehele. Nende hulgas olid kirjamehed Friedrich Robert Faehlmann, Jakob Hurt ja Gustav Suits, kunstnikud Georg Alexander Schlater ja Aleksander Eller, täppisteadlased Johann Friedrich Parrot, Emil Lenz ja Otto Wilhelm Struwe, loodusteadlased Johann Friedrich Eschscholz, Ernst Hoffmann ja Nikolai Lunin, keeleteadlased Carl Eduard Senff ja Villem Ernits, ajaloolased Hans Kruus ja Ferdinand Linnus, arstiteadlased Heinrich Koppel, Aleksander Paldrock ja Rudolf Berndkoff, loomaarstiteadlased Eugen Nikolai Semmer ja Johannes Kaarde, haridustegelased Hugo Treffner ja Karl Maasik nüüd paljud teised teenekad inimesed.

Tartu Aleksander I Gümnaasium pidi oma tegevuse lõpetama 1918. aastal, Saksa okupatsiooni ajal. Okupandid tahtsid tema baasil luua saksakeelset lütseumi. Valdav osa eestlastest õpilasi, arvult ligi 400, eelistas aga üle minna H. Treffneri Gümnaasiumi, kus sellal oli juba kehtestatud eestikeelne õppetöö. H. Treffneri Gümnaasium oli Tartus eraõppeasutusena tegutsenud 1883. aastast kuni 1890. aastani II-järgu erakoolina, seejärel 1907. aastani I-järgu erakoolina ning sealtpeale õigustega eragümnaasiumina. Seal olid keskhariduse saanud kirjanik Anton Hansen Tammsaare, keeleteadlane Johannes Voldemar Veski, matemaatik Jaan Sarv, arstiteadlased Jüri Aunap, Albert Valdes ja Felix Lepp, loodusteadlane Aleksander Audova,

viiulikunstnik -revolutsionäär Eduard Sõrmus ja teised. Lihtekokku oli H. Treffneri Gümnaasiumi kuni 1918. aastani (incl.) lõpetanud 483 noormeest.

Pärast Saksa okupatsiooni ning koos sellega ka algusest peale kiratsenud saksakeelse liitseumi kokkuvarisemist 1918. aasta lõpul anti endise Tartu Aleksander I Gümnaasiumi tühjaksjäänud hoonetekompleks koos inventariga üle vahepeal tublisti kasvanud H. Treffneri Gümnaasiumile. Sisuliselt toimus 1918/19. õppeaastal nende kahe kooli jõudude ühendamine. Kodanluseaegne H. Treffneri Gümnaasium oli selle sünteesi tulemus. Ta oli ühelt oma eelkäijalt toonud kaasa nime ja ühe poole õpilastest, teiselt saanud koolihoonid ja teise poole õpilastest.

Aastatel 1918 - 1944 kujutas H. Treffneri Gümnaasium (esimesel nõukogude aastal 1940 - 1941 Tartu 4. Keskkooli nime all) endast ühte suuremat ja tooniandvamat keskõppeasutust nagu Eestis. Koolis töötasid õpetajatena sellised tuntud spetsialistid nagu Richard Kleis, Arnold Kask, Anatoli Mitt, Ernst Nurm, Johannes Silvet jt., kellest hiljem said sõjajärgse Tartu Riikliku Ülikooli õppejõud. Selle perioodi lõpetajate hulgas olid ühiskonnateadlane Ilmar Kruus, poliitik Ilmar Paul, keeleteadlased Peeter Arumaa ja Julius Mägiste, kirjanikud Paul Viiding, Mihkel Jürna ja Ain Kaalep, näitleja Valdeko Ratassepp, arstiteadlased Pavel Bogovski ja Johannes Tammeorg, biolog Neeme Mikkelsaar, täppisteadlased Leo Jürgenson, Ülo Lepik

ja Vladimir Riives, juristid Hillar Randalu ja August Traat, põllumajandusteadlased Osvald Hallik, Aleksander Adojaan ja Harri Mauring, pedagoogid, hilisemad teenelised õpetajad Endel Arand ja Valter Metti ning paljud teised silmapaistvad inimesed. Kokku sai H. Treffneri Gümnaasiumis ajavahemikul 1919 - 1944 keskhariduse 1310 noort.

Käsitledes A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli varasemate eelkäijate — tsaarivõimu - ja kodanliku diktatuuri aegsete gümnaasiumide ajalugu, ei tohi jätta mainimata, et tegemist oli ikkagi klassikoolidega. Nende õpilaskond koosnes rõhuvas enamuses jõukamate vanemate lastest, kellele õppimine tollel ajajärgul oli materiaalses mõttes jõukohane. Kehvematest perekondadest noorukid pääsesid siis keskkooli küpsustunnistuseni üksnes suurte pingutustega. Nende koolide kasvatuslik põhisuund teenis valitseva ekspluataatorlikku ühiskonnakorra kindlustamise huvisid.

Kodanluseaegne H. Treffneri Gümnaasium oli sõjajärgse Tartu 1. Keskkooli üheks eelkäijaks. Fašistliku okupatsiooni aastatel toodi tema ruumidesse üle ka Tartu linna teine suurem poeglastekeskkool — Tartu 1. Gümnaasium. Viimasel okupatsiooniaastal lüdeti kahe kooli lõpuklassid. Pärast Tartu vabastamist 1944. aasta sügisel loodi nende kahe kooli baasil Tartu 1. Keskkool. Seega ühendas sõjajärgne kool endas kahe omaaegse poeglastekeskkooli jõudusid ning võttis üle ka nende mõlema paremad traditsioonid: H. Treffneri Gümnaasiumis

olid au sees dund humanitaarained ning sport, Tartu 1. Gümnaasiumis (varasemate nimetustega Tartu Reaalkool ja Tartu Poeglastegümnaasium) aga reaalained ning õpilaste isetegevus. Sõjajärgne Tartu 1. Keskkool püüdis kõiki neid alasid jätkata. Aja jooksul kujuneski ta meie vabariigi esimeseks täppisteadeste kallakuga keskkooliks, kus peetakse lugu ka keeltest, ollakse eriteas sportimisel ning harrastatakse õpilaste ruenstilist isetegevust.

Käesolev diplomitöö on pühendatud sõjajärgse (alates 1958. aastast A. H. Tammsaare nimelise) Tartu 1. Keskkooli arenguteele väljaselgitamisele ning sellest kokkuvõtete tegemisele.

Töö kirjutamisel on allikatena kasutatud esmajoones arhiivdokumente – kooli üja-aastaseid õppekasvatustöö ja statistilisi aruandeid ning õppenõukogu protokolliraamatuid. Neade andmed on kõige täpsemad ja usaldusväärsemad ning annavad ülevaate kooli kõigist tööloikudest. Nimetatud aruanded ja õppenõukogu protokolliraamatud kuni 1955/56. õppeaastani säilitatakse Tartu Linna ja Rajooni Riiklikus Arhiivis Tartu 1. Keskkooli fondis nr. 350. Analoogilised dokumendid 1956/57. õppeaastast hoitakse aga A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli oma arhiivis. Peale selle on ulatuslikult kasutatud Tartu Linna TSN TK Haridusosakonnas olevaid materjale, mis on arvele võetud Tartu Linna ja Rajooni Riiklikus Arhiivis fond nr. 20 all. Sealt on saadud peamine osa andmetest õpetajate tööstamise kohta A. H. Tammsaare nim.

Tartu 1. Keskkoolis. Läbi tuli vaadata kõik haridus-osakonna juhataja käskkirjade raamatud osakonna all-asutuste koosseisu käsitlevat alal ja üle mitme tuhande liina õpetajate isikliku toimiku. Kooli lõpetanute album-kirjad on saadud Tartu 1. Keskkooli küpsustunnistuste registreerimise raamatutest 1945 - 1959 aastani ning õppenõu-kogu protokollidest aastad 1960 - 1970.

Kasutatud on ka kooli joooksvat dokumentatsiooni, komsomoli - ja pioneerorganisatsiooni ning klassi - ja koolivä-lise töö käsitlemisel aga vastavaid arvandeid.

Teiseks tähtsamaks allikaks kujunes ajakirjandus. Tartu 1. Keskkooli õpilased on olnud väga agarad kirja-saatjad, kes saatsid tihti ajalehtedele põhjalikke sõnumeid koolis toimunud tähtsamate sündmuste kohta. Läbi on vaadatud ajalehe „Edasi" ning selle eelkäijate „Uus Postimees" ja „Postimees" aastakäigud alates 1944. aastast. Eriti palju materjali on saadud sealt sõjajärgse kooli tegevusse kohta 1944/45. õppeaastal ning klassi - ja koolivä-lisest tööst 1945 - 1954. aastani. Kasutatud on ka ajalehti „Noorte Hääl" ja „Rahva Hääl", kuna seal on ilmunud üksikuid pikemaid ülevaateid Tartu 1. Keskkooli tööst. Ajalehest „Nõukogude Õpetaja" on aga saadud palju direk-tiivseid juhendeid õppetöö kohta esimestel sõjajärgsetel õppeaastatel.

Kasutatud on ka kooli almanahhi „Sulesepad" numb-rites ilmunud ajalooliisi lühiülevaateid, peamiselt A. H. Tamm-saare nim. Tartu 1. Keskkooli kauaaegse direktori A. Lõmi sulest ning vilistlaste meenutusi oma kooliajast. Hinnatavat

allikaks kujunes kooli almanahhi kroonika rubriik, mis ilmub 1959. aastast. Seal on aastate lõikes antud lühisõnumid koolielu tähtsamatest sündmustest ja saavutustest. Kahju, et sellist kroonikat pole varem peetud.

Tartu 1. Keskkooli tegevust aitas paremini mõista tutvumine kogu Nõukogude Eesti haridusellu. Siin oli suureks abiks H. Kurmi kandidaadidissertatsioon, kus on antud põhjalik ülevaade Nõukogude Eesti sõjajärgse kooli arengust 1954. aastani.[2]

Oma mõlestusi on meelsasti jagamud mitmed endised Tartu 1. Keskkooli õpetajad. Iluvitavalt tegid seda V. Metti, A. ja E. Araud ning M. Loog, kes kõik on koolis töötanud pikemat aega. Palju vajalikke andmeid on saadud ka kooli vanaaegselt majandusala juhatajalt G. Krumsilt.

Käesolev töö koosneb kahest peatükist. Esimene käsitleb Tartu 1. Keskkooli poeglastekoolina 1944-1954. aastal, teine segakoolina aastail 1954-1970. Mõlemas peatükis püütakse anda ülevaade kooli majandusloost baasist, õppe- ja kasvatustööst, komsomoli- ja pioneeriorganisatsiooni tegevusest ning klassi- ja koolivälisest tööst vastaval ajajärgul. Väga olulise tähtsusega oli kooli tegevus 1944/45. õppeaastal. Siis pandi alus kogu hilisemale arengule ja traditsioonidele. Seepärast on seda lühikest, kuid sisutihedat perioodi käsitletud pikemalt. Ka järgnevat kooli tegevust 1945-1954. aastal on püütud ulatuslikumalt jälgida.

---

2 H. Kurm, Nõukogude Eesti üldhariduslõkku kooli areng. Dissertatsioon. Tartu 1954.

kuna see moodustab Tartu 1. Keskkooli ajaloos omaette terviktiku osa. Raskem oli vaadelda kooli tööd alates segakooliks reorganiseerimise ajast tänapäevani. See ajajärk on olnud koju NSV Liidu hariduselus väga mitmekülgne veel praegugi pole kavandatud ümberkorraldused lõpule viidud. Töö lõpus on lisad, kus on ära toodud kooli lõpetanute nimekirjad ning A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis töötanud õpetajad aastatel 1944-1970. Sellise nimekirja koostamine oli vajalik, kuna koolil puudus ülevaade oma õpetajatest aegade vältel ning mida aasta edasi, seda raskem oleks seda koostada. Käesoleva töö lisadel-tabelitel ja nimekirjadel on seega praktiline eesmärk.

Töö terviktuna on esitatud kahes osas ajaliselt süstemaatilise, allikatele tuginev ja faktidekäsitlev ülevaade Tartu vanima keskkooli arengust sõjajärgsel perioodil.

I. Tartu 1. Keskkool poeglastekoolina aastail 1944 – 1954

1. Kooli tegevus 1944/45. õppeaastal

a) Sõjajärgse kooli loomine

25. augustil 1944. aastal vabastati Tartu fašistlikust okupatsioonist. Kuigi sõda kestis veel edasi, asuti otsekohe peale linna vabastamist elu organiseerima vastavalt rahuaja tingimustele. Seda kõikidel elualadel. Eriti kiiresti püüti aga tööle seada koolid, et õppetööd oleks võimalik alustada juba samal sügisel.

Alustada tuli Tartus nagu mujalgi meie vabariigis rasketes tingimustes. Kolme okupatsiooniaasta jooksul oli purustatud Eesti NSV-s 1940-1941. õppeaastal loodud üldhariduskool ja kogu koolivõrk. Suurt kahju oli tehtud koolide majandusbaasile. Teadlikult ja ettekavatsetult olid sakslased Eesti NSV-s purustanud ja muutnud kõlbmatuks üle 275 koolimaja, osaliselt oli purustatud 315 koolimaja, 415 vajasid põhjalikku remonti. Ainult 50 koolimaja oli võimalik kasutada. Eriti rängalt said osalised olid

Tallinn ja Eesti NSV lõunapoolsete piirkondade koolimajad. Tallinnas oli hävitatud 20 % koolimajadest, s.o. 13 koolihoonet, Tartu linna 32 koolihoonest oli alles 18, s.o. 56 %.[3]

Kohe pärast okupantide mõnemakihutamist taastati Eesti NSV-s õhtuskoolid ja kehtestati üldine koolikohustus kõikidele lastele alates 8. eluaastast kuni 16. eluaastani või 7. klassi lõpetamiseni.[4] Koolide taastamiseks eraldas vabariigi valitsus 5 314 300 rubla, millest suudeti ära kasutada küll ainult 2 401 300 rubla ehk 44 %. Tartus kulutati koolihoonete hädapärasemaks remontimiseks ja käikulaskmiseks 15 000 rubla.[5] Tartu linna TSN Täitevkomitee pidas koolide taastamist esmajärguliseks ülesandeks.[6] See oli eriti tähelepanuväärne olukorras, kus 50% kogu linna elamispinnast ja 46 % tööstusettevõtetest oli samuti purustatud.[7]

Omaaegsetest keskkoolihoonetest Tartus olid enam-vähem tervetena säilinud Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi Tütarlaste Gümnaasiumi maja Viljandi tänaval ja H. Treffneri Gümnaasiumi maja kesklinnas, praegusel 21. Juuni tänaval. Esimesse otsustati siis koondada loodavad tütarlastekeskkoolid, teise poeglastekeskkool.

---

3 H. Kurm, Nõukogude Eesti üldharidusliku kooli areng. Dissertatsioon. II köide. Tartu 1954, lk. 2.

4 „Uus Postimees" nr. 29, 1. nov. 1944.

5 H. Kurm, lk. 4.

6 „Uus Postimees" nr. 21, 23. okt. 1944.

7 Kogumik: Lehekülgi Tartu ajaloost. Tallinn 1964, lk. 125.

Eeldades poiste arvu vähesust, nähti esialgu ette ühe-aiuse poeglastekeskkooli loomine. See nimetati 1. Keskkooliks. Tema õpilaskontingent, eriti vanemates klassides, kujunes peamiselt kahe omaaegse poeglastekooli – H. Treffneri Gümnaasiumi ja Tartu 1. Gümnaasiumi kasvandikest, kellele lisandus muidugi ka tulnukaid teistest koolidest. Nimetatud kahe eelkäija osa sõjajärgse Tartu 1. Keskkooli kujunemisel oli aga määrav. Ühelt sai ta koolihoone ja ligemale poole õpilastest, teiselt tõi kaasa oma numbri nõg ligemale teise poole õpilastest.[8] Sisuliselt kordus samalaadne süntees, mida kooli varasem ajalugu teadis 1918. aastast.

Koolihoonete arvelevõtmise ja koolivõrgu taastamise kõrval oli teiseks tähtsamaks ülesandeks enne õppetöö alustamist õpetajate arvelevõtmine nõg töölemääramine. Tartu õpetajaskond oli Suure Isamaasõja aastatel kaotusi. Mitmed progressiivsed õpetajad olid fašistide poolt mõrvatud. Üks osa õpetajaid oli 1941. aastal astunud Nõukogude armeesse või evakueerunud tagalasse. Siiajäänutest olid paljud sõjakeerises Tartust lahkunud. Mõned olid mobiliseeritud ka Saksa armeesse. Ja lõpuks oli neidki, kes olid fašistliku valepropaganda mõjul kodumaa maha jätnud ja emigreerunud. Vabastamise momendil olid linnas ainult üksikud õpetajad. Tartu Linna JSNV TK Haridusosakond hakkas järelejäänud ja tagasipöördunuid õpetajaid arvele võtma

---

[8] A. Lüüm, 160 aastat. Almanahh „Sulesepad" nr. 4, 1964, lk. 10.

ning vastloodud koolidesse tööle määrama.

Esimese õpetajana asus Tartu 1. Keskkoolis juba 1. septembrist tööle Meta Loog. Kooli direktoriks määrati septembri algul J. Tarmu, kes praktiliselt oma ülesannete täitmisele aga ei asunud.[9] September keskel tulid õpetajad Alma Araad, Johannes Feldmann ja Magda Teder. Oktoobris lisandusid Endel Araad, Richard Pilma, Heinrich Freymann, David Koppel, Juhan Kukk, Marie Raud, Anette Kaasik, Elisabeth Kibbermann ja Olga Kronus. 10. oktoobril 1944 määrati kooli direktoriks endine Tartu 1. Gümnaasiumi inspektor (Õppealajuhataja) Karl Maask. Õppealajuhatajana tegutses alates 25. septembrist Juhan Truus. Majandusalajuhatajaks oli Gustav Krunus. Nende ülesteste õlgadel lasuski Tartu 1. Keskkooli hoone töökorda seadmine ja inventari arvelevõtmine.

Haridusosakond teatas kõigile isikutele ja asutustele, et nende valduses olevad koolide ning lasteasutuste varad tuleb omanikele tagastada hiljemalt 1. novembriks 1944. aastal.[10] Tartu 1. Keskkool palus nüüd mitte lõdas oma varade otsimisega, kuid nüüd teistele koolidele ruumlunud pinkide, õppevahendite ja muu inventarija, mis okupatsiooniajal oli veetud kokku H. Treffneri Gümnaasiumi hoonesse ning takistasid nüüd ruumide korrastamist.

---

[9] Suulised andmed G. Krunsilt ja A. Araadilt.

[10] „Uus Postimees" nr. 24, 26. okt. 1944.

Paralleelselt kõigi nende organisatsiooniliste ja majanduslike töödega algas haridusosakonna korraldusel 5. oktoobril 1944 õpilaste registreerimine. Koolikohustuse alla kuulusid kõik lapsed, kes olid sündinud ajavahemikul 1. jaanuar 1928 - 1. jaanuar 1938, s.o. lapsed 7-16 aasta vanuses, kuni nad polnud lõpetanud 7.-le õppeaastale vastavat klassi.[11]

Keskkoolidesse, kutsekoolidesse ja Õpetajate Seminari registreeriti õpilasi Tartu 1. Keskkooli ruumes igal tööpäeval kell 10-16. Alates 23. oktoobrist toimus registreerimine vastavate koolide juures ning lõpetati 26. oktoobril.[12] Õpilaste registreerimisega tegeles Tartu 1. Keskkooli juurest kaks õpetajat.[13] Et paljudel noortel olid tunnistused sõjakeerises kaduma läinud või nad polnud neid okupatsiooniajal üldse saanudki, siis määrati klassidesse õpilaste enda ütluse järgi. Kui hiljem toime ei tulnud, võidi nooremasse klassi või vastupidi, nooremast klassist vanemasse, kui teadmised olid paremad antud klassi tasemest. 11. klassi määrati 1943/44. õppeaastal gümnaasiumi lõpuklassides olnud õpilast.[14] Tartu 1. Keskkooli 11. klassi registreeritud õpilased olid eelmisel õppeaastal õppinud kas H. Treffneri Gümnaasiumis või Tartu 1. Gümnaasiumis. Nüüd moodustasid nad

---

[11] „Uus Postimees" nr. 12, 5. okt. 1944 ja „Uus Postimees" nr. 15, 12. okt. 1944.

[12] „Uus Postimees" nr. 19, 20. okt. 1944.

[13] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 10, l. 1.

[14] „Uus Postimees" nr. 19, 20. okt. 1944.

ühtse kollektiivi.[15]

Õppetöö algas 1. novembril 1944. aastal. Sel puhul toimus koolipere kogunemine aulamisel korrusel ühes suures klassis (praegune kantselei – ja selle kõrval asus klassiruum). Direktor Karl Maasik rääkis klasside pargutusest ja õppetöö käigust. Õppealajuhataja Juhan Truus andis informatsiooni selle kohta, kust saada vajalikke õppevahendeid – pliiatsit, vihikut jm.[16]

Õppetööd alustas 15 klassikomplekti 560 õpilasega. Mõne nädala pärast lüüdeti kaks ruumalendat klassi ja seetõttu jäi 14 klassikomplekti.[17] Kogu Eesti NSV-s tervikuna 1944/45. õppeaastal võrreldes kodanlikku vabariigi perioodiga eriti tunduv keskkooliõpilaste arvu suurenemine.[18] Ka Tartu 1. Keskkoolis oli kõige rohkem vanemaid klasse: kaheksandaid – kolm, üheksandaid – kaks, üleõpilasi igaühte – üks. Lõpuklassis alustas õppimist 15 poissi.[19] Pärast õppetöö algust jätkus õpilaste juurdevool. Kõiki neid polnud nüüd võimalik enam 1. Keskkooli vastu võtta. Osa õpilasi alates 8. klassist tuli saata mujale.[20] Selle tõttu sai võimalikuks avada Tartus ka teine poeglastekeskkool – Tartu 6. Keskkool (praegune 5. Keskkool), mis alustas

---

15 J. Linnus, Esimene sõjajärgne. Almanahh „Sulesepad" nr. 6, 1968, lk. 76

16 Samas.

17 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 10, l. 35.

18 H. Kurm, lk. 25.

19 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 8.

20 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 6, l. 6.

õppetööga 9. novembril 1944. aastal.[21]

Kui esimesel sõjajärgsel õppeaastal ole vabariigis koolide komplekteerimisel õpetajate kaadrija raskusi, siis Tartu 1. Keskkoolis seda ei esinenud. Osa õpetajaid tuleb jõgi teistesse koolidesse suunata, näiteks O. Truus, M. Taamal, J. Tarmu jt.[22] Ka olid kõik õpetajad vastava haridusega, mis on märkimisväärne eriti seetõttu, et kogu Eesti NSV-s oli 1944/45. õppeaastal kutseta õpetajaid 40,4 %.[23]

Tartu 1. Keskkoolis töötasid 1944/45. õppeaastal järgmised õpetajad:

1. Jaan Alver - laulmine, vene keel, matemaatika
2. Alma Arand - saksa keel, inglise keel
3. Endel Arand - kehaline kasvatus
4. Nigel Espe - joonistamine, tööõpetus
5. Johannes Feldmann - sõjaline kasvatus
6. Heinrich Freymann - ladina keel, filosoofia
7. Anette Kaasik - loodusteadus, keemia
8. Juhan Karma - maateadus, loodusteadus, vene keel
9. Elisabeth Kibbermann - saksa keel
10. David Koppel - maateadus, loodusteadus
11. Juhan Lukk - matemaatika
12. Maria Lehtsalu - algõpetus
13. Olga Linnus - vene keel, ajalugu

---

[21] E. Tenn, Ülevaade Tartu 5. Keskkooli ajaloost. Diplomitöö. Tartu 1970, lk. 12.

[22] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 6, l. 4.

[23] R. Kurm, lk. 303.

14. Meta Loog - eesti keel, vene keel
15. Karl Maasik - matemaatika
16. Valter Metti - ajalugu
17. Herman Mürk - füüsika, kosmograafia
18. Richard Pülma - matemaatika, füüsika
19. Kustas Raud - vene keel
20. Marie Raud - tööõpetus
21. Hugo Raudsaar - eesti keel, kirjatehnika, joonistamine
22. Juhan Simm - laulmine, koorilaul
23. August Reeben - loodusteadus, keemia
24. Magda Teder - eesti keel
25. Juhan Tamus - eesti keel
26. Villem Tubin - vene keel

Neist kolm õpetajat H. Mürk, M. Raud ja N. Espe töötasid Tartu 1. Keskkoolis kohakaasluse alusel.[24]

1944/45. õppeaasta oli raske nii õpilastele kui ka õpetajatele. Kuid võrreldes Saksa okupatsiooni aegse olukorraga, alustati õppimist siiski paremates tingimustes ning iga päevaga hakkas elu normaalsetesse rööbastesse minema.

Üheaegselt alanud õppetööga jätkus koolihoone remont. Novembri alguseks oli suudetud korda seada 13 klassiruumi, kantselei, õpetajate tuba, direktori ja õppealajuhataja kabinet.[25] Seda kõike oli tehtud koolirahva omal jõul - Tööjõu Jaotamise ja Arvestamise Büroo ei andnud koolidele abiks ainsatki inimest, küll

---

[24] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 6, l. 8-9.

[25] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 10, l. 1.

aga võeti ära õpetajaid muudele töödele.[26] Õpetajad koos õpilaste ja kooliteenijatega pesid põrandaid, koolipinke, klaasitsid aknaid jne. Kõike ei olnud võimalik aga oma põududega teha, näiteks oli raskusi tarpordi saamise ja erialaste remonttööde tegemisega. Väljastpoolt olid palgatud klaasija ja tisler aknaraamide nüüd uste parandamiseks, samuti müürsepad mürsuaukude kinnimüürimiseks.[27] Suuremad tööd nagu katuseparandamine, ahjude ümberladumine, uue korstna ehitamine mürsu läbi purunenud korstna asemele jäi remonttöökoja haaleks. Tööjõu üldise vähesuse tõttu arenes see töö aga visalt. Osa aknaid läks koolil korda klaasida, kuid klaasi puudumise tõttu oli veel detsembrikuus mitmed aknad klaasimata. Tööd takistas veel see, et teiste koolide inventari ei saadud veokite puudumisel õigeaegselt ära vedada. Samal põhjusel oli kooliõu koristamata.[28]

Tartu Linna TSN Täitevkomitee ja teised asutused püüdsid võimaluse piires koolidele vastu tulla nii nõid aidata. Nii rahuldas Kütteamet esmaspäeva koolide nõudmised ja Kommunaalmajanduse Osakond korrastas veevärgi. Kuna saeklased olid purustanud Ulila elektrijaama, mis oli varustanud Tartut elektriga, siis oli raskusi valgustusega. See-

---

[26] „Uus Postimees" nr. 60, 9. dets. 1944.

[27] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 10, l. 1.

[28] samas, l. 5.

tõttu sai kooliõõga alustada alles kell 10. Kolm esimest klassi tuli õppetööle teises vahetuses kell 13, sest hommikupoolikul ei jätkunud klassiruume.[29] Detsembri keskel saavutati kokkulepe elektritrustiga „Eesti NSV Elekter". Kool hakkas õhtukeskkooli õppetöö valgustamiseks saama täiendavalt voolu.[30]

Alamad õppetöö tõi muidki raskusi. Puudusid täielikult õpikud. Fašistid olid nõukogulikud õpikud põletanud, paberi ja kirjutustarbed aga saatnud Saksamaale.[31] 1940 - 1941. aastal kasutusel olnud nõukogude kooli õpikud olid muutunud bibliograafilisteks haruldusteks. Sellest raskusest saadi üle nii, et õpilased tõid kooli oma endised õpikud, mida teatava valiku järel oli võimalik kasutada, kuni saadi uusi õpikuid. Samuti oli mõnedel õpilastel säilinud kirjutusvahendeid. Kellel neid polnud, neile muretses võimaluse piires kool. Koolile raamatute ja vihikute hankimiseks oli moodustatud kolmeliikmeline komisjon, kuhu kuulusid õpetajad E. Kibbermann, M. Teder ja J. Kukk.[32] Vihikuid kasutati esialgu ainult neis õppeainetes, kus see oli hädavajalik, nagu eesti keel ja matemaatika. Uued õpperaamatud hakkasid ilmuma III õppeveerandi alguses. Esimestes

---

[29] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 6, l. 6.

[30] „Uus Postimees" nr. 65, 15. dets. 1944.

[31] H. Kurm, lk. 3

[32] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 6, l. 10.

olid J. Käisi „Aabits" ja A. Saakratova „NSV Liidu ajaloo" I jao I vihik. Kuna õpikud ilmusid vihkude kaupa ja vastav materjal oli klassis juba läbi võetud, siis saadi neid kasutada aine kordamiseks.[33]

Õppevaheaadid olid kaunatada saamud, osalt hoopis ära põlenud või purustatud. Sellest saadi üle säilinud õppevahendite korduskasutamisega, samuti vastastikuse laenutamisega koolide vahel.

Kooli kaudu said õpilased ka jalatseid ning riideid, millest peale okupatsiooniaja oli suur puudus. Kõige halvemas olukorras ses suhtes olid nooremate klasside õpilased, kes kasvasid riietest-jalanõudest välja. Vanemate klasside õpilased said kasutada täiskasvanute riideid. Detsembrikuuks oli määratud 1. Keskkoolile 100 paari jalatseid, 50 paari sukki ja 33 komplekti pesu, mis jaotati nooremate klasside õpilaste vahel.[34] Alles veebruarikuuks suudeti rahuldada teravat puudus jalatsite järele. Tekstiilikaupade osas oli aga varustamine halvem. Märkimisväärt oli see, et saadud jalatsid olid nahast ning kooralixed, vastupidi okupatsioonaegse valitsuse presendi- ja puusaapaile.[35]

Kuni poolaud kinnitatud üldist vormiriietust, lubati Eesti NSV Hariduse Rahvakomissariaadi loal kaada seniseid koolides esinenud vormimütse juhul kui neilt oli kõrvaldatud eraldusmärgid ja kui nad oma põhivärvilt

---

[33] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 10, l. 24.

[34] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 6, l. 22.

[35] „Postimees" nr. 33, 10. veebr. 1945.

olid ühtlased ja mitte silmapaistvalt eredad.[36] Rõivaste suhtes kehtisid üldiselt samad nõuded, ijaüks pani selga seda, mis tal oli. Õpilased, kellel olid majaandusliku olukord eriti halb, said ka lisatoetust. Nii korraldas aprillikuus lastevanemate komitee peo koolis ja saadud sissetulekust abistati ca 10 % õpilastest rahalise toetusega à 50 rubla suguses.[37] Märkus said toetust 16 õpilast.[38] Samuti said majanduslikult kehvemad õpilased tasuta lõunat. Üldse said kõik õpilased ja tööpäeva kohta 50g leiba ja 10 g suhkrut.[39] O

Õpetajate ja teenistujate majandusküsimuste lahendamiseks oli moodustatud eraldi komisjon, sest ka nemad said kooli kaudu kaarte toiduainete ning tekstiili- ja tarbekaupade ostmiseks.

Kõige olulisemaks teenäitajaks kogu Eesti NSV hariduselu korraldamisel oli Eesti NSV RKN ja EK(b)P Kk 27. detsembri 1944. aasta määrus „Koolide töö paranadamise abinõude kohta". Siin näidati ka suunad koolide majanduslike raskuste ületamisel, nimetajuu kui see sõjajaja raskustes tingimustes oli võimalik. Sellega kohustati täitevkomiteesid koolide jaoks kütet varuma ja kohale toimetama vähemalt 60% ulatuses aastatarvidusest 15. jaanuariks 1945. aastal ja terve aasta ulatuses 1. veebruariks 1945.[40] Seoni oli teravalt tunda andmud kütte-

---

[36] „Nõukogude Õpetaja" nr. 49, 14. dets. 1945.

[37] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 6, l. 45.

[38] samas, l. 47-48.

[39] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 10, l. 83.

[40] „Postimees" nr. 8, 11. jaan. 1945.

puudus. Seda veeti lotjadega Tartu lähedastest metsadest. Iga kool pidi küte ise sadamast ära tooma. Tartu 1. Keskkoolis lõppes novembri keskpaigas kohapealne küttepuude tagavara. Ruumid vajasid aga kütmist. Õppetöö ei tohtinud katkeda. Sadama laos oli küttepuid, kuid puudus transport. Leiti lahendus: päraast tundide lõppu tuli umbes 400 õpilast ning laost kanti ühistöös lähimasse aga jõeäärsel koolimaja nii tuhat halgu. Nii loodi jälle võimalus õppetöö jätkamiseks soojas ruumis.[41]

Ülalmainitud määrusega kindlustati nüüd koolidele transport materjalide ja toiduainete kohaletoimetamiseks. Jaanuaris algaski linna täiterkomitee abistamisel puudevedu koolidele, üldiselt oli Tartu 1. Keskkool kogu õppeaasta vältel küttematerjaliga vajalikul määral varustatud.[42] 27. detsembri 1944-aasta määrusega kindlustati koolid paremini ka aknaklaasi, vihikute ja rüeftusega. Seega püüti luua tingimused selleks, et koolide töö võimalikult ruttu normaliseeruks. Sellele aitasid kaasa ka III õppeveerandil loodud šeflussuhted Tartu koolide ja käitiste vahel. Šeflussuhetes asuvad asutised pidid koolides tegema võimaluse piires remonttöid. Koolid pidid käitisi abistama üldkultuuriliste ja teaduslike loengute pidamisega, puuanurkade dekoreerimisega, seinalehtede väljaandmisel kaasaaitamisega jne. Tartu 1. Keskkooli eestmeseks šefiks oli naharabrik „Koondis". See paranda õpilaste jalatseid ning lubas abi seoses remonttöödele.[43]

---

[41] „Uus Postimees" nr. 46, 23. nov. 1944.

[42] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 10, l. 49.

[43] „Postimees" nr. 34, 11. veebr. 1945 ja „Postimees" nr. 78, 5. apr. 1945.

b) Õppe- ja kasvatustöö organiseerimine

Õppetöö kestis esimesel sõjajärgsel õppeaastal 1. novembrist 1944 kuni 28. juunini 1945, kusjuures kokku oli tegelikke tööpäevi 167.[44] Õppeaasta kujunes kolme veeraadi pikkuseks, sest esimese õppeveerand oli kuluand ettevalmistuste tegemiseks. Ka teisel õppeveeraadil rõudsid taastamistööd rohkesti hoolt ja aega. Kolmandal õppeveerandil, mis algas 10. jaanuaril 1945, saadi juba peamise tähelepanu pöörata õppe- ja kasvatustööle. Siis oli tarvis pürgutada nii õpilastel kui ka õpetajatel.

Esimesel õppeaastal tuli õpetajatel enestel palju õppida, sest enamik neist oli töötanud koolides kodaniku korra perioodil. Nüüd oli metoodikas palju muutust. Ka tuli hakata õpetama mõtteid uust aineid, nagu NSV Liidu ajalugu, NSV Liidu konstitutsioon, millele polnud õpetajatel spetsiaalset ettevalmistust. Kõige halvem oli see, et õpetajate raamatukogud olid suures osas hävinud. Käsiraamatutest oli peaaegu kõigis ainetes puudus. Seetõttu vajasid õpetajad enne õpetamisele asumist metoodilisi ja ideelisi juhtnööre. 14. ja 15. oktoobril toimus Tartumaa ja Tartu linna õpetajatele kahepäevane nõupidamine – seminar. Siin käsitleti õppe- ja kasvatustöö kõige aktuaalsemaid probleeme ning anti õpetajatele neis küsimustes selgus ja õige suund. Räägiti

---

[44] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 10, l. 75.

õpetaja osast taaschitamise organiseerimistöös ja vabaharidustöö põhisuundadest; ajaloo, eesti keele ja kirjanduse õpetamisest nõuk. kehakultuuritöost nõukogude koolis. Õpilaste seltsis ka VSV Lüdu hüma, sest peatselt tuli seda õpetada juba õpilastele.[45]

Appi tuli ka Tartu Pedagoogiline Kabinet, kus ja nädal toimusid individuaalsed konsultatsioonid õpetajaile ja seminarid - peamiselt ajaloo alal. Pedagoogilise Kabineti organiseerimisel alustasid kolmandal õppeveerandil Tartu 1. Keskkooli ruumides tööd õpetajate edasiharimisseminarid. Ka talvise ning kevadise (25. märtsist-1. aprillini) õppevaheaja kasutasid õpetajad enesetäiendamiseks.

31. oktoobril 1944. aastal kehtestas Eesti NSV Haridusе Rahvakomissariaat õppeplaani, mille eeskujuks oli võetud Vene NFSV õppeplaan, kohandatuna seda mõnevõrra Eesti NSV tingimustele. Jaanuaris jõudsid need ka Tartu õpetajatele tutvumiseks.[46] Õpetajatele oli raskuseks see, et 1944/45. õppeaasta õppeprogrammidel puudusid seletuskirjad, ei teadnud ju õpetajad, mida üja õppeaine õpetamisel esile tõsta, milliseid ideelis-poliitilisi seisukohti rõhutada.

Eesti NSV RKN ja EK(b)P KK 27. detsembri 1944. aasta määrus püstitas nõude õpetajatele - õpetamisel olgu poliitiline sihikindlus ja pedagoogiliste vahendite meisterlik käsitlus. See tuli võtta oma töös aluseks. Tartu 1. Keskkoole

---

[45] „Uus Postimees" nr. 18, 19. okt. 1944.

[46] „Postimees" nr. 2, 4. jaan. 1945.

õppenõukogu koosolekul 2. veebruaril 1945 kanti ette ja arutati läbi 27. detsembri 1944. aasta määrus ja Eesti NSV Haridusse Rahvakomissari käskkiri nr. 19 5. jaanuarist 1945. Nende täitmiseks otsustati jäymist. Igal õpetajal tuli pidevalt tõsta oma erialast kvalifikatsiooni, täiendada ennast vene kultuuri üldiste väärtuste tundmaõppimise teel, eriti aga süveneda marksismi-leninismi klassikute õpetusse, mis annab kindla maailmavaatelise aluse. Igaühe kohus oli tundma õppida ja läbi töötada „ÜK(b)P ajaloo lühikursus". Samuti tuli pidevalt kontaktis olla jooksva poliitilise ja pedagoogilise elu ja, lugeda ja päev ajakirjandust ja kuulata vastavasisulisi loenguid. Iga õpetaja osaks oli ka poliitiline kasvatus. Õpetajad pidid tegema kõik, et õpilased võtaksid osa pioneeride ja kommunistliku noorte liikumisest ning õpilaskirjadest, mis kasvatavad õpilasi aktiivsele eneseväljendamisele. Õpetajad pidid kaasa aitama, et koolimaja, koolimööbel ja õppeabimõud, mis olid viljaka õppetöö eelduseks, saaks võimalikult korrasti lõplikult taastatud. Oma teadmiste täiendamise eesmärgil nähti ette ja kuu referaat eri ainete metoodikast. Nii esitas V. Metti veebruaris referaadi ajaloo metoodikast, D. Koppel märtsis – maateaduse metoodikast, J. Truus aprillis – konstitutsiooni õpetamise metoodikast ja K. Raud mais – kirjandusõpetuse metoodikast.[47]

Samal koosolekul tutvuti ka „Nõukogude Õpetajas"

---

[47] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 6, l. 30.

13. jaanuaril 1945. aastal ilmunud õpilasreeglitega. Õpilaste ja õpetajate ülesandeks oli ja punkti ühiselt läbiarutamine ja tutvustamine ka lastevanematele.

Kuna õpetajaskond suures enamuses koosnes pedagoogilises töös kogemustega inimestest, siis arenes õppetöö kõikidele taxistustele vaatamata enam-vähem normaalselt. Arvestades eakordset olukorda, kus kodus ei õpilastel õpikute ja valgustuse puudumise tõttu raske oma ülesandeid korralikult ette valmistada, soovitati õpetajatel seda silmas pidada ja nõudmistes tagasihoidlikum olla.[48] Kool oli kolme okupatsiooniaasta vältel õppekavade teostamisel aga äärmiselt maha jäänud, mistõttu õpilastel tuli endid ikkagi pingutada, et nende teadmistes valitsevaid lünki lõkvideerida. Selle tõttu jäi neil ka vabadeks harrastusteks väga vähe aega. Paljudes õppeainetes tuli paratamatult osa ainestikust jätta käsitlemata nii et teha seda järgmisel õppeaastal. Seurimaid raskusi tekitas 11. klassi õppekava teostamine. 27. jaanuaril 1945. aastal esitas õppenõukogu koosolek soovi avalduse, et samme astutaks selle klassi õppeaasta pikendamiseks, vähemalt peaainetes.[49] Seda ei olnud aga võimalik teha, sest õppetöö pidi lõppema ühetaoliselt kõigis Eesti NSV koolides.

Õppimisele mõjus halvasti ka õpilaste sagedane puudumine. Põhjused olid eeskätt majanduslikku laadi: käidi maal kütet, toitu toomas jne. Kuna väga paljud

---

[48] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 6, l. 28.

[49] samas, l. 29.

8. -11. klassi õpilased olid päris maalt (10. märtsi 1945. aasta seisuga vastavalt 239 õpilasest 132), siis eriti suur oli puudumine laupäeviti ja esmaspäeviti.[50] Et puudumiste üle paremini kontrolli teostada ja vältida põhjuseta puudumisi, võeti 24. märtsil 1945 õppenõukogu koosolekul vastu otsus, et õpilased, kel on tarvis mõnest tunnist lahkuda, kantaks sisse vastavasse raamatusse.[51] Peab aga märkima, et olukord selles osas palju ei paranenud. Seun puudumiste arv esimesel sõjajärgsel õppeaastal polnud probleemiks ainult Tartu 1. Keskkoolile, vaid sama lugu oli kõigis Eesti NSV koolides.[52]

Õppetöö tulemused võeti kokku kevadistel eksamitel, mis toimusid 4. - 11. klassini alates 21. maist 1945. 1., 2. ja 3. klasside õppetöö lõppes vastavalt Eesti NSV Hariduse Rahvakomissariaadi teatele 19. mail 1945.[53] Kogu kooli läksid eksamid hästi. Eksamitel saadud hinded olid üldiselt tublisti kõrgemad aastahinnetest. Näiteks oli vene keeles keskmine aastahinne 4. - 11. klassini 3,4, keskmine eksamihinne aga 4,0; ajaloos 7. - 11. klassides keskmine aastahinne 3,5, keskmine eksamihinne aga 4,1.[54]

Tugevamad oma teadmistes olid keskkooliklassid.

---

[50] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 10, l. 27.

[51] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 6, l. 42

[52] samas, l. 28.

[53] „Nõukogude Õpetaja" nr. 15, 20. apr. 1945.

[54] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 10, l. 68.

Mitteteieliku keskkoole osas olid hõraded kokkuvõttes halvemad. 1.-7. klassini õppis enne eksameid 202 õpilast, neist lõpetas kevadel klassikursuse 121 (59,9%). 8.-11. klassis õppis vastavalt 219 õpilast, lõpetas 168 (76,5%). Põhjusi oli siin mitmeid. Keskkoole tulid need, kes tõesti tahtsid õppida nüüd 1944/45. õppeaasta rasketes tingimustes pürgutasid nad teadlikult. Nooremates klassides aga võeti õppimist kui sundust nüüd seetõttu mõjusid erakorralise olukorra raskused halvemini. Nooremate klasside madalamat edukust süvendas ka veel see, et need klassid olid 1944. aasta sügisel komplekteeritud hiljem, teiste koolide ülejäägidest. Esialgne kavatsus oli alguses Tartu 1. Keskkooli juurde avada ainult keskkooli vanemad klassid. See-tõttu oli õpilaste koosseis nooremates klassides juhuslik ja väga nõrk. Mitmed õpilased olid sellised, kel õppimine normaalkoolis käis koopis üle jõu ja kes vajasid eritüübilist õppeasutust. 12. jaanuari 1945. aasta seisuga oli nõrgaandelisi õpilasi 1.-6. klassini 13 ja raskeltkasvatatavaid vastavalt 4.[55] Suunata ei olnud neid kuhugi, sest Tartus puudus erirežiimiga kool.

Eriti puudlikud olid Tartu 1. Keskkoolis 8ª ja 9ª klasside õpilased, kes soovitasid kõigis ainetes eksamid heade tulemustega. Õppeainetest olid enim kõigel tasemel eesti keel, kus. 8. klassist peale raskemaid keeleviigu esines harva. Eesti keeles said eksamil parima hinnangu osalisega 10. klassi õpilased. Silmapaistvalt

---

[55] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 10, l. 22.

tugevateks osutusid õpilased ka vene keeles. Ülekuvõtkes sooritasid vene keele eksamid eriti heade hinnetega 5., 7., 8.a klass ja 10. klassid. Väga heade tulemustega sooritati eksamid ka ajaloos, mis kokkuvõtkes oli hinded 7. klassist alates väga head. Matemaatikas oli eriti silmapaistev 11. klass. Loodusõpetuses sooritas eksamid väga heade tulemustega 5. klass ning botaanikas 8.a, 9.a ja 10.b klass. Eksamid sooritas kõsti 6. klass keemias ja saksa keeles.[56]

1945. aasta kevadel enne eksameid nõmekirjas olnud 421 õpilasest lõpetas 289 klassi- või koolekursuse, 80 sai järeltöö ja 52 jäi klassikursust kordama. Õppeedukus oli 68,6 %.[57]

Seitsmeklassilise kooli lõputunnistuse said 17 poissi. Abituuriumis oli õppeaasta lõpul 14 õpilast. Kõik nad sooritasid edukalt küpseseksamid ja said lõputunnistuse. Heino Teder (praegune Eesti NSV metsamajanduse ja loodushoiu minister) lõpetas kuldmedaliga ja Uno Koger hõbemedaliga.[58] Kiituskirja said 3. klassi õpilane V. Veriloo, T. Kaljot ja L. Lehtsalu - 4. klassist, K. Möller ja U. Simm- 8. klassist ja K. Kousin - 9. klassist.[59] Peale selle said 21 õpilast eduka õppimise eest preemiad, misjuures kätte kooli lõpuaktusel 28. juunil 1945. aastal, kust võttis rohke-

---

56 „Postimees" nr. 153, 4. juuli 1945.

57 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 10, l. 75.

58 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 8.

59 „Postimees" nr. 153, 4. juuli 1945.

arvuliselt osa õpilasi, lasteaiaemaid ja kooli välistlasi.[60]

c) Komsomoli- ja pioneeritöö nõrk õpilaste klassivälise tegevuse alustamine.

1944/45. õppeaastal pandi Tartu 1. Keskkoolis alus ka komsomoli- ja pioneerorganisatsioonile nõrk õpilaste klassivälisele tööle.

Eesti NSV Hariduse Rahvakomissari käskkirja nr. 90 kohaselt kohustati töös kommunistliku noorte ja pioneeridega liigema aluseks 1944. aasta aprillis toimunud ÜLKNÜ Keskkomitee XII pleenumil vastuvõetud otsust „Kommunistliku noorsoöühingu töö parandamise abinõudest". See nõudis tihedat kontakti kooli ja komsomoli- nõrk pioneerorganisatsioonide vahel, nii et neade töö muutus kogu kooli õppe- ja kasvatustöö lahutamatuks koostisosaks. Kommunistliku noorte ja pioneeride peaülesanderks koolides oli abistada õpetajaid õppe- ja kasvatustöös, õpilaste kasvatamisel teadlikeks, distsiplineeritud, iyakülgselt arenenud kodanikeks. Õpetajad, sõltumata sellest, kas nad kuulusid kommunistliku noorsoöühingusse või mitte, võisid osa võtta kommunistliku noorte ja pioneeride koosolekust ja pidid abistama neade tööd. ÜLKNÜ Keskkomitee XII pleenum pidas koolide kommunistliku noorte organisatsioo-

---

[60] Tartu LRRA, l. 350, nim. 1, s.-ü. 9, l. 3.

nide tähtsaimaks ülesandeks tagada kommunistlike noorte ja pioneeride eeskujulik osa õppimises, distsipliinis ja täpses õpilasreeglitest kinnipidamises.[61]

Nendest põhimõtetest lähtuti ka Tartu 1. Keskkoolis. Õppenõukogu koosolekul 14. detsembril 1944 määrati pioneeride ja kommunistlike noorte hooldajaks õppealajuhataja J. Tamm. Vanempioneerjuhiks oli õpilane Herti Haldre. Pioneerorganisatsioon koolis hakkas tegutsema juba II õppeveerandil.[62] Koolis puuduvgas peeti nii-ma- ja salgakoosolekuid ning aktiivi nõupidamisi. Pioneeridel oli ka oma seinaleht „Tuluke". Kogu koolielu kajastas seinaleht „Sumajaja", mida toimetas õpetaja M. Log.[63] 1945. aasta juunikuus toimus Tartu Lõuna Keskkultuurimajas seinalehtede võistlusnäitus. Tartu 1. Keskkool ei saanud seal küll auhinnalist kohta, kuid märkimist väärseks peeti seda, et kool oli esindatud kahe seinalehega. Mitmed koolid ei suutnud välja panna ühtegi. Kokku oli Tartu õpilaspere saatnud näitusele ainult 12 seinalehte.[64]

Komsomolialgorganisatsioon loodi hiljem, sest esialgu puudus puht. Jaanuaris, mil kommunistlike noortepuhiks sai TRÜ Arstiteaduskonna üliõpilane Hopp, peeti ka neade organiseerimiskoosolek.[65] Et saaks

---

[61] H. Kurm, lk. 211-213.

[62] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 6, l. 20.

[63] samas, l. 4.

[64] „Postimees" nr. 127, 3. juuni 1945.

[65] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 6, l. 28.

õelda, et kommunistlikud noored olevsid kohe muutunud kooli aktiivseks, sest esialgu oli liikmeid vähe (märtsis oli 7 piletiga kommunistlikku noort ja 2 sooviavat) näis kõigepealt tuli endale selgeks teha, missugused on kommunistlike noorte ülesanded ja eesmärgid. Seejärast tutvuti koosolekutel ÜLKNÜ Keskkomitee XII pleenumi otsustega ning kirjandusega Suurest Isamaasõjast ja ÜK(b)P ajaloost, et luua endale kindel ideoloogiline alus. Klassijuhatajatel tuli aga õpilastele selgitada ja neid kaasa tõmmata, et nad suuremal arvul ja intensiivsemalt hakkaksid kaasa töötama komsomoliorganisatsioonis. Õppeaasta lõpul oli Tartu 1. Keskkoolis 15 kommunistlikku noort eesotsas sekretäri Alfred Saperti'ga ja 23 pioneeri.[66]

Seega esimesel sõjajärgsel õppeaastal oli pandud alus nii pioneeride kui ka kommunistlike noorte organisatsioonile, järgmiseks õppeaastaks jäi aga kohustus asuda oma põhiülesannete täitmisele.

Klassivälise töö toimus nii isetegevus- ja ainering ide loomise näol kui ka massitöö kujul - aktused, kultuurhommikud, loengud, pead, võistlused jm.

Nagu õppetööd, nii ka õpilaste isetegevust piirdudas koolipäevade osaline tarvitamiskõlbmatus ning üldine majanduslikult raske olukord, mis takistas muretsemast ringide tööks vajalikke õppevahendeid.

Kõige varem, II õppeveerandil loodi spordiring. Teiste ringide asutamine lükkus edasi kuni suvepäevade korda-

---

[66] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 155, l. 53.

seadmiseni ja neude esialgne tegevus piirdus ainult organiseerimistööga.[67] Spordiring, mis töötas õpetaja E. Arandi juhendamisel, oli jaotatud kolmeks sektsiooniks: male-, käsipalli- ja suusasektsioon. Osavõtjaid oli näiteks veebruarikuus 80 õpilast. Neile toimusid treeningtunnid ja maleõhtud kaks korda nädalas.[68] Et spordiring algusest peale edukalt tegutses, seda näitasid ka tulemused. 4. veebruaril 1945. aastal Tartu koolinoorte avavõistlustel suusatamises tuli 1. keskkool poiste osas 6. Keskkoolile järel teisena.[69] Mais toimunud Tartu linna koolidevahelisel käsipallivõistlustel sai 1. Keskkool võrkpallis esimese ja korvpallis teise koha.[70] 9. ja 10. juunil Tartu keskkoolide vahelistel kergejõustikuvõistlustel võitsid 1. Keskkooli õpilased üheteistkümnel alal meistritiitli.[71] Nendeks tublideks sportlasteks olid M. Jaanisoo, L. Sill, V. Soo, A. Kõivumäe, A. Sapert, A. Teder, H. Randsik, K. Kalkun ja paljud teised.

Väga populaarne oli õpilaste seas malemäng, seetõttu korraldati ka mitmeid malevõistlusi. Koolimalesektsioon korraldas võistlusi Tartu keskkoolide meeskondade vahel, samuti välkturniire Tartu 1. Kesk-

---

67 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 10, l. 25.

68 samas, l. 24.

69 „Postimees" nr. 30, 7. veebr. 1945.

70 „Postimees" nr. 115, 20. mai 1945.

71 „Postimees" nr. 136, 14. juuni 1945.

kooli õpilaste seas. Sel ajal õppis Tartu 1. Keskkooli 10. klassis hilisem tuntud maletaja Valter Heuer. Ta oli kõige edukamaks maletajaks Tartu koolinoorte seas ning sai ka esimesel sõjajärgsel turniiril linna meistrivõistlustel välkmales üllatuslikult esikoha.[72]

Ajalooõpetaja V. Metti initsiatiivil pandi III õppeveerandil käima humanitaarring, mille eestvedajaks oli 11. klassi õpilane Jüri Linnus. Ringi ülesanded oli õpilaste isetegevuse arendamine ja ajalooalaste ilukirjandusliku teatega lähem tutvumine. Sel eesmärgil esitati III - IV õppeveerandil õpilaste poolt nelja ettekannet - „Jüriöö ülestõus" (H. Kolk), D. Furmanov „Tšapajev" (J. Linnus), B. Gorbatov „Alistamatud" (J. Soanvald) ja A. Fadejev „Kaotus" (L. Tähepõld).[73]

Peale ülalkirjeldatute olid koolis veel loodusteaduste ring ning muusika- ja kunstiring. Viimase töö oli tagasihoidlikum, just materiaalse baasi puudumise tõttu.

Kooli kooliperele korraldatud üritustest tuleks eelkõige mainida mitmesuguste tähtpäevade puhul peetud aktusi. Neade korraldamiseks valiti iga kord kolme kuue vältelkmeline toimkond õpetajatest. Nii toimusid aktused Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni aastapäeval, Eesti NSV vabastamise puhul saksa fašistlikest okupantidest, J. Krõlovi suremapäeva,

---

72 „Postimees" nr. 21, 27. jaan. 1945 ja „Postimees" nr. 25, 1. veeb. 1945.

73 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 10, l. 67.

A. Gribojedovi sünnipäeva, konstitutsioonipäeva puhul, V. I. Lenini surmapäeva, Punaarmee aastapäeva, aastapäeva ja E. Vilde 80. sünnipäeva puhul.

Kahjuks jäi sel õppeaastal tehnilistel põhjustel korraldamata üks aasta huvitavamaid üritusi – näärikuusk. Samuti keelas Tartu linna Haridusosakond nakkushaigeste vältimiseks jõulupeod õpilaste kogunemised näärivaheajal.[74]

Eriti pidulikuks kujunesid aga 1. Mai pidustused. Koolimaja puhastati sel puhul väljast- ja seestpoolt ning kaunistati lillede ja loosungitega. Ajaloo õpetajate ülesandeks oli selgitada 1. mai tähistamise traditsiooni. Aktus korraldati 30. aprillil, 1. mail anti õpilastele teatri- ja kinoetendusi, korraldati võistlusi ja pidu.[75]

Rõõmupäevaks koolipere kujunes ka 9. mai, kui saadi teada fašistliku Saksamaa kapituleerumisest ning sõja lõppemisest Euroopas.[76]

Klassivälist tööd piirdus 1944/45. õppeaastal eelkõige kaks põhjust. Esiteks ruumide vähesus, sest ei suudetud kõiki ruume korda teha, samuti kasutas õhtuti koolihoonet töölisnoorte keskkool. Peale selle korraldati koolis mitmeid ühiskondlikke üritusi, kusjuures väga sageli kasutati võimlat linna spordivõistlusteks. Teiseks põhjuseks oli asjaolu, et õpilaste peatähelepanu oli sellal suunatud õppetööle. Õppe-

---

74 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 6, l. 23.
75 Samas, l. 44.
76 Suulised andmed V. Mettilt.

programmide täitmisega oli raskusi. 1944/45. õppeaastaga ise oli lühem.

Kui teha kokkuvõtet esimese sõjajärgse õppeaasta tööst, siis võib öelda, et õppetööd olid tehtud täie innuga, töötulemused olid küllaltki head. Sooviga jäätis poliitilise kasvatuse osa, millele pidi edaspidi rohkem rõhku panema. Ka üldist kasvatustööd tuli õpetajatel hoolsamalt tegema hakata. Õpilaste ise tegevus ei tahtnud kuidagi jälgu alla saada, samuti jäätis distsipliin õpilaste hulgas soovida. Need puudused ei esinenud ainult Tartu 1. Keskkooli töös, vaid ka teistes Tartu linna ja Eesti NSV koolides. Sellele oli kahtlemata mõju avaldanud erakordsed ajad. Seda suuremate loodustega ja kohustustega mindi aga 1945/46. õppeaastasse. Elu pöördumine tagasi rahuaja tingimustesse kogu NSV Liidus lõi paremad võimalused ka õppetöös koolides.

2. Kooli tegevus aastail 1945-1954

a) Kooli materiaalse baasi tugevdamine

1944/45. õppeaastal olid koolimumide korrasead-miseks tehtud üksnes kõige hädapärasemad tööd, rohkemaks ei jätkunud siis aega, jõudu ega võimalusi. Tartu 1. Keskkooli vana hoone vajas aga rohkemat.

Tartu 1. Keskkooli hoone oli kahtlemata kõige vanem Tartu koolimaja, mis ehitati mitmes järgus XVIII sajandi lõpul ja XIX sajandi algul. Seepärast ei vastanud ta sugugi nõuetele, mis seati uutele koolimajadele. Keskkoolina oli koolihoone olnud pidevalt kasutus 140 aastat, kuid juba 50 aasta jooksul ei olnud siin kapitaalremonti teostatud.

Tunda andis mitte ainult vanadus ja sellest tulenevad kitsaskohad. Kuna koolimaja oli paksude raudkivist müüridega, siis põhiliseks hädaks oli, et alumine korrus oli väga külm. Samuti olid koolimaja koridorid ja aktusesaal külma ilmaga jahedad. Neid ruume oli raske soojaks kütta isegi siis, kui oleks olnud küllaldaselt vastavat küttematerjali. Puuduseks oli aga see, et koolile määrati palju põlevkivi. Sellega kütmisel unmistusid vanad ahjud kiiresti ja vajasid tihti

remonti. Seda tuli teha isegi talvel õppetöö ajal.[77]

Ruumide asetus ja jaotus oli ebaotstarbekas. Ei olnud sugugi loonulik, et klassiruumide orientatsioon oli põhja - ja leode suunas, mistõttu nad olid isegi päeval hämarad. Kantselei asus teisel korrusel, kaugel esiuksest. Võimla oleks pidanud olema eraldatud muust koolimajast, eriti seetõttu, et kooli võimlat kasutasid ka mitmed spordiorganisatsioonid. Kõige suurem häda oli aga, et võimlal puudus duširuum. Nõuetele ei vastanud ka kooliruumide valgutuspunktide arv.: klassid olid nõrgalt valgustatud. Koolile ole vaja uut elektrisüsteemi. Sellele puudusele juhtisid korduvalt tähelepanu nii kooliarst kui tuletõrje. Teingimata vajas laiendamist kooli veevärk. Füüsika ja loodusloo klassis puudus vesi. Koolimaja vana savikroovidest katus vajas samuti remonti, mõnes osas isegi uuendamist, kuna ta ei pidanud enam vihma.[78] Suureks puuduseks koolile oli spordiväljaku ja koolieda puudumine. Asukoha tõttu südalinnas oli neid võimatu rajada. Välised spordiüritused toimusid Tähtvere pargis ja Tamme staadionil, mis asusid aga koolist väga kaugel.

Tartu 1. Keskkooli hoone oli ruumide poolest võrdlemisi avar: kooliruumide üldpõrandapindala oli 3235,10m^2, kuid sellest 243,20 m^2 ei kasutatud õppeotstarbeks, vaid ta oli kooli administratiiv-majanduslõigu personali korteriteks. 1945. aasta suveks

---

77 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 55, l. 53.

78 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 187, l. 8.

oli korda tehtud 2731,44 m², järgmiseks aastaks samaks ajaks olid töökorras kõik ruumid, seda küll kõige hädavajalikumate nõuete piirides.[79] Klassiruume oli kokku 16, üldpindalaga 907,60 m². Tuleb märkida, et neude suurus oli väga ebaühtlane. Mõned olid äärmiselt suured, üle 96 m². Teised seevastu väga väikesed - 34,4 m², mis hädavaevu õppetööks sobisid. Koolil oli neli õppekabinetti: füüsika-, loodusloo-, tööõpetuse- ja sõjalise õpetuse kabinet. Õppekabinettide kasutamist piiras asjaolu, et seal toimus sageli ka klasside õppetöö.[80]

Kooliruumide kasutamist halvas veelgi ülekoormatus, sest Tartu 1. Keskkooli ruumes töötasid pikema aja vältel pärast sõda veel ka teised koolid, eeskätt 1. Töölisnoorte Keskkool. Peale tema kasutas Tartu 1. Keskkooli ruume veel 1948/49. õppeaastast kuni 1952/53. õppeaastani vene õppekeelega Tartu 9. 7-klassiline kool.[81] Vaheaeg üksikute koolide töötundide vahel jäi nüüdsed lühikeseks, et oli võimatu õja päev põrandaid vähegi põhjalikumalt pesta. Ruume kasutati hommikul kella kaheksast kuni kõlisööni nii, et päeva jooksul käis ruumidest läbi kaugelt üle 1000 õpilase. Seetõttu kannatas kool liigse tolmu all. Klassiruumides puudus ventilatsioon, põrandad olid vanad ja värvimata. Ümbruse asjaolu raskendas üldse põrandate

---

[79] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 10, l. 75-77.

[80] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 388, l. 8-9.

[81] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 87, l. 7.

puhastamist nõu kod taotles põhiliselt põrandate õlitamist, et vabaneda tolmust. Ka paljud aknaraamid ja uksed olid lagunenud ja mädanenud. Seinapaneelid olid aastate jooksul parandustest tõttu muutunud laplikuks ja ihetuks nõu vajasid uuesti värvimist, kas värnitsa - või lakkvärvija, mida oli aga koolil raske saada.[82]

Mööbli ja inventariga oli kool enam-vähem varustatud, kuid see oli vana ja vajas tihti remonti ja ülevärvimist. Koolipingid ei olnud õpilaste kasvule täiesti vastavad. Kuna Tartu 1. Keskkoolis osa klasse pidi käima teises vahetuses, siis olid klassiruumid jaotatud nii, et ühes ruumis töötasid erinevates vahetustes 2ª ja 2ᵇ, 3ª ja 3ᵇ, 4ª ja 4ᵇ, mis võimaldas pisutki arvestada ka pinkide vastavust õpilaste vanusele ja kasvule.[83]

Sõjaajal kannatada saanud õppevahendid polnud veel korras, seetõttu ei olnud koolil võimalik näiteks kasutada suurt osa füüsika instrumentidest. Optilistel riistadel puudusid läätsed. Puudus oli vajalikest kemikaalidest. Samuti vajas kool kaarte, eriti ajaloo alal. Puudusid XVIII sajandi ja XIX sajandi, Kodusõja ja Suure Isamaasõja kaardid. Paremas olukorras oli Tartu 1. Keskkooli raamatukogu. See oli pääsud sõjast puutumatuks nii ühtlasi oli ka üheks paremaks kooliraamatukoguks Tartus. Kirjanduse õpetamiseks oli aga vaja saada rohkem tähtsamaid kaasaegseid nõu-

---

[82] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 55, l. 24.

[83] samas, l. 54.

kogude teoseid.[84]

Sellone oli lühidalt Tartu 1. Keskkooli majanduslik olukord 1945/46. õppeaastal. Koolimaja vajas suuremat remonti nii seest kui väljast ning oli tarvis juurde muretseda inventari ning õppeabivahendeid.

Suvistel õppetöö vaheajadel teostati kooli ruumes sanitaarremonte. 1945. aasta suvel valgendati koolihoone seinad, parandati ahjud, aknad ja põrandad. Põhjalikumalt korrastati koolihoone 1946. aastal, kus selle läbiviimiseks aitas kaasa Eesti NSV Ministrite Nõukogu ja EK(b)P Keskkomitee otsus organiseerida 14.-24. juunini kümnepäevak koolide ja lasteasutuste hoonete ja inventari remontimiseks. Kümnepäevaku algus, 14. juuni kuulutati üldrahvalikuks pühapäevakuks.[85] Tartu linna täitevkomitee koostas plaani koolide remontimise, korrastamise ja kütteveo läbiviimiseks. Iga kooli pidid abistama remonttööde teostamisel tema šefid. Et suurem osa töödest tuli kindlasti lõpetada pühapäevakul ja kogu remont Eesti NSV VII aastapäevaks, siis oli igale koolile abiks lubanud tulla ka teised kärtsed väljaspool šeflust. Ka kõik õpetajad, teenistujad, õpilased ja lastevanemad tulid tööle.[86] Tartu 1. Keskkooli hoones viis šeflina suure töö läbi Õlletehas, samuti Tööstuskombinaat ning Viina- ja Pärnivabrik.[87] Suve jooksul

---

[84] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 125, l. 86-87.

[85] „Postimees" nr. 154, 4. juuli 1946.

[86] „Postimees" nr. 162, 13. juuli 1946.

[87] „Postimees" nr. 198, 21. aug. 1946.

valgendati koolimeeste, parandati dhjed, neljas klassimeeste meendati põrandad, parandati lagi, katkine kroho ja tehti muu hädavajalik remont, nõpalju kui see osutus võimalikuks. Materjali puudusel jäi veel suur osa ettenähtud remonttöödest teostamata.[88]

Ka 1947. aasta suvel võõdi koolide remont ja küttega varustamine läbi viieteistpäevakuuga 8.-22. juunini, kus töö toimus ühiskondliku hoogtöö korras koolide šeflusasutuste tõhusal kaasabil.[89] Tartu 1. Keskkooli šeffideks sel aastal olid Õlletehas, Tartu Kütekontor ja Tööstuskombinaat, kelle toetusel tehti üldist remonti korrastamist ja suurematest töödest oli kooli võimla vana põranda asendamine uuega.[90] Ka sel aastal oli kõige suuremaks raskuseks materjalide puudus, sest šefid lubasid küll tööjõudu, kuid neil ei olnud anda vastavat materjali. Eriti raske oli saada värvi ning värnitsat seinte, uste ja akende värvimiseks.

1948. aasta suvel sai teoks tänu Tartu linna haridusosakonna vastutulekule Tartu 1. Keskkooli ruumide osaline kapitaalremont, mida kool vajas juba pikemat aega. Tööd algasid kohe peale eksamite perioodi 3. juunil ja seda teostas ehitus- ja remonttööde artell „Areng". Tehti välimised ja sisesed korrastustööd: suures osas kaeti hoone uue katusega, paljudes klassides meendati põrandaid, parandati uksed ja aknad, kõik

---

[88] Tartu LRRA, d. 350, nim. 1, s.-ü. 33, l. 23.

[89] „Postimees" nr. 132, 8. juunil 1947.

[90] „Postimees" nr. 201, 28. aug. 1947.

klassiruumid värviti uuesti üle, lubjati laed, aknad klaasiti, ahjud remonditi ja augud seintes krohviti kinni jne.[91] Kool võis alustada õppetööd täiesti puhastes ruumides ja korraliku paraandatud mööbliga.

Kuna Tartu 1. Keskkooli majas töötas kolm kooli, siis oli ka ruumide lagunemine väga suur ning raske oli teostada kontrolli inventari korrashoidmise üle. Seepärast tuli õppeaasta keskel teha mitmeid korrastustöid: paraandada elektriseadmeid, koraldada veevärki, panna väga palju uusi aknaruute. Alatasa murti ära uste käeraudadega lukud (ei tule uskuda, et tegemist oli poistekooliga, kus distsiplin jättis sageli soovida), seetõttu paandi 1950/51. õppeaastal uustele rull-lukud, mis olid otstarbekohasemad.[92]

Kuna 1948. aastal oli tehtud Tartu 1. Keskkooli ruumides põhjalikum remont, siis järgnevatel suvedel piirduti hädavajaliku puhastus- ja paraandustöödega, mida teostati koolitseenijate ja õpilaste käesabil. Suuri tihe side oli Tartu Tööstuskombinaadiga. Viimane aitas kaasa koolimööbli ning ahjude paraandamisele. 1950. aasta suvel teostas Tööstuskombinaat veevärgi osalisi korrastustöid. Tihti abistas ta kooli ka transpordiga. Hästi töötas kooli Tartu Õlletehas, kes oli õpiks 1950. aastani. Ja tegi omal kulul väiksemaid krohvi-paraandamise, värvimise ja luppamise töid ning abistas kooli

---

[91] „Edasi" nr. 33, 9. juuni 1948.

[92] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 125, l. 86.

mõnel korral transpordiga.[93] Vähem aitasid Tartu Kütte-kontor ja Arstiriistadetehas.

Vastutasuks andis Tartu 1. Keskkool omalt poolt Tööstuskombinaadile kasutada koole ruume aktuste korraldamiseks ning pakkus loengulist propagandat, kuid kahjuks šefid kasutasid seda pakkumist vähe.[94]

Koolizumuide igapäevasel korrashoiul ja suvistel sanitaarremontidel tegid suure töö Tartu 1. Keskkooli majandusalajuhataja G. Kruus ja pikemat aega Tartu 1. Keskkoolis töötanud kooliteenijad J. Kivivare, H. Kõivas, O. Saadik, A. Randoja jt.

Suviste remonttöödega tehti koolizumuid igal aastal korda, kuid see oli siiski üksnes vana välimuse kohendamine. Tartu 1. Keskkooli juhtkond taotles koolimaja üldist kapitaalremonti ja ümberehitamist. „Koolisolukorda peaks uurima vastav erioskadlaste komisjon, kelle töö tulemusel valmiks vastav projekt. Kuna koolizumuid tõesti terviklikust seisukohast on vaja halvad, siis ei tohiks enam võivitada, vaid peaks juba lähemas tulevikus ümberehitustööde teostamisele asuma", kirjutati ühes kooli esitises.[95]

Kuis siis piirduda vajalikke töid tegemast? Eelkõige vastavate summade puudus. Nii oli 1950. aastaks kinnitatud kooli eelarve 72600 rubla suuruses. Tegelikult kulutati 77172 rubla ja järgmiselt: majandus-

---

[93] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 92, l. 76-78.

[94] samas.

[95] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 187, l. 8.

ja komandeerimiskuludeks - 42 344 rubla (eelnähtud 39 200 rubla), õppekuludeks - 19 440 rubla (18 700 rubla), raamatute soetamiseks raamatukogudele - 1643 rubla (1600 rubla), õppevahendite ja spordiinventari soetamiseks - 1456 rubla (1500 rubla), inventari soetamiseks - 0 rubla, remondiks 8776 rubla (8000 rubla), inventari remondiks - 3002 rubla (3000 rubla) ja muudeks kuludeks - 511 rubla (600 rubla). Tasuta inventari (tsentraliseeritult) saadi: raamatuid raamatukogule - 2280 rubla, õppe- ja spordiinventari 0 rubla ja muud inventari (materjal) 1830 rubla eest.[96]

Nagu eeltoodust näha, olid kooli tegelikud kulutused peaaegu igal alal suuremad, kui selleks oli ette nähtud. See viitas kooli suurematele vajadustele, mis seda kõrgemalpool asutustes tunnistada taheti. 1953/54. õppeaastal kulutati sanitaarremondiks 4000 rubla, kuid samal ajal Tartu 1. Keskkool taotles kapitaalremonti 200000 rubla ulatuses!

Ka inventari soetamiseks antud summad olid miinimaalsed ning midagi hinnalisemat käsitletaval perioodil juurde ei muretsetud. Peamine ülesanne seisis mööbli hooldamises. 19. detsembri 1945. aasta seisuga oli Tartu 1. Keskkoolis 300 koolipinki, 21 koolilauda, 18 seinataholit, 17 kappi, 5 kapplauda, 53 tooli, 25 püstvarna, 3 klaverit, 2 peeglit, 55 lihtpinki, 1 seinakell, 15 maali ja pilti.[97]

Kõige rohkem oli koolil vaja juurde saada toole

---

[96] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 125, l. 28.

[97] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 30, l. 74.

aktusesaali jaoks, sest pikkadel pinkidel istumine oli ebapraktiline. Füüsikakabinetti oli vaja tasapinnalisi laudu. 1950/51. õppeaastal eraldati selle jaoks eelarvesse 3000 rubla, mille eest kool laskis Tööstuskombinaadil valmistada lauad.[98] Koolile muretseti veel kappe, seinatahvleid, 4 kirjutuslauda, uusi koolipinke vanade vahetamiseks jms. 1950/51. õppeaastal seoses raadiosõlme loomisega osteti sinna vajalik sisseseade ja paarkümmend valjuhääldajat.

Antud perioodi lõpul, 1954. aasta 15. veebruari andmete järgi oli koolil vara järgmiselt: koolipinke - 318, koolilaudu kahele õpilasele - 40, toole - 95, taburette - 79, seinatahvleid - 30, kaardijalgu - 1, laudu - 59, kirjutuslaudu - 4, katedreid - 1, kappe - 53, joogivee nõusid - 2, seina- ja lauakelli - 2, valjuhääldajaid - 22, kirjutusmasinaid - 1, klavereid - 2, diivaneid - 1, seinapilte - 44, büste ja bareljeefe - 14 ja pikki pinke - 78.[99]

Õppevahenditega oli kool varustatud rahuldavalt. Võimaluse piires muretseti pidevalt juurde. Seuremate ostudest võiks nimetada 1947/48. õppeaastal muretsetud mikroskoopi ja 1948. aastal tummfilmiaparaati, diaprojektorit ja fölmoskoopi.[100] Lisaks nendele muretses kool rohkem veel füüsika ja keemia õppevahendeid, maateaduse- ja ajalookaarte, mudeleid, tabeleid jms. 1949/50. õppeaastal tehti seda 1000 rubla eest,[101]

---

[98] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 125, l. 86-87.
[99] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 228, l. 24.
[100] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 388, l. 9.
[101] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 92, l. 77.

1952/53. õppeaastal aga 3021 rubla eest.[102] Palju uusi õppevahendeid aitas muretseda koolile ka Tartu Linna haridusosakond, eriti füüsika ja keemia alal.

Suurt rõhku pandi Tartu 1. Keskkoolis õppevahendite korrashoidmiseks ~~nende pidevale~~ kooliteenisele. Püüti laiendada õppevahendite valmistamist õpetajate ja õpilaste poolt, milleks suunati 1945/46. õppeaastal üks õpetaja ka Pedagoogilise Kabineti juurde vastavatele kursustele. Rohkesti valmistati õppevahendeid õpilaste poolt 1949/50. õppeaastal: sädeinduktor ja sädevastuvõtja, turbiini mudel, mikrofoone, demonstreerimise valjuhääldaja ja muid füüsika õppevahendeid; kaks akvaariumi ja terraarium ning mitmesuguseid tabeleid mitmelt alalt.[103]

1944. aastal rui raamatukoguhoidjaks asus õpetaja O. Linnus, alustati ka raamatukogu korrastustöid. Vanem arhiivraamatukogu, s.t. enne 1917. aastat ilmunud kirjandus anti üle Eesti NSV Teaduste Akadeemiale. Kõrvaldati keelatud kirjandus.[104] Seejärel kataloguseeriti jäänejäänud raamatud ning 1945. aasta kevadel oli Tartu 1. Keskkooli raamatukogus 5000 köidet, sellest õpilastele klassivälised lugemiseks 3000 raamatut.[105] Raamatukogu kasutati intensiivselt, eriti just noremate õpilaste poolt, kõige enam loeti ilukirjandust. Kahjuks ei saanud raamatukogu juurde teha lugemislauda, sest

---

102 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 187, l. 88.

103 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 92, l. 77.

104 samas, l. 41.

105 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 10, l. 75.

ruumid olid väga kitsad ja pimedad. Uute raamatute saamisel pandi välja nõmestikud koridoridesse ja õpetajate toas riiv raamatukogus. Uute raamatute tutvustamiseks oli raamatukogul olemas ka vitriin, mida alatasa uuendati. Noorsoo- ja lastekirjanduse nädalate ajal korraldati raamatunäitusi ja -müüke.[106] Raamatukogu puuduseks oli see, et vähe leidus kirjanduskavas ettenähtud teoseid, enim uuemat nõukogude kirjandust. Näiteks oli 1948. aastal koolis raamatukogus uuemat nõukogude kirjandust ainult 400 eksemplari.[107]

Nagu eelnevalt mainitud, puudus Tartu 1. Keskkoolil oma spordiväljak ja koolihoov. 1947. aasta kevadel anti Tartu 1. Keskkoolile taastamiseks maa-ala Peetri tänaval, et rajada sinna spordiväljak. Sellest ei tulnud aga midagi välja, kuigi õpilased käisid mitmel korral seal taastamas. Pealegi ei sobinud see koht koolile spordiplatsiks, kuna asus koolimajast liiga kaugel.[108]

1948/49. õppeaastast hakati tõsist tähelepanu pöörama ka koolide õppe-katsealadadele. Rõhutati, et bioloogia täisväärtuslikku õpetamist saab teostada ainult kooliaia olemasolu puhul.[109] Koolide õppe-katsealadadel seisis ees ülesanne — suunendada õpilaste praktilisi tööoskusi põllunduse ja aianduse alal.

1949. aasta suvel planeeriti täiitevkomitee poolt Tartu

---

[106] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 187, l. 75.

[107] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 55, l. 25.

[108] „Postimees" nr. 141, 19. juuni 1947 ja suulised andmed E. Arandilt.

[109] H. Kurm, lk. 181 - 182.

1. Keskkoolile õppe-katsealaks 2723 m² maad Emajõe vasakpoolsel kaldal, endiste Meltsiveski ja Sauna tänava nurgal. Kool sai aiaplatsi kätte oktoobrikuu keskel, kus eraisikute aiavõli oli sealt koristatud. Suur osa koole aiakrundist oli kivirusu all, mille kõrvaldamine nõudis palju tööjõude.[110] Kuid mõnede kuude pärast võeti see plats ära nii nagu asemele lubati ues, endiste Laia ja O. Kutsu tänavate vahel, mis tuli samuti taastada.[111] Kuna aga see asus liialt südalinnas, siis otsustati jätta koolile endine koht õppe-katsealaks, mille kogupind suurenes 5000 m²-ni. Õpilased töötasid seal koguni 1950. aasta suve. Loodi maapä- ja viljapuuaed, põllukultuuride, keduviljade ja ravitaimede katselapid, rajati teed. 1951. aasta kevadel võeti see objekt arhitektuurivalitsuse poolt üle nii nagu Tartu 1. Keskkooli õpilased jäid jälle ilma koduaiata.[112]

1952. aasta septembrikuul määrati Tartu Linna TSN Täitevkomitee otsusega Tartu 1. Keskkoolile õppe-katsealaks plats vastu Tähtvere trepitikku piirdalaga üle 2000 m². Aia üleandmine võis vormilistel põhjustel jäämise aasta aprilli lõpuni.

Uus kooliaed asus suurema künka lääne- ja loodepoolsel nõlvakul. Tasast pinda esines kolmnurgana vastu Tähtvere trepitikku ja lõuna pool. Uuhes pool aia piirnast oli kaua aega olnud paju all.

---

110 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 92, l. 9.

111 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 85, l. 34.

112 „Edasi" nr. 110, 12. mai 1951.

Siin kasvasid põlised vahtrad, saared, toomingad, jalakad, ilupõõsad, sirelid, jasmiinid, kollased läätspuud, kukerpuu, lodjapuu, luudripuu jt., kokku üle 20 erineva liigi. Teine pool aeda vastu trepistikku ja läänepoolne nõlv oli varem, kuni 1939. aasta külma talveni kultuuride all olnud, kuid nüüd viimase kümne aasta jooksul metsistunud.

Aia ülevõtmisel tuli küsimus asuda selle korrastamisele. Selleks koostati aia kasutamise plaan ja töökava, kusjuures tuli arvestada loodusliikide tingimusi, nende muutmise võimalusi nii ka bioloogia, geograafia jt. õppeainete nõudeid kooliaia suhtes. Selle plaani kohaselt sai projekteeritud kooliaia pinna kasutamine järgmiselt: umbes pool pinnast jäi puude alla, kuhu rajati vaba-õhuklass, geograafiaväljak, veebassein, dekoratiivtaimede peenrad, mägitaimla ja varjutaimede osakond. Teise poole pinnast planeeriti rohumaiks, põllukultuuride, maja- ja viljapuude alla.

Aia korrastustööd viidi läbi õpilaste abil. Sellest võtsid osa kõik klassid alates 4. klassist, välja arvatud abituurium. Suveks anti õpilastele aiakultuuride hooldamise -ja vaatlusülesanded. Sügisel esitasid klassid kooli näitusel oma töö tulemustega, esinedes viljade, kahjurite ja haiguskollektsioonidega ja oma vaatlusvihikutega.

Suureks takistuseks kooliaia töödel oli veepuudus. Seda tuli paluda eraisikute kaevudest ja kaugelt kanda. Aiatöödeks ei eraldatud koolile raha-

summasid, seetõttu tuli kõik tööd teha nii, et kool ei kannaks kulusid. Väetisena kasutati puutuhka, mida saadi aia risu põletamisest. Seemneid ja taimi saadi Jõgeva Sordiaretusjaamast, Tartu rajoonidevahelisest selektsiooni ja inspektsiooni jaamast, TRÜ Botaanikaaiast ja endisest õppeaia seemnetagavarast. Taimi andsid ka õpetajad L. Meimers ja laps[illegible] A. Starkopf."[113]

Kokkuvõttes tuleks öelda, et Tartu 1. Keskkooli materiaalne baas nende aastate jooksul küll paranes, kuid ei vastanud ikkagi veel nõuetele. Sellise olukorra juures tuli olemasolevaid võimalusi maksimaalselt ära kasutama ning tööd tehti koolis hästi.

b) Õppe- ja kasvatustöö areng

Alates 1945/46. õppeaastast toimus Eesti NSV koolivõrgu kujundamine vastavalt neljanda viisaastaku plaani põhimõtetele, mille järgi koolide töös oli kolm tähtsat põhiküsimust: 1) koolikohustuse täitmine; 2) õppedistsipliini tõstmine; 3) ideoloogilis-poliitilise kasvatustöö parandamine.[114] Samad ülesanded seisid ees ka Tartu 1. Keskkooli õpetajate ja õpilaskeral.

Õppe- ja kasvatustöö aluseks oli kooli üldtööplaan. Sellega olid kooskõlastatud teiste koolitöötajate plaanid, milles olid õpetajatel aine alal ja klassijuhatajatel

---

[113] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 187, l. 70-75.

[114] „Edasi" nr. 96, 22. aug. 1948.

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

kasvatustöö teostamiseks klassides. Koolis üldtööplaan oli kooskõlas õppeplaani ja ülevabariiklikult kinnitatud ürituste kavaga. Eesti NSV kooliõde õppeplaanid ühtisid põhiliselt Vene NFSV omadega, kuid võimases ja paljudes teistes liiduvabariikides kehtis õppeaeg 10 õppeaastat. Eesti NSV-s (ka Läti, Leedu ja Gruusia NSV-s) oli 11-klassiline keskkool. Selle tõttu oli Eesti NSV koolides kõikides klassides kokku 1033 tundi õppeaastas, Vene NFSV koolides 969 tundi.[115]

Võrreldes 1940/41. õppeaasta õppeplaaniga oli mitmeid muutusi. Selleks et tagada emakeele kindlat omandamist, suurendati eesti keele tundide arvu, eriti 1. ja 2. klassis. 1944/45. õppeaastast alustati vene keele õpetamist 3. klassist. Suurendati ka matemaatika- ja loodusõpetundide arvu. Suurem tähelepanu pöörati kehalisele kasvatusele. Koos sõjalise ettevalmistusega paigutati kehalise kasvatuse tundide arvu tõus 22 tunnilt 27 tunnile. Mitmeid lisandusi vastavalt Lük(b)P Keskkomitee seisukohtadele filosoofia eelkursus (hõlmas loogika ja psühholoogia põhialuseid) ning lasteaiakasvatus ja pedagoogika tütarlastele. 1944/45. aasta õppeplaan püsis mõningate muudatustega ka järgnevail õppeaastail. Tundide arvult esikohal oli eesti keel, teisel matemaatika ja kolmandal vene keel. 1948/49. õppeaastal lakati õpetamast Konstitutsiooni 11. klassis, sest õpilased, kes olid jõudnud 11. klassi, olid Konstitutsiooni õppinud juba 7. klassis.[116]

---

115 H. Kurm, lk. 54-56.

116 samas, lk. 48-53.

1952/53. õppeaasta õppeplaani koostamisel oli Eesti NSV Haridusministeerium lähtunud põhimõttest, et õpilaste koormust tuleb vähendada ja lähendada õppeplaani sellega Vene NFSV koolide õppeplaanile."[117]

Õpikutena Eesti NSV koolides kasutati nii Vene NFSV õpikuid, tõlgituna eesti keelde, kui ka eesti autorite poolt koostatud õpikuid. Vene keelest tõlgitud õpikute osatähtsus tõusis pidevalt. 1945. aastal oli algupäraseid 60 nimetust, vene keelest tõlgitud 48 nimetust. 1953. aastal vastavalt 45 ja 70 nimetust.[118] Eriti suur õpikute väljalase oli 1945. ja 1946. aastal, kui tuli rajada õpikute põhifond Eesti NSV koolides. Suure puudusi esines õppekaamatute kvaliteedis, eriti nende õpikute kvaliteedis, mis ilmusid enne EK(b)P Keskkomitee VIII pleenumi otsuseid ja ei olnud sisuliselt vajalikul tasemel.[119]

Võitluses kõige õppekukuse eest oli olulise tähtsusega õigesti organiseeritud õppeprotsessil, seda enam, et iga aastaga suurenes koolõpilaskond. Algklasside osas polnud see märgatav, eriti suurenes õpilaste arv aga keskkooliklassides, kuhu tuli palju õpilasi teistest koolidest, peamiselt maalt. 1944.–1948. aastal oli igal õppeaastal Tartu 1. Keskkoolis algkooli osas 7 klassikomplekti – iga klassi jaoks üks. Keskkooli osas sama perioodi jooksul klassikomplektide arv kasvas 7-lt (1944. aastal) 11-le (1948. aastal). Alates 1948. aastast

---

[117] H. Kurm, lk. 48–53.

[118] samas, lk. 91.

[119] samas, lk. 94–95.

moodustatakse ka algkooli osas paralleelklasse. Kogu koolis oli kõige rohkem õpilasi kaheksandates klassides, kus paralleelide arv oli ühel aastal kolm (välja arvatud 1950/51 õppeaastal). 1953/54. õppeaastal aga ühes neli paralleeli. Üldse suurenes Tartu 1. Keskkooli õpilaspere peaaegu ajal 560 õpilaselt 1944/45. õppeaastal 812-le 1953/54. õppeaastal.

Sellise suure kooli töö organiseerimine ja juhtimine nõudis palju vaeva ja tähelepanu kooli juhtkonnalt, eesotsas direktor Karl Maasikuga. Viimane oli kodanliku korra ajal töötanud pikka aega õpetajana ja kooli inspektorina ning tal olid suured kogemused. Ülesanne oli eriti vastutusrikas seetõttu, et tuli liita erinevatest koolidest tulnud õpetajad ja õpilased ühtseks kollektiiviks ning panna alus Tartu 1. Keskkooli kogu hilisemale arengule. Sel ajal ei olnud koolis veel ühiskondlikke organisatsioone (pioneerorganisatsiooni loodi alles hiljem), kes oleksid direktorit abistanud. Karl Maasik oli aga kindla sõna ja tegu ning tuli oma ülesandega hästi toime.

Direktoril tuli väga palju tegeleda ka majanduslikkusküsimustega. Sellel alal esines Karl Maasikul raskusi. 1. septembrist 1950. aastal loobus ta direktoriametist, kuid töötas koolis edasi matemaatikaõpetajana 1. septembrini 1957. aastal. Oma erialal oli ta väga põhjalik ja nõudlik. Armastas ise matemaatikat ja nakatas sellega ka õpilasi. Tundides ei käsitlenud ta matemaatikat ainult õppeainet, vaid püüdis õpilastele näidata seda huvitava teadusliku distsiplinina.

Lühemat aega - aastatel 1950-1953 - juhatas Tartu 1. Keskkooli tööd direktorina seenior õppealajuhataja Juhan Truus. Tartu 1. Keskkool oli seniini peeglastekool Tartu linnas, selle juhtimiseks oli vaja kindlat kätt. Kahjuks oli J. Truusil sel alal raskusi, mistõttu distsipliin koolis ei püsinud vajalikul tasemel. Ilma distsipliin on aga eeldus edukale õppetööle. Seetõttu 25. mail 1953. aastal määrati kooli direktoriks Elmar Koodus, senine Tartu Oblasti TSN TK Haridusosakonna juhataja. Tema ees seisis vastutusrikas ülesanne: ebustavalt paarandada õppe- ja kasvatustööd Tartu 1. Keskkoolis.

Õppetöö juhtimisega tegelesid eeselt õppealajuhatajad. 1944. aastast alates töötas Tartu 1. Keskkoolis õppealajuhatajana J. Truus. Temale järgnes 1. septembrist 1950. aastal kuni 1. septembrini 1952 Eduard Siits. Kuna 1952. aastal ulatus klassikomplektide arv juba 23-le ning õpilaste arv 769-ni, siis nähti 1952. aasta sügisest peale koolis ette kaks õppealajuhataja. Nooremas vahetuses sai selleks Vilhelmine Kippasto, keskkoolis osas aga Meta Loog. Mõlemad töötasid nendel ametikohtadel pikemat aega.

Esimesel sõjajärgsel aastakümnel toimusid suured muudatused õppeprotsessis. Vana traditsioonina osutasid õpetajad liialt vähe tähelepanu õppetunnile kui õppeprotsessi kõige olulisemale lülile. Jälgides vana kodanliku kooli traditsioone, pööras osa vanemaid õpetajaid suurt tähelepanu õppetunnis küsitlemisele, pühendades sellele poole või suurema osa tunnist. Teadmiste ideelis-

poliitilise tase poolest mitte alati veel hästi läbimõeldud. Ideelis-poliitilist kasvatustööd teostati nn. poliitiliste momentide sissetoomisega. Ülle vabariigi teostati paljudes koolides halvasti tundide näitlikustamist.[120] Tuli teha kõik, et need puudused kõrvaldada.

1946. aastast toimus EK(b)P juhtimisel laiaulatuslik õpetajate ettevalmistamine. Tartu ja Tallinna õpetajatele organiseeriti nendes linnades Partei Õhtuülikoolis juures erifakultteedid. Selle lõpetas suur osa õpetajaist. Need, kes mitte kusagil ei õppinud, ei õppeasutustes ega parteiharidusvõrgus, teostasid oma ideelis-poliitilise kvalifikatsiooni tõstmist individuaalse õppimise teel. Ideelis-poliitilise taseme tõstmiseks nõuti õpetajailt, et nad kahe aasta jooksul (see on 1948. aastaks) sooritaksid katsed Ülk(b)P ajaloo lühikursuses, nõukogude pedagoogika alustes, pedagoogilises psühholoogias.[121]

Tartu 1. Keskkoolis toimus õpetajate ideelis-poliitiline kui ka pedagoogilis-metoodiline arendamine vastavate ettekannete ja arutluste raudu pärast õppenõukogu koosolekuid ning väljaspool kooli vastavatel seminaridel TRÜ juures. Kahjuks mõjus see peadudavalt vastava kirjanduse puudus ja aja nappus. Arvestades õpetajate vähest arvu, töötas osa neist kahekordse koormusega, andes nädalas üle 30 tunni.[122]

1946. aastal tehti Tartu 1. Keskkooli õpetajate hulgas

---

120 H. Kurm, lk. 116.

121 samas, lk. 328-329.

122 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 33, l. 23.

algust NLKP ajaloo õppimisega, milline tegevus katkestati Parter Õhtuülikooli avamisega. 1946/47. õppeaastal õppis seal 17 õpetajat, neist ajalooteaduskonnas 2, majandusteadusteaduskonnas 3 ja pedagoogikateaduskonnas 12.[123] 1948. aasta veebruaris õppisid Parter Õhtuülikoolis majanduse fakultteedis K. Maasik, J. Truus ja M. Loog, ajaloo fakultteedis V. Metti ja A. Karpa ning haridustööliste fakultteedis: J. Alver, E. Arand, H. Freymann, A. Kaasik, J. Karma, V. Kõppasto, L. Kunsik, J. Laag, O. Linnus, V. Leibur, V. Pakkel, R. Pülma, E. Pärt, M. Teder, J. Toink, D. Udso ja M. Raud. Individuaalselt õppisid D. Koppel, V. Tubin, K. Valdas ning A. Aranд. A. Hani õppis Õpetajate Instituudis, H. Tenno Tartu Muusikakoolis, V. Teral Kunstiinstituudis ning R. Prentsel ülikoolis.[124] Pärast seda, kui enamus õpetajatest oli juba lõpetanud Õhtuülikooli, muutus iseseisva täiendamise vorm peamiseks liikmeks poliitharidustöös. Nii õppis 1952. aastal Marksismi-Leninismi Õhtuülikoolis 3, TRÜ-s 5, Tartu Õpetajate Instituudis - 4 ja iseseisvalt 19 õpetajat.[125]

1946. aastal kehtestati haridusministri käskkirjaga täpsemused õpetajate vene keele oskuse kohta. Kes ei osanud, pidid hakkama õppima 1951/52. aasta kevadel teostati üle vabariigi õpetajatele katsed vene keeles, kus nad osutasid suuliselt rahuldavat keeleoskust. Hall oli olukord aga grammatikaga - 50% õpetajaid ei soor-

---

[123] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 33, l. 73.

[124] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 55, l. 22.

[125] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 155, l. 29.

tamud kirjalikke töid.[126]

Tartu linna haridusosakond teatas juba 1945. aasta sügisel, et kõigile neile õpetajaile, kes ei valda vene keelt või seda puudulikult valdavad, korraldatakse vene keele kursused ühel päeval nädalas. Tartu 1. Keskkoolist õppisid vene keele kursustel L. Kunsik, A. Hanē, V. Ternel, H. Millistver, M. Teder, L. Kõhmus, L. Tanimäe jt.

Õpetajad vahetasid kogemusi ja täiendasid oma teadmisi koolisisestes metoodilistes komisjonides. Juba 1945/46. õppeaastal valiti üksikute õppeainete õpetajate komisjonid metoodiliste ja muude ainega seotud küsimuste arutamiseks. Esialgu moodustati kolm komisjoni: emakeele (komisjoni organiseerijaks määrati õppealajuhataja J. Truus), vene keele (V. Tubin) ja matemaatika (R. Piilma).[127] Järgnevatel aastatel loodi ainekomisjone juurde, nii et igal aastal töötas Tartu 1. Keskkoolis kuus õpetajate metoodilist ainekomisjoni. Nende töö üldjuhatajaks oli õppealajuhataja. Töö toimus ainerühmide koosolekuil, kus esitati referaate. Millise oli üksikute ainekomisjonide teemade rõhk, selle kohta võiks tuua näite nende tööst 1951/52. õppeaastal. Kõige rohkem pöörati tähelepanu kordamise metoodikale, seda arutati algõpetuse, eesti keele, matemaatika-füüsika, vene ja võõrkeelte ainekomisjonides. Näitlikustamist käsitleti eesti keele ja ajaloo ainekomisjonides. Tartu 1. Keskkoolis oli teravaks probleemiks

---

126 H. Kurm, lk. 330.

127 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 25, l. 9.

8. klasside õppeedukus. Sellepärast oli sajeli arutluse all õpilaste ettevalmistuse tase 7-klassilises koolis. Seda tehti matemaatika-füüsika, võõrkeele ainekomisjonides, sest just neis ainetes oli kõige raskem liikvideerida varasemaid lünki. Õpilaste iseseisvale tööle pöörati eriti suurt rõhku loodusõpetuse-keemia ainekomisjonis. Siin käsitleti teemasid nagu õpilaste iseseisvast tööst geograafiatundides, keemia praktikumide korraldamisest, kollektsioonide valmistamine õpilaste poolt, töövihikutest loodus- maateaduse õpetamisel. Eesti keele ja matemaatika-füüsika ainekomisjonides tegeldi ka õpikute ja õppeprogrammide kriitilise analüüsiga. Ilmnetav on, et ajaloo ainekomisjonis käsitleti ka õppimise metoodikat, millele mujal pöörati tavaliselt vähe rõhku. Algõpetuse alal käsitleti töökavade ühtlustamist paralleelklassides, kirjatehnika õpetamist, koduse lektüüri suunamist ja kontrolli ning distsipliini kasvatamist, õpilasreeglite rakendamist ja selgitamist õppetundides.[128]

Ainekomisjonide töö puuduseks oli, et vähe valmistati näitlikke õppevahendeid, ehkki sellest palju kõneldi ja kavatseti teha. Ka lahtisi tunde organiseeriti vähe; samuti oli vähene vastastikune tundide külastamine ning nendele järgnev tundide analüüs. Metoodilise töö puuduseks tuli pidada ka seda, et koolis ei suudetud rajada pedagoogilist nurka.[129]

---

[128] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 155, l. 31-32.

[129] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 187, l. 40.

Õpetajate sooviks oli aga, et vastavat ainealast metoodilist kirjandust ilmuks rohkem eesti keeles ja õpperaamatud, vihikud ja õppeprogrammid oleksid kohal õigeaegselt.[130]

Tartu 1. Keskkooli õpetajad on alati kaasa aidanud ka noorte õpetajate kasvatamisele. Alates 1945. aastast on igal õppeaastal viibinud Tartu 1. Keskkoolis praktikal TRÜ üliõpilased. Praktikantidele hinnatud juhendajateks olid õpetajad V. Metsi, A. Arand, M. Loog jt.

Vaatamata tehtud pingutustele ja õpetajate kvalifikatsiooni tõusule ei saanud õppetöö tulemustega Tartu 1. Keskkoolis siiski rahule jääda. Võrreldes teiste Tartu linna koolidega oli õppeedukus Tartu 1. Keskkoolis madalam. Eriti paistis see silma 1952/53. õppeaasta lõpul tehtud kokkuvõtete põhjal.

Astatate lõikes olid Tartu 1. Keskkooli õpilaste õppetöö tulemused järgmised:

Õppeaasta	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
õpilaste arv enne kevadisi eksameid	639	637	676	736	779
lõpetas klassikursuse kevadel	484	523	524	514	554
klassikursuse lõpetanute arv sügiseste eksamite tulemuste põhjal	583	597	591	593	638
õppeedukuse % kevadel	75,7	82,3	77,5	68,5	71,1
õppeedukuse % sügisesi järeleksameid arvestades	91,2	93,7	87,4	80,6	81,9

---

130 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 125, l. 80.

Õppeedukuse viis põhiliselt alla õpilaste nõrgem töö õppeaasta jooksul. Tehes kokkuvõtet pärast sügisesi järeleksameid, olid tulemused tunduvalt paremad, kuid sellist ebaühtlast töörütmi ei saanud pidada õigeks. Oli vaja taotleda, et õpilased õpiksid ühteviisi edukalt kogu õppeaasta vältel. Näiteks oli 1948/49. õppeaasta III õppeveerandil 25% mitteedasijõudjaid. Seda oli väga palju, eriti arvestades, et nende hulgas oli küllalt suur hulk selliseid, kellel olid puudulikud hinded kolmes või enamas aines. Lähtudes eeltoodust oli mõistetav, miks Tartu 1. Keskkoolis pöörati õppedistsipliinile nii suurt tähelepanu. Küsimus püsis aktuaalsena kogu paralleelkooli aja ja hiljemgi.

Eesti NSV koolides põhjustasid madalat õppedistsipliini peamiselt kolm õppeainet: vene keel, matemaatika ja emakeel.[131] Samasugune oli olukord ka Tartu 1. Keskkoolis. Kui madalat õppedistsipliini vene keeles tekitas aspaolu, et sel alal esines nõrku õpetajaid, siis matemaatika ja eesti keele õpetajate kaader oli väga tugev ning halb edasijõudmatus neis ainetes oli tingitud muudest põhjustest.

Kõige nõrgemini edasijõudvad olid 8. klassid, mille õpilased olid komplekteeritud erinevatest koolidest tulnud õpilastest, kelle teadmistes olid sageli suured lüngad. Kuigi vastuvõtt sügisel toimus tunnistuste põhjal paremuse järjekorras, selgus tegelikus töös, et koosseis tuli alati väga ebaühtlane. Näiteks 1945/46. õppeaastal komplekteeriti 8. klassid õpilastest, kel keskmine hinne oli üle „4". 8. klassis

---

[131] H. Kurm, l k. 18.

said nõrku kõndeid aga kogumi need, kellel oli lõputunnistusel vastavas aines hinne „5". [132] Nii kulus 8. klassides väga palju õppeajast lünkade lõkvideerimiseks. Osa õpilastest kogumi lahkus nii, et loobus keskkoolis edasiõppimisest. 9.-11. klassis oli õppeedukus parem, sest nõrgemad õpilased olid 8. klassis lahkunud või sõna kordama jäänud nii, et semulemad lünga õpilaste teadmistes likvideerisid.

Üheks õppeedukust takistavaks asjaoluks oli ka lüüaldamine spordija. Siin tegi korrektuure ÜK(b)P määrus 1948. aastal, milles märgiti, et ei tohi õpilast üle koormata klassivälise tööga nii, et neid õpilasi, kelle õppeedukus on puudulik, tuleb rohkem suunata õppetööle. [133]

Et tundma õppida, kuidas õpilased aega kasutavad ja selle põhjal järeldusi teha, korraldati 1949. aasta alguses Tartu 1. Keskkooli õpilaste seas ankeet aja kulutamise kohta. Klassijuhatajad esitasid sellest kokkuvõtte, kusjuures selgus järgmist: palju puudulike hinnetega õpilased kulutasid õppetööks sama palju aega kui head hinnetega õpilased. Neile ei saanud seda lugeda piisavaks. Klassijuhatajad kasutasid ankeedi tulemusi õpilaste hulgas selgitustöö tegemiseks, kui palju vajab keegi õppimiseks aega, kas võib ühte või teist õpilast lubada osa võtta spordiüritest jne. [134]

---

[132] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 30, l. 63.

[133] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 45, l. 66.

[134] samas, l. 78.

Õppetöö tase jättis soovida ka sellepärast, et mõnede õpilaste kodused tööülesanded jätsid soovida olid halvad. Sellistel õpilastel võimaldati kuni kella kuueni koolis tunde ettevalmistada. Pühapäeviti korraldati õigemaatele õpilastele harjutustunde. Igale õpilasele oli antud võimalus oma nõrka kohta parandada, kui ta veerandi ülatuses aine korras ja peale tunde õpetajale vastas. Vanematega loodi tihe kontakt. Kahjuks olid vanemate hulgas neid, kes tegid õpetajatele ettekirjutusi kui neid koolis kutsuti.

Mõningal määral oli mitterülduldane õppeedukus tingitud ka õpetajatest. Üksikute nooremate õpetajate puhul jättis tunnidistsipliin soovida.[135] See oli siiski vähemtähtis asjaolu. Vanemate õpetajate puhul andis aga tunda liigne nõudlikkus. Oldi arvamisel, et peamine on aastatagune kõva drillimine, küllap siis kevadel kõik poisid saavad hakkama. Seda kinnitab asjaolu, et eksamid läksid Tartu 1. Keskkoolis tõepoolest alati hästi ning eksamitel saadud hinded olid tublisti kõrgemad aastahinnetest. Nii oli näiteks 1946. aasta kevadel, kus peaaegu poolel abiturientidel kirjutasid eesti keele kirjandi väga headele ja headele hinnetele. Geomeetria eksamil said 13 õpilast „5", samal ajal kui aastahinnetes oli olnud ainult üks „5" klassi kohta. Samasugune lugu oli ka ajalooeksamil. Nii NSV Liidu ajaloos kui ka üldises ajaloos sai enamik õpilastest hinde „5".[136]

---

[135] Tartu LRRA, R. 350, nim. 1, s.-ü. 64, l. 50.

[136] „Postimees" nr. 119, 25. mai 1946.

Keskkoolē lõpetajatest oli medalisaajaid kõige rohkem alati Tartu 1. Keskkoolist. Näiteks 1947/48. õppeaastal said kõik Tartu õpilased kokku 12 kuld- ja 10 hõbemedalit, sellest Tartu 1. Keskkoolē lõpetajad 4 kuldmedalit ja 4 hõbemedalit.[137] Medalite arvult jäi ületamatuks 1949/50. õppeaasta lead, kus 79 lõpetajast 3 said kuldmedalē ja 9 hõbemedalē. 1953. aastal sai äärmiselt 11ª klass 3 kuld- ja 6 hõbemedalit. Sissesastumiseksamitel kõrgematesse õppeasutustesse näitasid Tartu 1. Keskkoolē kasvandikud üldreeglina alati häid teadmisi.

Eksamite heale kordamineku aitas kaasa hästiorganiseeritud kordamine. Tartu 1. Keskkoolis viidi kordamine eksamite eelsel perioodil läbi kindla plaani alusel. Kordamist alustati kõikides klassides juba III õppeveerandi lõpust. Eriti rõhku pandi sellele üheteistkümnendates klassides, kus seisid ees küpsuseksamid. Õppetöö toimus viimasel õppeveerandil loosungi all „Kindlate teadmistega eksamitele!" Paralleelselt plaanipärase kordamisega toimusid koolis kõigis õppeainetes konsultatsioonid ja ringide töö aitas kaasa õppematerjalist paremale omandamisele ja kordamisele. Konsultatsioontundides võeti läbi raskemaid osasid õpitust, samal ajal abistasid paremad õpilased nõrgemaid. Hästi organiseeris konsultatsioone füüsikaõpetaja L. Tanimäe, ajaloo kursuses korrati alati eriti põhjalikult läbi õpetaja V. Metti tundides. Tema püüdis õpilast võimalikult rohkem iseseisvale tööle panna. Nii näiteks 1949. aasta

---

137 „Edasi" nr. 84, 8. aug. 1948.

kevadel kandsid abiturieadid ette 11 referaati kollektiviseerimise teemadel.[138]

Eksamiteks ettevalmistamisel osutas suurt abi tõõ õpilaskirjades, eriti aga täppisteaduste, tehnika ja naturalistide rõõs, kus peatähelepanu oli osutatud klassides õpitu süvendamisele katsete, kitsasfilmide, loengute ja ekskursioonide abil. Kuna koolil ei olnud alati vajalikul hulgal kemikaale, siis andis suurt abi ühe raskema õppeaine - keemia - omandamisel TRÜ keemiakateeder. 1948. aasta kevadel korraldas TRÜ keemiakateedri juhataja dotsent N. Rõõo Tartu 1. Keskkooli õpilastele loenguid koos selgitavate katsetega ülikooli keemiaauditoorium.[139]

Õppeainete paremaks omandamiseks populariseeriti laialt parimate õpilaste õppemeetodeid. 1951. aasta mais korraldas koolí komsomolikomitee küsimustiku, mille kohaselt parimad õpilased avaldasid muljeid ja kogemusi oma tööst. Seda tutvustati õpilaskonnale koolí seinalehes.[140]

Tundub, et kui õppetöö tulemusi ei oleks arvestatud õppeveerandite lõikes õppeedukuse protsendi järgi, mis on väga subjektiivne näitaja, oleks Tartu 1. Keskkool oli-nud üks paremaid Tartus.

Kuna kasvatustöö on õppetöö lahutamatuks koostisosaks, siis on mõistetav, et ka Tartu 1. Keskkoolis pöörati sellele

---

138 „Edasi" nr. 106, 7. mai 1949.

139 „Edasi" nr. 10, 14. mai 1948.

140 „Edasi" nr. 109, 11. mai 1951.

suurt rõhku. Kasvatustöö paremaks tegemiseks seati sisse 1947/48. õppeaastal klassijuhatajatunnid, kus suur osa ajast pühendati nendele küsimustele.

Õpilaste kasvatustöös valmistas õpetajatele kõige enam raskusi distsipliini küsimus, sest tegu oli suure poiste-kooliga. Neid distsipliini küsimusi arutati õppenõukogu koosolekutel. Kui haridusosakond saatis 1946. aastal koolidele välja aktuaalseid teemasid läbitöötamiseks, siis Tartu 1. Keskkool otsustas võtta „Distsipliini kasvatamine koolis". Üldettekande tegi kooli direktor, kaasreferendid olid J. Truus, V. Tubin, E. Pärt /L.[141]

Vanemates klassides oli distsipliin hea, nooremates klassides esines aga distsiplinirikkumisi nii tundides kui ka vaheaegadel. Eriti rohkelt valmistas muret distsiplin just väljaspool õppetunde. Õpilased käitusid vahe-ajal liiga käsitsikalt, paljud ei lärmud üldse jalutama ja viibisid vaheajal klassiruumis. Üheks raskuseks kasvatamise alal oli, et puudusid koolid raskelt-kasvatatavate ja nõrgaandeliste õpilaste jaoks. Nüüdseegused õpilased oma halva eeskujuga mõjutasid kaaslasi, tihti isegi terroriseerid paremaid õpilasi. Olukord selles suhtes paranes juba 1945/46. õppeaasta algul, mil avati selliste õpilaste jaoks erikoolid. Tartu 1. Keskkoolist otsustati siis saata nõrgaandeliste õpilaste kooli 4.-5. klassist 7 õpilast ja raskeltkasvatatavate õpilaste kooli 4.-6. klassist 4 õpilast.[142]

---

[141] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 25, l. 65.

[142] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 30, l. 7.

Kodu üldise distsipliini parandamiseks tuli ette võtta muidki abinõusid. Kõigepealt oli vaja õpetajatele selgitada, et õpilasi on tarvis pidevalt kasvatuslikult mõjutada ja juhtida. Mitte kõik õpetajad ei juhindunud veel sellest reeglist. Arvati, et tundide andmisega on kohustused täidetud ning et kasvatama väljaspool klassitunde peavad direktor ja õppealajuhataja, et ülekoolilised üritused on üldse nende asi. Sellised väärad suhtumised kooletõõsse tuli likvideerida.[143] Õpetajatele tehti ülesandeks, et nad peale tunni andmist ei kiirustaks kohe õpetajate tuppa, vaid ajaks kõik õpilased klassist koridori jalutama nõnda jälgiks vahetundidel rohkem õpilaste käitumise üle.

Distsiplin paranes palju sellest ajast kui 1947/48. õppeaastast korrapidajatele õpetajatele rakendati abiks vahetundides koridorides korda pidama 10. - 11. klasside õpilased. Iga vanem klass oli üks nädala jooksul vastutav korra eest koolis.[144] Jooksmine koridorides väheneb ka pärast seda, kui 1. ja 2. klass hakkasid tööle keskpäeval.[145] Ka klassijuhatajatundides ja koosolekutel juhiti alati tähelepanu distsipliini tähtsusele ja kultuursele käitumisele. Süüdlasi nimetati õpilaskonna ees, korrarikkujate nimed avaldati seinalehes, kutsuti vastust andma kommunistliku noorte algorganisatsiooni ees jne.

---

143 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 92, l. 75.
144 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 45, l. 12.
145 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 92, l. 75.

1949/50. õppeaastal viidi läbi sotsialistlik võistlus distsipliini parandamiseks klasside vahel. Toimus ka konverents „Distsipliini parandamine koolis", mis kestis kaks õhtupoolikut. Sõna võeti õpilaste poolt väga teravalt ning arvustati paljusid korraldajaid õpilasi.[146]

Kõik need abinõud, mis olid ettevõetud koolis parema korra loomiseks, täitsid ka oma ülesande, kuid peab siiski märkima, et õpilaste distsipliini küsimus terviknä jäi kõige tähtsamaks ja aktuaalsemaks Tartu 1. Keskkoolis kogu poiglaste kooli ajajärgul.

Muret valmistas koolile veel üksikute õpilaste korratu kooliskäimine ning omavoliline puudumine. Selle põhjuseks ei olnud mitte ainult haigused, vaid ühtlasi majanduslikud raskused ning kodune järelvalve puudumine.[147] Ka vanematega rääkimine ei andnud sellaja kord tulemusi. Näiteks 1945/46. õppeaastal püüdsid mõned vanemad õigustada õpilaste puudumist palanõude ja rüüstuse vähesusega.[148]

Et koolikohustust paremini ellu viia, nähti Eesti NSV haridusorganite poolt ette järgnevaid abinõusid: organiseeriti ulatuslikult internaate ja anti toetust abivajavatele õpilastele.

Tartu 1. Keskkooli 8.–11. klassi õpilastest olid üle poolte pärit maalt, kellest suurem osa elasid õppeperioodil linnas erakorteritres, osad aga internaadis. 1944/45.

---

146 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 92, l. 59.
147 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 55, l. 56.
148 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 30, l. 102.

õppeaastal organiseeriti Tartu Linna Haridusosakonna poolt üks tütarlaste ja üks poiste internaat, mida kasutasid kõik koolid. 1954. aastal rajati Tartu 1. Keskkooli juurde oma internaat, kus oli võimalik elada umbes 30 õpilasel.

Õpilaste majandusliku olukorra parandamiseks anti neile nii rahalist kui materiaalset toetust. Kõige rohkem linna haridusosakonna ja kooli lastevanemate komitee, mõnikord ka õpetajate poolt.

Esimestel aastatel pärast Suurt Isamaasõda anti materiaalset toetust eriti Nõukogude armee sõdurite, partisanide, Suure Isamaasõja invaliidide ja uusmaasaajate lastele. 1946. aasta märtsis korraldati Tartu 1. Keskkoolis ~~sakslaste~~ laiglaste poolt mõrvatud perekondadest pärit olevate õpilaste toetamiseks korjandus. Laekunud summa jagati 13 õpilase vahel à 50 rubla.[149] 1950/51. õppeaastal anti kehvematele õpilastele riiklikku toetust 1700 rubla, mille eest osteti 19 paari saapaid, ühele õpilasele anti mantlo ostmiseks 300 rubla, ühele toetust 100 rubla ja teisele 50 rubla. Peale selle saadi lastevanemate komiteelt aasta jooksul korjandustest ja peoõhtute sissetulekutest laekunud summadest 4897 rubla.[150]

Aasta-aastalt muutus elu paremaks kogu riigis, sellega koos ka õpilaste olukord.

1954. aasta jaanuaris oli Tartu Linna TSN Täi-

---

[149] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 25, l. 28.
[150] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 125, l. 86.

tervkomitee päevakordsel istungil arutluse all Tartu 1. Keskkoole ja 9. 7-klassilise kooli õppe-kasvatustöö. Täitevkomitee märkis, et Tartu 1. Keskkool ja 9. 7-klassiline kool olid 1953/54. õppeaasta esimesel poolaastal mitmes koolitöö lõigus saavutanud paremaid tulemusi kui eelmistel õppeaastatel, ühtlasi toodi esile olulisi puudusi mõlema kooli õppe-ja kasvatustöös. Nimetatud koolide juhtkonnad ei olnud tarvitusele võtnud kõiki abinõusid õppe-ja kasvatustöö kõrge taseme kindlustamiseks, samuti õpilaste distsipliini tõstmiseks koolis ja väljaspool kooli. Üksikud õpetajad ei valmistunud tundideks küllalt põhjalikult, vähe oli näitlikke õppevahendeid, ei täidetud õppeprogrammis ettenähtud praktilisi töid. Metoodilised ainekomisjonid tegelesid vähe õpetamise metoodika ja madala õppeedukuse põhjuste analüüsiga. Koolide juhtkonnad ei teostanud pidevat kontrolli õjapäevase koolikohustuse täitmise üle õpilaste poolt, mis võimaldas mõnedel õpilastel korduvalt põhjuseta puudumist. Esinevate puudute kõrvaldamiseks ja õppe-kasvatustöö taseme tõstmiseks Tartu 1. Keskkoolis ja Tartu 9. 7-klassilises koolis võttis täitevkomitee vastu otsuse.[151]

Õppe-ja kasvatustöö tõhustamise küsimus oli aktuaalne eriti seetõttu, et 1954/55. õppeaastal seisis ees Tartu 1. Keskkooli reorganiseerimine segakooliks. Ümberkorraldusega loodeti lahendada mõningaid õppe-ja kasvatustööga seotud küsimusi, eriti distsipliini

---

[151] „Edasi" nr. 3, 5. jaan. 1954.

kindlustamist ja stabiilselt kõige õppeedukuse saavutamist.

c) Komsomoli- ja pioneerorganisatsiooni tegevus ning klassi- ja kooliväline töö

Tartu 1. Keskkoolis oli klassi- ja koolivälise töö organiseerimisel ja juhtimisel tähtis osa õpetajate kõrval kommunistlikel noortel, kelle algatusel ja läbiviimisel toimus enamus klassi- ja koolivälistest üritustest.

Esimesel nõukogude õppeaastal nõuti ka 1945/46. õppeaasta alguses oli Tartu 1. Keskkooli kommunistlike noorte algorganisatsiooni tegevus veel lõga tagasihoidlik ja loid. Ühteks selle põhjuseks oli, et kooli õpilaste suure arvu kohta oli kommunistlike noorte arv lüga väike, mis ei lasknud nende tegevust välja paista. Ka ei võtnud kooli senine komsomoliorganisaator oma tegevust just koolikalt. 1945/46. õppeaasta novembris, mil koolile määrati uus komsomoliorganisaator. Nõuep, võis loota kommunistlike noorte tegevuse muutumist tõhusamaks ja liikmete arvu suurenemaks kasvamist.[152]

Siin tuli palju tööd teha nii komsomoliorganisatsioonil kui ka õpetajatel, et tõmmata eemalolevamaid noori kommunistlike noorte ridadesse. Selleks oli vaja kommunistlikel noortel luua tihe kontakt

---

[152] Tartu L RRA, R. 350, nim. 1, s.-ü. 25, l. 18.

organiseerimata noortega, tõmmata neid kaasa oma üritustele ja tutvustada igakülgselt kommunistliku noorsoouhingu tööd.

20. - 31. oktoobrini 1945 viidi hariduse rahvakomissariaadi ja ELKNÜ Keskkomitee korraldusel kõikides koolides läbi selgitusnädal teemal: „Kommunistliku Noorsooühingu ja pioneerorganisatsiooni vajadusest nüüdisaegses koolis". Klassides toimusid vestlused teemadel „Mis on kommunistlik noorsooühing", „Kommunistliku noorsooühingu ja pioneerorganisatsiooni osa koolis õppe- ja kasvatustöö läbiviimisel". Koolilõpilastele ühiselt toimus vestlus: „Mida annab kommunistlik noorsooühing ja pioneeride organisatsioon noortele". [153]

Nende õpilaste abistamiseks, kes valmistusid astuma kommunistlikuks nooreks organiseeriti Tartu 1. Keskkoolis ÜLKNÜ põhikirja õpirühm. Organiseerimata noorte tutvustamiseks kommunistlike noorte tööga korraldati 1948. aasta sügisel ELKNÜ Tartu 1. Keskkooli algorganisatsioonis lahtine koosolek, kus arutati vastuseid organiseerimata noorte hulgas levitatud ankeetküsimusele „Mida arvad meie kommunistliku noorsooühingu algorganisatsioonist?" Ilma ilmnes, et paljudel noortel ei olnud selget ettekujutust kommunistliku noorsooühingu ülesannetest, siis sel koosolekul selgitati organiseerimata noortele küsimusi, mis olid seotud kommunistliku noorte tööga. [154] Sellise tutvustamistöö ole vaja-

---

[153] „Nõukogude Õpetaja" nr. 41, 19. okt. 1945.

[154] „Edasi" nr. 137, 9. okt. 1948.

lik ka seetõttu, et pärast sõda püüdsid klassivaenlased ja kodanlikud natsionalistid mõjustada lastevanemaid, et nad takistaksid laste astumist ÜLKNÜ-sse. Kui aga noorel endal oli selge arusaamine sellest, mida kujutas endast kommunistlik noorsooühing, siis ei saanud teda keegi takistada. Paljud õpilased, kes olid õppinud tundma ÜLKNÜ põhikirja ja tutvunud kooli kommunistlike noorte tööga, avaldasid soovi nende vastuvõtmiseks ÜLKNÜ ridadesse.

Kommunistlike noorte arv Tartu 1. Keskkoolis 1944-1954 õppeaasta lõppseisuga oli järgmine:

1944/45	õppeaasta	- 15
1945/46	- " -	- 30
1946/47	- " -	- 40
1947/48	- " -	- 47
1948/49	- " -	- 58
1949/50	- " -	- 75
1950/51	- " -	- 107
1951/52	- " -	- 126
1952/53	- " -	- 114
1953/54	- " -	- 107 [155]

Kommunistlike noorte juurdekasv oli eriti suur aastail 1947 - 1951. Tuleb aga märkida, et see oleks olnud veelgi suurem, kuid vastuvõtmisel lähtuti põhimõttest, et ainult eesrindlikud ja aktiivsed noored võivad kuuluda kommunistlikku noorsooühingusse. Seetõttu kõiki soovijaid vastu ei võetudki.

---

[155] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 155, l. 53.

Kõige selle tulemusena Tartu 1. Keskkooli kommunistlike noorte algorganisatsioon kujunes üheks tugevamaks ja suuremaks Tartu koolide seas.

Komsomolialgorganisatsiooni tööd juhtis kommunistlike noorte poolt valitud komsomolikomitee, kelle eestvõtjas seisid aastatel 1944 - 1954 kommunistlikud noored A. Sapert, Närep, J. Pärt, R. Palkus, E. Sumberg, Ü. Haldna, E. Loone ja R. Nõmmik. Nad tegid kõik selleks, et Tartu 1. Keskkooli komsomolialgorganisatsioon täidaks edukalt oma ülesandeid.

Kooli komsomoliorganisatsiooni peaülesandeks oli abistada õpetajaid nende õppe- ja kasvatustöös. Et Tartu 1. Keskkoolis oli erilise tähelepanu keskuses õppeedukus, siis pidi ka komsomolialgorganisatsioon sellele palju tähelepanu pöörama. Selleks tuli jälgida, et kommunistlikud noored oma õpimisega annaksid head isiklikku eeskuju. Kahjuks oli aga Tartu 1. Keskkooli komsomolialgorganisatsiooni töös nõrgemaks lüliks just see osa. Kui 1950. aastal Tartu 1. Keskkooli õpilased kirjutasid klassides kirjandi teemal „Meie kooli kommunistlike noorte organisatsioon", siis peamise puudusena tõsteti esile seda, et kommunistlikel noortel endal oli puudulikke hinnanguid.[156]

Ei saaks öelda, et kommunistlikud noored sellele asjale tähelepanu ei pööranud, kuid põhiviga oli selles, et ei suhtutud vajaliku hoolitsusega just õppeedukuse kui õpilaste ja kommunistlike noorte põhi-

---

[156] „Edasi" nr. 97, 23. apr. 1950.

ülesande täitmisse. Oma koosolekuil arutasid Tartu 1. Keskkooli kommunistlikud noored alati õppeedukuse taseme küsimust, kuid õppeedukuse tõstmiseks ja õppetöösse suhtumise parandamiseks tehti ära väga vähe. Nõrkadele õpilastele määrati küll abistajad, kuid viimased tihti ei abistanud oma kaasõpilasi. Näiteks 1949/50. õppeaastal jäid neli kommunistlikku noort klassikursust kordama, järeleksamid pidi sooritama seitse kommunistlikku noort. See ei tulnud kasuks kommunistlike noorte autoriteedile õpilaste seas. Kui lõpptulemusena oli kommunistlike noorte keskmine õppetase veidi kõrgem kui organiseerimata noortel, siis seda peamiselt algorganisatsiooni eesrindlike liikmete arvel.[157]

Et parandada oma nõrgemat külge, pühendas komsomolialgorganisatsioon 1952. aasta mais lahtise üldkoosoleku õppetöö küsimustele, kus arutati eksamiteks valmistumist. Samalaadilisi koosolekuid korraldati ka klasside komsomolirühmades. Halvasti õppivad kommunistlikud noored kutsuti aru andma komsomolikomitee ette.

Kõik need abinõud kommunistlike noorte ja noorte õppeedukuse tõstmiseks andsid mõningaid tulemusi, kuid olukord tervikuna jäi lahendamata.

Teiseks tähtsamaks töölõiguks koolis komsomolialgorganisatsiooni töös oli poliitiline kasvatustöö õpilaste hulgas. ÜLKNÜ XI kongressi otsuses nõuti, et

---

[157] „Edasi" nr. 231, 20. sept. 1950.

koolide komsomoliorganisatsioonid peavad taotlema õpilaste kõrget aktiivsust ühiskondlik-poliitiliste õppeainete tundides ning õpitava materjali kindlat ning süvavat omandamist nende poolt. Koos sellega ole komsomoliorganisatsioonidel vajalik organiseerida vanemate klasside õpilastele loenguid ja ettekandeid ühiskondlik-poliitilistel, kirjanduslik-kunstilistel ja loodusteaduslikel teemadel, läbi viia poliitinformatsioone, vestlusi, konsultatsioone, selgitada õpilastele Nõukogude riigi välis- ja sisepoliitika aluseid, virgutades neid ajalehtede ja poliitilise kirjanduse lugemisele.[158]

Õpilaste ideelis-poliitilisele kasvatusele pööratii Tartu 1. Keskkooli komsomoliorganisatsioonis suurt rõhku ja see oli üheks paremini organiseeritud osaks nende töös.

Ideelis-poliitilise kasvatustöö initsiaatoriks ole kooli poliitring, mille tunniku moodustasid kommunistlikud noored. Poliitring asutati 1945. aasta sügisel ning tollal oli selle juhatajaks komsomoliorganisaator Närep. Koosolekud toimusid reedeti ja alustati NSV Liidu Konstitutsiooni ja NSV Liidu Ülemnõukogu valimismäärustiku selgitamise ja läbitöötamisega. Osa pidid võtma kõik kommunistlikud noored, nende kandidaadid ja klassiorganisaatorid alates 8. klassist, samuti kõik valimisealised õpilased. Õpetajatest juhendasid poliitringi tööd A. Karpa ja V. Nelli.[159]

---

[158] ÜLKNÜ XI kongressi materjalid, Tallinn 1949, lk. 115.

[159] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 25, l. 19.

Algusest peale töötati intensiivselt ja poliitiliselt oli alati üheks paremaks ringiks koolis. Järjekorras aastatel töötati läbi ÜLKNÜ põhikirja, ÜK(b)P ajaloost, peeti referaate dialektilisest materialismist ning ajaloost.

Tähtsamat kohta õpilaste ideelis-poliitilise kasvatustöö ürituste raames omasid igal laupäeval toimunud kultuurhommikud, mis viidi läbi peamiselt kooli kommunistlike noorte oma jõududega. Kultuurhommikutele kogunesid kõik õpilased alates 6. klassist. 15 minuti jooksul enne õppetundide algust anti neal lühikene informatsioon nädala jooksul toimunud tähtsamatest sise- ja välispoliitilistest sündmustest.[160] Lektoriteks olid oma kooli paremad õpilased ja vahel ka väljastpoolt kutsutud, kõige sagedamini TRÜ üliõpilased ja õppejõud.

1951. aastal hakati korraldama klassides referaate ja vestlusi poliitilistel teemadel. Vahemates klassides toimusid loengud ÜK(b)P ajaloost, kuna kahekaudates klassides oli ette nähtud loengute sari teemal „ÜLKNÜ võitlustee". Hõnnatav on, et nende loengute läbiviimisele oli kommunistlike noorte kõrval rakendatud ka eesrindlikumaid organiseerimata noori, näiteks 8a klassist H. Orviku, H. Tikko, R. Koppel jt.[161]

1951. aastal viidi seoses ÜLKNÜ 33. aastapäevaga

---

[160] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 25, l. 58.

[161] „Edasi" nr. 28, 3. veeb. 1951.

läbi teoreetiline konverents, mis toimus 29. ja 30. oktoobril ja oli pühendatud komsomoli osavõtule suurest Isamaasõjast ning sõjajärgsest ülesehitustööst. Kooli komsomolikomitee koos aineõpetajatega töötas välja kuus üksikut teemat ja kinnitas referendid. Esinemistele vaheldumiseks demonstreeriti valgusplite.[162]

Suurt hoogu äratasid ka 1951. aastal läbiviidud teoreetilised konverentsid teemadel „NSVL - rahu lipukandja", „Imperialismi kolooniaalsüsteemi kriis" jt.[163] Konverentsidel esinemine andis õpilastele uusi teadmisi ja kogemusi referaatide koostamiseks.

1952. aastal toimus NLKP XIX kongress. Sel puhul organiseeris Tartu 1. Keskkooli komsomolitorganisatsioon kongressimaterjalide tundmaõppimist õpilaspere hulgas. Klassijuhatajatundides ja komsomoliorganisatsiooni poolt korraldatud klassikoosolekutel kuulati eesrindlike õpilaste referaate kongressil vastuvõetud otsustest.[164]

Koenguste ja etteastete kõrval etendas massilises poliitilises töös suurt osa ka kooli raadiosõlm, mis hakkas tööle 1951. aasta sügisel. Esialgu olid valjuhääldajad ainult koridorides, mille kaudu kooli raadiosõlm teatas mitmesuguseid uudiseid ja andis edasi muusikapalasid.[165] Kogu kooli raadiofitseerimine

---

[162] „Edasi" nr. 244, 16. okt. 1951.

[163] „Edasi" nr. 69, 23. märts 1951.

[164] „Edasi" nr. 56, 31. okt. 1952.

[165] „Edasi" nr. 266, 13. nov. 1951.

viidi lõpule 1951/52. õppeaastal. Raadiosõlme tööd juhtis kooli komsomolikomitee, kes kinnitas tööplaani ja kus jaoks ja perspektiivplaani pärgmiseks kuues. Tegelikku tööd teostas kooli raadiosõlme komitee, kes püüdis sellesse kaasa tõmmata võimalikult suuremat hulka õpilasi. Kui algul piirdus raadiosõlme töö põhiliselt muusikasaadete ja teadeannetega, loengute osa oli väiksem, siis 1953/54. õppeaastal hakati kooli komsomoliorganisatsiooni initsiatiivil regulaarselt edasi andma ka vestlusi ja loenguid. Eriti suur tähtsus oli kooli raadiosõlmel kasvatuslikus töös. Sageli viisid õpilased ja õpetajad läbi vestlusi õppedistsipliinist ja klassivälistest ringide tööst.[166] Aktiivseteks raadiosõlme tööst osavõtjateks olid õpilased H. Käämbre ja H. Vuhka.[167]

Tartu 1. Keskkooli õpilaskonna hulgas ärgatas suurt huvi ka koolis regulaarselt välja antav ELKNÜ Tartu 1. Keskkooli algorganisatsiooni komitee ja õpilaskomitee häälekandja seinaleht „Sumnaja". See avaldas artikleid päevakohastel teemadel, aktuaalsetest kooli ellu puutuvatest küsimustest nii kriitilisi märkusi ja karikatuure koolielus esinevate puuduste kohta.

Koolis komsomoliorganisatsiooni juhtimisel võtsid kommunistlikud noored ja õpilased aktiivselt osa

---

166 „Edasi" nr. 68, 3. apr. 1954.

167 „Edasi" nr. 38, 14. veebr. 1952.

mitmesugustest ühiskondlik-poliitilistest üritustest.

Kommunistlike noorte eestvedamisel aitasid Tartu 1. Keskkooli õpilased palju kaasa valimiste heaks korraldamisele Tartu linnas. Kommunistlikud noored töötasid valimiskomisjonides, agitkollektiivides, aitasid sisustada agitpunkte, teostasid neis vestlusõhtuid ja kontserte.

Agitaatoritel lasusid väga vastutusrikkad ülesanded. Iga õppur-agitaator pidi täpselt tundma valimiste määrustikku, oskama selgitada NSV Liidu ja Eesti NSV Konstitutsiooni ning vastata majandusliku elu alastele küsimustele. Selleks tehti koolis laialdast valmiseelset selgitustööd. Käsitleti mitte ainult valimistega otseselt seoses olevaid probleeme, vaid kõiki marksismi-leninismi alustesse puutuvaid küsimusi ja NSV Liidu Konstitutsiooni. Selgitustöö toimus valimisealistele ja noorematele õpilastele eraldi. Peale selle peeti referaate kommunistlike noorte koosolekuil. Korraldati loenguid ja vestlusi ülikooli õppejõudude kaasategevusel. Klassides juhtisid poliittunde klassijuhatajad, refereerisid õpilased ise. Et teha agitatsioonitööd õpilastekul-gas, pidid referendid vastavaid küsimusi põhjalikult tundma, sest referaadile järgnesid elavad vaidlused ja õpilased esitasid väga mitmesuguseid küsimusi.[168]

1946. aasta detsembris, Eesti NSV Ülemnõukogu

---

[168] „Postimees" nr. 2, 3. jaan. 1946.

II koosseisu valimiskampaanias asusid õpilased abistama 65. valimisringkonda valijate nimekirja koostamisel ja kontrollimisel loosungi all „Ülesande tähtsusest oleneb vastutavus!". Nimekirja koostamiseks õpilased käisid valijate korteritres ja kogusid andmeid.[169]

1947. aasta sügisel hakkas agitaatoriks 20 õpilast, neist 11 olid kommunistlikud noored ja 9 organiseerimata noored. Ka 15 õpetajat oli rakendunud agitatsioonitööle. Õpetajatest esinesid loengutega agitpunktides näiteks O. Koppel, J. Truus, V. Metsjt.[170]

Suure töö tegid Tartu 1. Keskkooli kommunistlikud noored 1949. aastal rahvakohtunike valimiste heaks korraldamisekuks. Jaanuari lõpul selgus näiteks agitpunktis nr. 3, et agitaatorite puudulikku selgitustöö tulemusel ei olnud veel kogi 600 valijat agitpunktis kontrollinud vajalikke andmeid endi kohta. Siis tegi ELKNõ Tartu Linna Komitee ülesandeks 1. keskkooli algorganisatsioonile saata agitpunkti kümneliikmelise kommunistlike noorte brigaad. Pärast seda käisid nad majast majja ja kogusid andmeid. Nii aitasid kommunistlikud noored likvideerida lünka agitpunktis nr. 3. Eriti hästi töötasid kommunistlikud noored Sumberg, Iwask ja Sarev, kes igaüks kontrollisid vajalikud andmed 60 valija kohta.[171]

---

169 „Postimees" nr. 302, 28. dets. 1946.

170 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 30, l. 127.

171 „Edasi" nr. 27, 3. veebr. 1949.

1950-ndatel aastatel kandus valimiseelse selgitustöö raskuspunkt noortele valijatele, kes esmakordselt astusid valimiskastide juurde. Taolisi noorte valijate õhtuid korraldati koos teiste koolide õpilastega. Näiteks 1951. aastal koos Tartu 3. Keskkooliga, 1954. aastal aga ühiselt kõigile Tartu koolidele.[172]

Tartu 1. Keskkooli kommunistlikud noored aitasid tublisti kaasa ka nõukogude ajakirjanduse levitamisele õpilaste seas. Igast klassist koolitses kaks kommunistlikku noort ajakirjanduse levitamise eest oma klassikaaslaste hulgas. 1949. aastal komsomoliorganisatsiooni üldkoosolekul vastuvõetud otsuse kohaselt tellis iga kommunistlik noor ajalehe „Noorte Hääl". Kooli pioneerid otsustasid samal ajal tellida sajaprotsendiliselt ajalehe „Säde". Hoogtöö edukamaks läbiviimiseks korraldas kooli komsomolikomitee ajakirjanduse ja kirjanduse levitajaile nõupidamise koos õpetajatega ning komsomoli grupporganisaatorite seminari, kus kooli parimad kirjanduse levitajad andsid teistele edasi oma töökogemusi. Klassijuhatajatundides peeti ka ettekandeid sirkliku raamatukogu ja ajakirjanduse tähtsusest.[173]

1952. aasta veebruaris organiseeriti klassidevaheline ajakirjanduse levitamise võistlus. Võistluses osutus aktiivsemaks ajakirjanduse tellijaks 10.ª klass, kus koguti 34 tellimust 135 rubla eest.

---

[172] „Edasi" nr. 294, 16. dets. 1951 ja „Edasi" nr. 49, 10. märts 1954.

[173] „Edasi" nr. 283, 2. dets. 1949.

Kõige rohkem tellisid õpilased ajalehti „Edasi" ja „Noorte Hääl". Ajakirjanduse tubli levitamise eest 10.a klassis anti kooli administratsiooni poolt R. Vaherile preemiaks kirjandusteoseid. Et ajakirjanduse tellimise kog es raugeks, otsustati Tartu 1. Keskkoolis ajakirjanduse levitamise võistlusi välja kuulutada ka päevastel kuudel.[174]

Kuigi Tartu 1. Keskkooli komsomoliorganisatsiooni töö ajakirjanduse levitamisel oli üldiselt edukas, tuleb puudusena märkida siin „kampaanialõkkust", seda tööd ei tehtud regulaarselt. Näiteks 1949/50. õppeaastal ületati detsembrikuu plaan tublisti, kuid jaanuaris jäi see täitmata.[175]

ÜLKNÜ XI kongress pööras suurt tähelepanu ühiskondlikult kasuliku töö teostamisele: „Õppiv noorsugu peab põhjalikult osa võtma ühiskondlikult kasulikust tööst: abistama koolide sisustamisel, kodude ja kolhoosikute majade raadiofitseerimisel ja elektrifitseerimisel, töötama kooli maa-aladel jms."[176]

Sellest direktiivist lähtuti ka Tartu 1. Keskkoolis. Õpilased töötasid linna haljasalastamisel, varemete korvaldamisel, mute parkide ja väljakute rajamisel. Mitu aastat kaasid Tartu 1. Keskkooli õpilased taastamas Riia-Pille-Kalevi tänava vahelist maa-ala, kuhu rajati noortepark. Seal töötati ka 1950. aasta oktoobrikuus ÜLKNÜ 32. dastapäeva tähistamise raames tor-

---

174 „Edasi" nr. 42, 19. veebr. 1952.

175 „Edasi" nr. 29, 3. veebr. 1950.

176 ÜLKNÜ XI kongressi materjalid, Tallinn, 1949, lk. 116.

muuud ülelõnnalisel kommunistlike noorte taastamispühapäevaks.[177]

Tähelepanuväärset abi osutati kolhoosidele. 1948. aasta septembris saatis Tartu 1. Keskkooli kommunistlike noorte algorganisatsioon 8 oma liiget eesotsas sekretär Ü. Haldnaga Tartumaa valdadesse abistama kohalikke vallaaktiive viljavarumisplaani ennetähtaegses täitmises. Noored seminati Lõuna-Eestimaa valdadesse, kus nad kaks päeva organiseerisid vilja veoret transportimist viljavarumispunktidesse, selgitasid talurahvale varumisplaani ennetähtaegse täitmise otsustavat tähtsust ja paljastasid kulakute-saboteerijate sepitsusi. Oma tööga teenis varumisgrupp ära üldise tunnustuse, kusjuures eriti mõjuki grupi liikmete Haldna, Protsini ja Tamme töö. Selliseid üritusi korraldati edaspidigi.[178]

Kommunistlike noorte algatusel kogusid Tartu 1. Keskkooli õpilased üle 1000 rubla väärtuses põllumajandusliku, poliitilise sisuga ja ilukirjanduslikke teoseid. See 515-köiteline raamatukogu anti 1949. aastal pidulikult üle Kuuste valla Lydia Koidula nim. kolhoosile. Tartu 1. Keskkooli õpilased esitasid veel mitmesuguseid kunstilise sisetegevuse ettekandeid, millest kõige enam meeldisid kolhoosnikele džässorkestri ettekanded.[179]

1950. aasta sevel oli koolil sõprussidemed Tähtvere valla „Lembitu" kolhoosiga, kus käidi abiks viljaa-

---

177 „Edasi" nr. 252, 24. okt. 1950.

178 „Edasi" nr. 115, 14. sept. 1948.

179 „Edasi" nr. 56, 9. märts 1949 ja „Rahva Hääl" nr. 76, 1. apr. 1949.

koristusperioodil ja pakkusid kolhoosirahvale kunstilist meelelahutust. 1952. aasta maipühade eelsel perioodil kooli komsomoliorganisatsiooni ja õpilaskomitee initsiatiivil koguti šefluusalusele kolhoosile 120-köitelise raamatukogu, kus leidus nii ilukirjandusliikki kui ka teaduslikku ja poliitilist kirjandust.[180]

Kommunistlikud noored ja noored liilitusid Eesti NSV Ministrite Nõukogu poolt sunnatud metsamajanduste taastamise, metsakülvi ja istutamise, metsakultuuride täiendamise ja hooldamise üritusse.

Kuni 1949. aastani korraldati igal aastal ülevabariigilisi nn. metsapäevi, millest võtsid osa ka Tartu 1. Keskkooli õpilased. 1947. aastal võtsid nad osa metsistutamistöödest Kaiavere ja Kärevere metskonnas.[181] 1948. aasta kevadel käidi Kärkna metskonnas Mähiko vahtkonnas, kus kahe päevaga istutati kuusemetsa ja valmistati maad ette istutamiseks.[182]

ÜLKNÜ Keskkomitee VI pleenum peistitas komsomoliorganisatsioonide ette ülesande organiseerida õpilaste ja pioneeride suvepuhkust. Tartu 1. Keskkoolis olid populaarsed suvised matkad.

Seoses läheneva Eesti NSV 11. aastapäeva tähistamisega otsustasid 1951. aastal Tartu 1. Keskkooli õpilased täita matkamärgi „NSVL turist" normid. Kohe pärast õppetöö lõppu asus 9.a klass komsomolikoori noore E. Looke

---

180 „Edasi" nr. 109, 9. mai 1952

181 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 33, l. 73.

182 „Postimees" nr. 102, 30. apr. 1948.

juhtimisel pikemale matkale, mille käigus külastati peaaegu kõiki Põhja-Eesti tähtsamaid tööstuskeskusi ja eeslinnalikke kolhoose ja sovhoose. Matkajaist moodustati isetegevuskollektiiv, et esineda majandite ja tööstusettevõtete töötajatele. Samal suvel sõitis ka grupp 10.a klassi õpilasi komsomolikuu noore J. Ahlbergi juhtimisel kuuks ajaks jalgrattamatkale vennasvabariikidesse. Nende jalgrattamatk kujunes ühtlasi võistlusmatkaks „Noorte Hääle" matkakaartidele.[183]

Ka järgmistel suvedel läksid Tartu 1. Keskkooli õpilased matkaradadele, et õppida tundma meie kodumaa loodust ja ajalugu ning proovida jõudu võistluses „Noorte Hääle" ja ELKNÜ Keskkomitee poolt väljapandud auhindadele.

Nagu eeltoodud ülevaatest ilmneb, oli Tartu 1. Keskkooli komsomolikuu noorte töös palju toredaid ja lõbusaid läbivõidud ettevõtmisi. Nende töö eripära oli aga noorsoomaade nõrkusemäe, vaid lähtuti ÜLKNÜ, ELKNÜ ja ELKNÜ Tartu Linnakomitee jt. kõrgemalseisvate asutuste juhendeist. Oma üritustesse tõmmati kaasa kogu koolipere, nii leidis komsomolikuu noorte töö koolis laiemat kõlapinda.

Nende saavutuste kõrval leidus Tartu 1. Keskkooli komsomolikuu noorte töös sellel perioodil ka puudusi. Neid arutati väga teravalt komsomolikoosolekuil, võeti vastu otsuseid puuduste parandamiseks, mis aga kahjuks sageli jäid täitmata.

Nagu juba eelnevalt juttu oli, mõjutis üheks

---

[183] „Edasi" nr. 146, 23. juuni 1953.

tõsisemaks puuduseks seda, et küllalt aktiivselt ei võideldud oma liikmete õppeedukuse eest. Samuti ei organiseeritud õppetöös mahajääjate süsteemikindlat abistamist. Isetegevusringid ei olnud oma töös küllaldaselt juhindunud põhimõttest, et klassivälise töö peab-teenima koolis õpitava süvendamise eesmärke.

Oma tegevuse algul seisis Tartu 1. Keskkooli kommunistlike noorte organisatsioon eemal ka sporditöö juhtimisest. Sellepärast kritiseeriti teda tugevasti ja õigustatult. Ei olnud loomulik, et nii tugeva kehakultuurskollektiiviga koolis nagu Tartu 1. Keskkool ei omistanud kommunistlikud noored spordityöle tähtsat osa. „Spordityö juhtimisest koolis seisis algorganisatsioon täiesti eemal. Ei organiseeritud võistlusi, vähe populariseeriti nõukogude sporti ega tutvustatud noortele meie paremaid sportlasi" - nii iseloomustati kommunistlike noorte tööd algorganisatsiooni aruandlus- valimiskoosolekul 1950. aasta septembris.[184] Sellest tehti vastavad järeldused. Spordityööd hakkas juhtima üks komsomolikomitee liige. Mitu aastat tegi seda edukalt Maido Sikk.[185]

Siseorganisatsioonilises töös oli peapuuduseks see, et kõik kommunistlikud noored ei omanud individuaalseid ülesandeid. Märgiti ka komsomolirühmade nõrka tööd klassides. Tõsiseid puudusi esines ka pioneerorganisatsiooni töö juhtimisel.

---

[184] „Edasi" nr. 231, 20. sept. 1950.

[185] „Edasi" nr. 150, 29. nov. 1953.

Pioneerioganisatsiooni ülesandeks oli arendada algatust ja püüdeid teadmiste omandamisel, ühiskondlõkult kasulikus tegevuses, kultuurilise ja poliitilise silmaringi laiendamisel, ühiselu ja tööharjumuste omandamisel. Olla kõikjal eesotsas, olla alati eeskujuks - see on noorte pioneeride devüs.

Tartu 1. Keskkoolis pioneerioganisatsioon oli oma tegevuse alguses paarskümnelõikmeline, hakkas siis kasvama ja 1953/54. õppeaastal ulatus pioneeride arv juba 131-ni. Pioneerioganisatsiooni tööd juhtis vanempioneerijuht. Kahjuks vaheldusid nad tihti nii, et see kõllustas pioneeritöö kulgu. Veidi kauem töötasid Tartu 1. Keskkoolis vanempioneerijuhid H. Tõnisson (1946 - 1948 aastatel) ja M. Reiljan (1952 - 1955). Pioneerimalev oli jaotatud rühmadeks, mille juhtideks olid kooli kommunistlikud noored.

Algul peeti koosolesi koolis punanurgas. Vanempioneerijuht H. Tõnissoni algatusel remonditi ja korrastati 1947. aasta oktoobris pioneeride tuba. Siin olid agarad kaasa lööma pioneerid R. Vügipuu ja J. Leiben, kommunistlikud noored ja pioneerijuhid R. Klein, V. Arnold, O. Elmed, J. Voites ja A. Lappert.[186]

Koosolestel vesteldi pioneerorganisatsiooni loomisest ja selle esimestest sammudest, tutvustati Nõukogu Liidu kangelasi ja nende tegusid. Vesteldi ka kommunistlike noorte organisatsioonist ja selle tähtsusest, V. I. Lenini ja pioneeridevahelistest suhetest ja muust. Suurt rõhku pandi sõpalistele õppustele ja sõjamängudele, mis poisse

---

[186] „Postimees" nr. 245, 19. okt. 1948.

väga huvitas. Pühapäeviti minnõ linnast välja ja korraldati luuremäge. ÜLKNÜ VII pleenumi otsustes soovitati pioneerimalevaile laialdaselt kasutada ekskursioone vabrikutesse ja tehastesse, et õppida tundma eesrindlikku nõukogude tehnikat. Seda pioneeritöö vormi hakati laialdaselt kasutama ka Tartu 1. Keskkooli pioneerimalevas. Korraldati huvitavaid külastusi kodulinna suurmaisse ettevõtetesse nagu Alumiiniumi- ja Kammivabrikusse, põllutöömasinate tehasesse „Võit", Nahakombinaati jm.[187] Need ekskursioonid aitasid palju kaasa laste silmaringi laiendamisele, samuti ka otsesele õppetööle füüsikа, keemia jt. tundides.

Pioneerimaleva juures tegutsesid isetegevuse ringid, lennumudelite ring ja malering. Salkade ja rühmade vahel viidi läbi male- ning kabevõistlusi. Pioneeridel oli ka oma raamatukogu huvitavate raamatute ja ajakirjadega ning anti välja seinalehte „Lõke", hiljem „Pioneer".

Pioneeride töös esines siiski mitmeid olulisi puudusi. Tihti tuli ette pioneeride hulgas distsiplinirikkumisi ja puudulikke hindeid, millele aga komsomolikomitee pööras vähe tähelepanu. Tööplaanide koostamine oli sageli formaalne ja üritused jäid ära. Kuigi koolis töötasid mitmed aineringid, ei abistanud need pioneeride organisatsiooni vastavate ringide loomisel. Samuti ei olnud Tartu Pioneeride Maja organisatsiooni abistanud Komsomolikomitee õpetas vähe rühmajuhte, nille tõttu ka nende töös esines puudusi.

---

[187] „Edasi" nr. 39, 15. veebr. 1952.

Neid probleeme arutati tõsiselt komsomoliorganisatsiooni üldkoosolekul ning kommunistlike noorte ja pioneeride ühisel koosolekul 1951/52. õppeaastal. Võeti vastu otsus, mis sai pioneerorganisatsiooni edasise töö parandamise aluseks.[188]

Pioneerimaleva töö küsimuse teravi ülestõstmise andis mõningaid tulemusi. Enamik komsomolikomitee poolt määratud rühmajuhte vanemaist klassidest hakkasid täitma oma kohustusi palju suurema vastutustunde ja hoolsusega. Hästi tulid oma ülesandega toime kommunistlikud noored Rumbel, Kivimäe, Mutso, Värk jt. Läbiviidavad üritused rühmades ja salkades mõeldi läbi pioneeride eneste poolt, millega kaotati formaalsus ürituste läbiviimisel. Koosolustel pöörati rohkem tähelepanu õppetöö nõrgadele distsipliini küsimustele. Mõningal määral paranes ka koostöö õpetajate ja klassijuhatajatega, kes aitasid omalt poolt kaasa pioneeritöö parandamisele koolis. Paljud õpilased hakkasid osa võtma vene keele nõrgi tööst, mida juhtis aineõpetaja. Kõik see aitas õpilastes äratada huvi õppetöö vastu ja tõsta õppeedukuse üldist taset koolis, mis tegelikult oligi pioneerorganisatsiooni tähtsaim ülesanne.

Süstki ei suudetud koguni pioneeritööd koolis veel vajalikule kõrgusele viia. Selle eest lasus vastutus eeskätt kooli komsomoliorganisatsioonil.

Üheks peamiseks puuduseks oli pioneerorganisatsiooni rühmade väikene juurdekasv. Paljud eesrühmlikud

---

[188] „Edasi" nr. 291, 13. dets. 1951.

õpilased polnud veel astunud pioneerideks, mis oli tingitud just vähesest selgitustööst õpilaste hulgas. Kuigi pärast vastava otsuse vastuvõtmist koolis komsomoliorganisatsiooni üldkoosolekul oli pioneeride ühiskasvatuslik osa koolis tõusnud, ei ületanud mahavõtuaeg veel seda tähtsat seminavat ja juhtivat osa, mida ta oleks pidanud etendama. Seetõttu esineski pioneeride hulgas veel distsiplüünirikkumisi. Seinaleht «Pioneer» ei omanud noorte hulgas laialdast kaastööliste võrku, mistõttu tema kõlapind pioneeride seas jäi väheseks.

Mainitud puudused pioneeritöös näitasid, et koolikomsomolikomitee ei rakendanud ära kõiki võimalusi pioneeritöö parandamiseks. Veelgi vähem osutati tähelepanu oktoobrilastele, mistõttu nende tegevus jäi Tartu 1. Keskkoolis koopiatöö tasemele.

Klassiväline tegevus toimus aine- ja isetegevusringides.

Üheks tähtsamaks aineringiks, mis otseselt aitas kaasa tundides omandatud materjali täiendamisele oli kirjandusring. Algul töötas see koos ajalooringiga, kuid 1946. aasta sügisest hakkas kirjandusring iseseisvalt tegutsema. Teda juhendas õpetaja M. Koog. Kirjandusringist sai üks aktiivsemalt töötavaid ringe Tartu 1. Keskkoolis, mis tõmbas õpilaste tähelepanu rohkete huvitavate üritustega.[189]

Kirjandusringi põhilisemaks töövormiks olid referaatkoos-

---

[189] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 33, l. 72.

olekud, mida korraldati keskmiselt kaks korda kuus. Referaadid olid nõukogude, eesti ja lääne-Euroopa kirjandusest.

Populaarsed olid ka kirjandusõhtud viktoriinid, millele ülesanders oli propageerida õpilaste hulgas häid nõukogude raamatuid. Mitmel aastal järjest näitasid kooli kirjandusringi viktoriinidel häid teadmisi A. Puga, M. Laodus ja S. Uus.

Kirjandusring organiseeris ka mitmeid ekskursioone TRÜ pearaamatukogusse, kirjandusmuuseumi jm. Koju kooliperele korraldati kirjandusõhtuid ja esineti kultuurkommikutel kirjanduslike tähtpäevade puhul.

Õpilaste ühtesuvisemale omaloomingulisele tegevusele õhutamise eesmärgil kuulutas Tartu 1. Keskkooli kirjandusring välja proosa- ja luuletusvõistluse. Arvustuseks olid mõlemas harus kolm auhinda, 1947. aastal näiteks 900 rubla suuruselt.[190] Kirjandusringi omaloomingu võistlustel tegid esimesed katsetused ka mitmed praegu tuntud kirjamehed nagu S. Uus, M. Laodus jt.

Humanitaarala ringidest töötas Tartu 1. Keskkoolis veel ajalooring õpetaja O. Kinnuse ja 1948. aastast, mil ajalooring liideti poliitringiga, õpetaja V. Metti juhendamisel. Hiljem nimetati seda ringi ühiskonnateaduste ringiks.

Ringi eesmärgiks oli poliitiliste teadmiste laiendamine õpilaste hulgas ja koolis toimuvate aktuste ja laupäevaste kultuurkommikute läbiviimine, mida ajaloo-

---

190 „Postimees" nr. 70, 25. märts 1947.

poliitriŋ edukalt tegi. Riŋ korraldas ka palju huvitavaid teoreetilisi konverentse, mis rikastasid õpilaste teadmisi ajaloos. Neid korraldati koos komsomolikomiteega kogu kooliperele. Selles osas aitasid riŋi tööle sageli kaasa TRÜ üliõpilased. Konverentse korraldati näiteks järgmistel teemadel: „NSV Liidu võitlus rahu eest", „Rahvademokraatia maad", „Maailma noorus võitluses rahu eest" jne. Vahel tehti ka nii, et referentidele määrati oponendid niŋ pärast ettekandeid pärines osavõturohke ja elav diskussioon.

1950. aasta 27. ja 28. detsembril toimus Tartu 1. Keskkooli ühiskonnateaduste riŋi ja TRÜ ÜTÜ ajaloo-riŋi ühisel korraldusel teoreetiline konverents teemal „Imperialistliku kolonniaalsüsteemi surmakriis". Referaatidega vastavatel teemadel esinesid TRÜ ajaloo-osakonna üliõpilased H. Palamets ja A. Lüm, õpilased esinesid aga oponentidena. Seejuures huvi pakkus õpilastele valguspiltide demonstreerimine, millega illustreeriti konverentsi ettekandeid.[191]

Ühiskonnateaduste riŋis alguse saanud huvi ajaloo vastu viis nii mõnegi õpilaskest õppima seda ainet põhjalikumalt. Moskva Riiklikku Ülikooli läks ajalugu õppima E. Loone, kes oli 1950/51. õppeaastal ühiskonnateaduste riŋi esimeheks. Ajaloolastena on praegu tuntud veel J. Kinnes, A. Luts, M. Eller ja M. Tänava, kes kõik on lõpetanud Tartu 1. Keskkooli.

1948. aastal oli koolil kavas asutada muuseum,

---

[191] „Edasi" nr. 308, 31. dets. 1950.

mis tutvustaks Tartu 1. Keskkooli varasemat ajalugu. Kahjuks ei saanud see töö aga teoks.[192]

Aktiivselt tegutses ka loodusteaduste ring. See rajati juba 1944/45. õppeaastal ning oli jaotatud bioloogia- ja füüsikasektsiooniks. 1947/48. õppeaastast moodustati eraldi naturalistide ring, mille looldaja õpetajaks sai J. Karma. Juhatusse valiti õppetöös silmapaistnud kommunistlikud noored J. Rooma, V. Põder, H. Tamm ning pärnevatel aastatel ka M. Niklus, S. Veldre jt.

Naturalistide ringi peamine eesmärk oli juhtida õpilasi kodumaa looduse iseseisvalisele tundmaõppimisele. Regulaarselt korraldatavais referaatides toodi esile uuemaid NSV Liidu teadlaste saavutusi loodusteaduste alal, samuti teostati praktilisi töid ja teaduslikke ekskursioone katsemajandisse ja loodusesse. Koolil oli oma katseaed ja elavnurk, mis oli suureks abiks praktiliste tööde läbiviimisel.

1949. aasta kevadel korraldati lõpudeede päev, mille raames toimusid ülelõunasel nõupidamisel olid ringi poolt välja pandud elavnurk, referaatide tekste ja isiklikke kogusid.

Õpetaja R. Lõugi juhendamisel töötas naturalistide ring (nimetati ka bioloogiaringiks) tihedas koostöös Eesti NSV Teaduste Akadeemia juures asuva Looduskurjatate Seltsiga. Ainukese koolina Eesti NSV-s osutas Tartu 1. Keskkool LUS-ile abi lindude rõngastamise alal. 1953. aasta jooksul rõngastasid Tartu 1. Kesk-

---

192 „Edasi" nr. 117, 16. sept. 1948.

kooli noored bioloogid 598 linnu, mis moodustas 1/5 kogu meie vabariigis rõngastatud lindude üldarvust. Suurt hulvi pakkusid õpilastele teated kooli naturalistide poolt rõngastatud lindude taasleidudest. Eduka tegevusega lindude rõngastamise alal olid Tartu 1. Keskkooli bioloogiaring osutanud tänuväärset abi meie uurimisasutustele lindude rännuteede ja pesitsemiskohtade kindlakstegemisel.[193]

Bioloogiaring andis välja ka oma seinalehte „Darwini jälgedes", kogemuste vahetamise korras oli neil kirjavahetus Läti NSV Talsi Keskkooli naturalistidega.[194]

Vastavalt NLKP XIX kongressi otsustele asus Tartu 1. Keskkooli täppisteaduste ring teostama õpilaste hulgas polütehnilist õpetust.

Kooli täppisteaduste ringis korraldati referaatkoosolekuid raadiost, füüsikast ja astronoomia probleemidest. Toimus ka huvitavaid teoreetilisi konverentse. Näiteks 1952. aasta veebruaris konverents teemal „Elektron inimkonna teenistuses". Referaatidega esinesid kooli 10. ja 11. klassi õpilased, mida illustreeriti valguspiltidega ja kitsasfilmidega.[195]

Praktiliste töödena tehti mitmesuguseid uute katseriistade ehitamis- ja korrastustöid. See leidis teenustavat märkimist 1954. aastal. Tartu keskkoolide II ülelinnalisel isetegevuse olümpiaadil, kuhu ring oli esitanud omatehtud raadioaparaate ja elektrotehnilisi mõõte-

---

193 „Edasi" nr. 160, 15. dets. 1953.
194 „Edasi" nr. 54, 16. märts 1954.
195 „Edasi" nr. 50, 28. veebr. 1952.

riistu. Aktiivsema töötajana pälvis kiitust õpilane Kask, kes oli valmistanud koolile tesla transformaatori ja teisi õppevahendeid.[196] Täppisteaduste ringis töötasid aktiivselt veel õpilased J. Einaste, L. Lubi, V. Koslov ja A. Dobrõševski.

Täppisteaduste ringil olid head seosed ka TRÜ füüsikaringi ja TRÜ füüsikakateedriga, kus käidi korduvalt kuues katseid tegemas. Sellised praktilised tööteemad aitasid õpilastel paremini ainet omandada ja süvendada oma teadmisi tehnika alal.

Keelealastest ringidest töötas Tartu 1. Keskkoolis vene keele ring, mille töö ei olnud kahjuks aga eriti intensiivne. Põhiliseks eesmärgiks oli vene keele oskuse arendamine. Sel eesmärgil võeti läbi venekeelseid vestlusi loetud raamatute üle ning korraldati „Komsomolskaja Pravda" ühislugemisi.

Lühemat aega töötasid koolis ka fotoring, mootorratturite, raadiofide, motoreistide, purslenmunduse, autoring jt.

Kunstilise isetegevuse ringidest töötas 1944/45. õppeaastast peale muusikaring. Algul J. Simmi, 1945. aasta septembrist muusikaõpetaja K. Valdase juhtimisel. Muusikaringi tegevus äratas õpilastes laialdaselt huvi. Instrumentide puudumisel piirduti esialgu ainult laulude õppimisega koori või tertsettide ja kvartettidena. Muusikaringi astus ka rida vokaalsoliste ja duetilauljaid nagu J. Lani, L. Jõks, E. Parijõgi, O. Noobel, Y.

---

196 „Edasi" nr. 78, 20. apr. 1954.

Kuna õpetaja K. Valdas oli innukas muusikaarmastaja (ta oli ka tuntud klaverikunstnik, orkestrijuhtimist oli aga õppinud Leipzigi konservatooriumis) siis muutus muusikaringi tegevus varsti väga aktiivseks. Suurema üritusena asuti õppima ooperit „Padaemand", millest seitsmes pilt kanti ette 1947. aasta maipeol.[197]

1946. aastal alustas orkestritest esimesena harjutustega džässorkester, kus esialgu mängis seitse pillimeest. Orkestri kõrval alustas tegevust keelpillide trio: A. Nikopensius - esimene viiul, U. Värk - teine viiul ja O. Kulltšello. Klaveril J. Voitles.[198]

Küüresti hakati organiseerima puhkpilliorkestri taastamist. Pillid, mis hävisid okupatsiooniajal, olid vaja asendada uutega. Kooli komsomolikomitee sekretär 9. Pärt astus ühendusse Leningradi kommunistliku noortega, et muretseda sealt vaskpille. Selle tulemusena sai teoks puhkpilliorkestri organiseerimine Tartu 1. Keskkoolis juba 1948. aasta detsembris. Liikmete arv tõusis üle 40 ja orkester tegi küüresti edusamme. 1949. aasta kevadel toimunud IV vabariiklikul koolinoorte dünpraadil tunnistati Tartu 1. Keskkooli puhkpilliorkester esikoha vääriliseks.[199]

Kooli muusikaringi tööd stimuleerisid ettevalmistused laulupidudeks. 1947. aastal võeti meeskoorija osa XII üldlaulupeost. Järgmiseks, 1950. aasta üldlaulu-

---

197 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 30, l. 77.

198 „Postimees" nr. 257, 2. nov. 1946.

199 „Edasi" nr. 224, 22. sept. 1949.

peaks kavatsi valmistuma juba mitu aastat varem. Õppimise kergendamiseks oli koor jagatud gruppideks, kes töötasid muusikariigi lükmete A. Säreri, J. Võitese jt. juhtimisel. Laulupeo repertuaari õppimisele asus ka koolis nuditaskoor õpetaja H. Tenno juhatusel. Laulupidudest võttis osa ka koolis puhkpillorkester, kelle ette-valmistusi XIII üldlaulupeoks seati esile teistele Tartu linna koolidele.[200] 1952. aastal hakkas puhkpillorkestri tegevus halvenema, ka orkestris mängijate arv vähenes, püsides vaevu 20 piires. 9. aprillil 1952. aasta „Edasis" puhkpillimuusikast kirjutades, märkis M. Uiga: „Allamäge on käinud 1. keskkooli puhkpillorkestri tegevus. 1. keskkooli muusikaõpetuse kaadril tuleks viivitamatult kogemuste vahetamiseks kontakti astuda 6. keskkooli ja Õpetajate Instituudi vastava kaadriga".[201] Tartu 1. Keskkooli puhkpillorkestri tegevust tuli asuda parandama. 1952. aasta Tartu linna ja rajooni laulupeo repertuaar õpiti koraliskult ära ning laulupäeval läi orkester kaasa, kuhu oli kahanenud 17 liikmele.[202]

Oma loominguliste püüdlustega koraldas Tartu 1. Keskkooli muusikaring iseseisvaid kontsertõhtuid. Esimeeldejääv oli 7. veebruaril 1948. aastal toimunud kooliõhtu. See otsustati korraldada üliõpilaste aulas, sest oli tehtud suur ettevalmistustöö, mis väärис ka suuremat

---

[200] „Edasi" nr. 29, 3. veebr. 1950.

[201] „Edasi" nr. 85, 9. apr. 1952.

[202] „Edasi" nr. 146, 21. juuni 1952.

vaatajaskonda. Esinesid meeskvartett, puhkpillorkester, meesansambel, üksiksolistid ja estraadiorkester. Koolimeeskoor oli selgeks õppinud katkendeid ooperitest. Pidu andis ka suurt sissetulekut - 5500 rubla.[203]

Veel tänapäeval meenutavad tollaegsed Tartu 1. Keskkooli õpetajad ja õpilased vaimustusega seda kontsertõhtut, sest nii suurejoonelist üritust pole kool hiljem korraldanud.

Üks edukamalt töötavaid huvitegevusringe Tartu 1. Keskkoolis oli ka näitering, mille eest kandsid hoolt eesti keele ja kirjanduse õpetajad, peamiselt neist V. Kõpasto. Ring oli jaotatud kaheks: üks osa õppis mõnd näideldit, teine tegeles massi- ning üksikdeklamatsioonide ettevalmistamisega.

Näiteringi repertuaari kuulus nõukogude lavateoseid nagu E. Vilde komöödia „Pisuhänd", L. Koidula „Säärane mulk", A. Jakobsoni „Võitlus vihmajoonega", A. Hindi „Kuhu lähed, sm. direktor?", A. Kitzbergi „Pime talus". Tütarlaste osatäitjate saamiseks sõlmiti kontakt Tartu 2. ja 3. Keskkooli näsiringidega. Koos näidega lavastati ka huik lühinäidendeid: A. Školniki „Püri valvel" ja „Omad inimesed", G. Mdivani „Vennad" jt.

Peale selle viis ring läbi veel juhtimiskursused ja vestluskoosoleku teemal „K. S. Stanislavski näitekunstisüsteem". Ringi tööd juhtis oskuslikult RT „Vanemuine" näitleja B. Mikkal. Näiteringi ümber oli koon-

---

[203] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 45, l. 28 ja samas, l. 31.

olnud enamik kooli aktiivsemaid komsomolitöökaid nagu H. Käämbre, H. Kask, M. Aidnik, A. Vügi jt.[204] Kooli näiteringis alustas edukalt oma näitlejateed ka praegune V. Kingissepa nim. TRA Draamateatri näitleja A. Oras.

Kunstilise isetegevuse ringidest töötas edukalt veel kunstiring. Kunstiring loodi 1945. aasta sügisel ja selle kooldajaks õpetajaks sai N. Espe, kes oli ka ise kunstnikuna tuntud. Harjutustunnid toimusid pühapäeviti. Kunstiring oli küll vähese loomete arvuga, aga tekti poolpu tööd, olles Tartu kooliide seas silmapaistval kohal. 18. aprillil 1945. aastal kus avati Tartu linna koolinoorte loomistöönäitus oli Tartu 1. Keskkool teade kooliide seas, kes esitasid rohkearvuliselt häid töid[205]

Peamiselt viljeldi akvarelli, milles paistsid eriti silma O. Subbi ja E. Allsalu, kes on praegu tuntud kunstnikud. Nende ja teiste kunstiringi liikmete akvarellid said ka II koolinoorte isetegevus- ja omaloomingulaupäevadel Tallinnas kiituse osaliseks.[206]

Kunstiringi ülesandeks oli seinalehtede kunstiline kujundamine, dekoreeriti koolimaja ja valmistati pidudel vajalikke kulisse ja dekoratsioone. Mitmel aastal kuulutas Tartu 1. Keskkooli kunstiring koos komsomolikomiteega karikatuuride võistluse koolis parimate karikaturistide väljaselgitamiseks ning seinalehe vaues-

---

[204] „Edasi" nr. 301, 22. dets. 1950.

[205] „Postimees" nr. 91, 18. apr. 1945.

[206] „Postimees" nr. 216, 15. sept. 1946.

tamiseks karikatuurimaterjaliga. Kuigi esitatud tööd polnud arvuliselt palju, võis võistluste tulemustega üldiselt rahule jääda. Nii mõnegi töö kvaliteet oli suhteliselt kõrge. Kui noortele karikaturistidele oleks ka juhtkõõre antud oleksid tulemused veelgi paremad olnud. 1950. aastal sai I auhinna V. Väära karikatuur „Ameerika eluelaad" eest. See oli õnnestunud erakordselt hästi ja võitas autori suurele karikaturistitalendile. Ka teiste ja kolmandate auhindade saajad - A. Talvik, T. Kaljot, O. Voet ja E. Vares saavutasid hõõgtavaid tulemusi.[207]

Õpilaste hulgas valitses suur huvi sellise võistluse vastu, nistotteu kes välja kuulutati uus võistlus, loodeti sellest rohkemaarvulist osavõttu.

Koolide isetegevusringide tööle andsid hoogu eriti vabarühmad ja linnade ning rajoonide koolinoorsoo kunstilise omaloomingu ja rahvakultuuri olümpiaadid. Neid organiseerisid EK(b)P ja ELKNÜ ning Eesti NSV Ministrite Nõukogu. Olümpiaadid toimusid rahvakultuuri ja spordi; laulu ja muusika; näitekunsti ja deklamatsiooni; võimlemise, rahvatantsu ja karaktertantsude; kirjandusliku omaloomingu; kujutava kunsti, tehnilise omaloomingu ja käsitöö alal.

Põhiline tähelepanu rühmade töös keskendus olümpiaadideks ettevalmistamisele. Kevadel toimusid koolisisesed ülevaatused, kus selgitati välja parimad isetegevuslased, kes saadeti esindama Tartu 1. Keskkooli.

---

[207] „Edasi" nr. 303, 26. dets. 1950.

olümpiaadidel leidis tunnustamist Tartu 1. Keskkooli meeskoor, kes pälvis 1949. aastal Tartu koolinoorte pe-tegevuse olümpiaadil esikoha. Samal aastal oli üle-vaatusel parimaks ka Tartu 1. Keskkooli puhkpilliorkes-ter. Tunnustust vääris Tartu 1. Keskkooli kollektii-vide töös peale meeskoori ja puhkpilliorkestri veel es-raadiorkester koos lauluansambliga, kes näitas head koostööd ja korrektset tõlgitsemist nüüdiskõlapuhtust. Rohkearvuliselt oli Tartu 1. Keskkool esindatud soliis-tidega. VII vabaõhuklikool koolinoorte olümpiaadil võitis M. Niklus esikoha klaveri alal. Tartu linna koolinoorte olümpiaadidel saavutasid häid tulemusi A. Veet-la (I koht soololaulus), L. Ora (I koht akordioni alal), A. Purga (viiul) jt.[208] Parimate seas olid ka Tartu 1. Keskkooli duetilauljad õpilased Trotsin ja Kalle, deklamaatorid nüüd Tartu 1. ja 2. Keskkooli segarahvatantsurühm.[209] Kehakultuuri alal said eriline tunnustuse osaliseks Tartu 1. Keskkooli uisutõmmlejad, kes saavutasid 1948. aastal võljandis peetud ülevaba-riigilistel võistlustel esikoha. Nende esinemist rõõ-baspundel jälgeti alati suure huviga.[210]

Kui teha kokkuvõtet sellest, mis õpilasmuuseas Tartu 1. Keskkooli aineringide töid teeb iseloomustada, siis tuleks mainida eelkõige suurt ettevõtlikkust ja optimistlikku suhtumist oma töösse. Ülekõige oli tahtmine midagi

---

[208] „Edasi" nr. 118, 21. mai 1949.

[209] „Edasi" nr. 78, 20. apr. 1949.

[210] „Rahva Hääl" nr. 32, 9. veeb. 1949.

teha ja ühised üritused liitsid kollektiivi. Selliste suurte üritustele nagu teoreetilised konverentsid, operskatkendite, igal aastal uue nõudeid õppimine nõudis õpilastelt tõõ ja valva kõrval veelgi suuremat entusiasmi. Kahjuks on tänapäeva kool selle poolest palju valsem.

Eraldi tuleks peatuda Tartu 1. Keskkoole spordtööl, sest kehakultuur omas Tartu 1. Keskkoolis kindla ja tähtsa koha.

Kooli kehakultuuri alast tööd juhtis kehakultuurinõukogu, mis alustas tegevust 1945. aasta sügisel. Kehakultuurinõukogu esimeheks oli koolc direktor K. Maasik, aseesimees kehalise kasvatuse õpetaja E. Arand. Liikmed: M. Jaanisoy, K. Sarapuu, A. Aavola ja K. Kalkun. Moodustati neli spordisektsiooni: käsipalli, suusatamise, male, kus tegevus oli eriti intensiivne ja kergejõustiku sektsioon. Üldse kuulus 1945/46. õppeaastal Tartu 1. Keskkooli kehakultuurikollektiivi 181 õpilast. Spordikoolis, kus valmistati ette tulevast koolc selle-alalisi aktiive, käis neist 20 õpilast.[211] Edaspidi suurenes Tartu 1. Keskkooli kehakultuurikollektiiv veelgi. 1949. aastal kuulus sinna juba üle 300 õpilast, s.o. üle 60% spordiealistest noortest. Vastavalt noorte spordlaste huvialadele moodustati juurde eri-alasektsioone. Suuremad neist olid male - (80 liiget), kergejõustiku - (76 liiget), korvpalli ja võrkpalli sektsioon (kokku 70 liikmega) ning laskespordisektsioon

---

[211] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 30, l. 76.

(50 lüget).[212] Peale nende töötasid veel poks-, maadlus-, võimlemis-, ujumise, tennise, jalgpalli, uisutamise, seansatamise ja jäähoki sektsioonid.

Tartu 1. Keskkooli kehakultuurikollektiiv oli Tartu koolide seas parimaid ning sellele olid palju kaasa aidanud nüüdsed tublid õppe- ja noorsportlased nagu M. Teidemaa, A. Lemmats, R. Klein, E. Pärlin, M. Valgeväst, M. Joala, A. Urb, K. Orviku jt. Nad kõik olid koole kehakultuuriõunkogu aktivistideks.

Võib aga öelda, et kogu Tartu 1. Keskkoolis formumud kehakultuuritöö hüügeks oli kehalise kasvatuse õpetaja E. Arand. Ta oli ka kogu Tartu noorte spordielu suunajaid, olles Tartu Õppiva Noorsoo Kehakultuuri Nõukogu šeff selle loomisest saadik 1946. aastal.[213] Väike on õpetajaid, kellel õpilaste hulgas oli säärane autoriteet nagu õpetaja E. Arandil. Õpetaja E. Arandi tööd iseloomustas eelkõige kindla sihi taotlemine. Tartu 1. Keskkoolis oli sisse viidud kindel põhimõte, et kehalise kasvatusega peavad tegelema eranditeult kõik õpilased vastavalt oma huvidlale ja võimetele. Et seda eesmärki ellu rakendada, selleks pidi kehalise kasvatuse õpetaja kõiki oma õpilasi hästi tundma. Õpetaja E. Arandil oli iga õpilase kohta alates 1. klassist tehtud märkmeid, õpilase arengut jälgeti loogiliselt ja õpetajal oli selge ülevaade iga õpilase võimetest, kehalisest

---

212 „Rahva Hääl" nr. 32, 9. veeb. 1949.

213 „Postimees" nr. 215, 14. sept. 1946.

arengust, tema sobivusest ühele või teisele spordialale. Juhendes põhjalikult oma õpilasi ja omades teravat tähelepanelikku silma suunas E. Arand paljud õpilased erialadele, kus nad hiljem saavutasid häid tulemusi. Ei ole juhuslik, Tartu 1. Keskkoolist kasvas välja suur hulk tollaegseid Eesti NSV paremaid sportlasi nagu kergejõustiklased M. Teedemaa, E. Sleido, M. Pukk, V. Sepp, korvpallur H. Raudsik, maletajad M. Tarve, O. Laes, maadleja J. Prossul jt.

Ilma kehalise ettevalmistuse omandamiseta nõuk OVTK ja OTK I astme kompleksi normide sooritamiseks toimus Tartu 1. Keskkoolis igal hommikul 15 minutit enne tundide algust virgutusvõimlemine, millest võtsid osa kõik õpilased. Hommikune võimlemine oli organiseeritud klasside kaupa vanemate klasside paremate sportlaste juhtimisel.[214]

Pärast õppetöö lõppu toimusid kehakultuurikollektiivi treeningutunnid. Siin olid kehtestatud kindel süsteem. Võimlatunnid olid jaotatud kehakultuurikollektiivi erialasektsioonide vahel, kusjuures igas sektsioonis olid omakorda moodustatud vastavalt 2-3 treeningugruppi. Treeneritena rakendas E. Arand oskuslikult ära ÜSK Noorte Spordikoolis ja Tartu Linna Noorte Spordikoolis õppivaid õpilasi, usaldades treeningute läbiviimise nooremate õpilastega nende ühiskondlike treenerite hooleks. Nii töötasid edukalt treeneritena Tartu 1. Keskkoolis A. Vaino ja A. Reimets (kergejõus-

---

214 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 25, l. 25.

tikues), U. Taive (males), J. Lind (võrkpallis), A. Aavola (suusatamine) jt.

Klassivälise kehakultuurtöö juhtimisel tuli Tartu 1. Keskkoolile abiks ka ülikooli spordiklubi. 1949. aasta jaanuaris vormistati vahekorad šefluslepingu näol. Kooli šeff ÜSK oli vabariigi ulatuses oma šeflustööga parimaid. See oli ka loomulik, sest ÜSK-l oli kehakultuuriteaduskonna üliõpilaste ja pedagoogide näol kõige avaramad koolide abistamise võimalused ürskõik millise spordiühinguga võrreldes. Ülikooli spordiklubi abistas kooli kahel viisil. Ta andis õpilastele-sportlastele kasutada tehnilisi vahendeid ja ruume ja saatis klubi liikmeid tegelikku treeningtööd juhtima. Hinnatavat tööd korvpallimäng jatega tegi treener E. Naarits. Väljapaistvamate Tartu koolinoorte, maadlejate rühmas, kes töötas Ülikooli Spordiklubi hoolduse all, oli enamik Tartu 1. Keskkooli poisid. Kahtlemata aitas šeflus kaasa Tartu 1. Keskkooli headele sportlikele saavutustele, kuid tegeldes tänuväärselt kooli andekamate ja parematega, unustas šeff ÜSK kahjuks täiesti kogu kooli noorte kehalise kasvatamise, eelkõige noorte massilise ettevalmistustöö OVTK ja VTK komplekside sooritamiseks.[215]

Erialasektsioonide töö ülevaatuseks kujunesid igal aastal korraldatavad Tartu 1. Keskkooli esivõistlused tähtsamatel spordialadel. Põhimõtteks oli

---

[215] „Rahva Hääl" nr. 32, 9. veeb. 1949.

esivõistluste korraldamisega haarata kõiki koole õpilast. Sel eesmärgil määrati klassidevaheline paremusjärjestus kindlaks punktisüsteemi alusel, milles arvestati nii osavõtjate arvu kui ka sporditehnilisi tulemusi. Seetõttu haarasidki Tartu 1. Keskkooli sisevõistlused spordis suurema enamuse õpilastest. Näiteks koolis 1952. aasta kergejõustikuesivõistlustest võttis osa enam kui 300 õpilast. Teatejooksude esivõistlustel startis ükskõik 10 x 100 m pendelteatejooksus 22 võistkonda, kõrgushüppes 16 võistkonda, kaug- ja kõrgpallis 12 võistkonda jne.[216]

On loomulik, et säärase massilisuse baasil kasvas meisterlikkus. Seda näitasid ilmekalt Tartu 1. Keskkooli sportlaste tulemused.

Tartu 1. Keskkooli õpilaste hulgast võrsus ülelii-duslisi rekordiomanikke ja tšempione nagu U. Teedemaa, E. Heido, V. Ilves, A. Lerb, A. Oks jt. Korrapärasest kool 1948. aastal Eesti NSV koolinoorte meistriks. Tartu linna koolinoorte võistkonnad, mis olid valdavas enamuses moodustatud Tartu 1. Keskkooli sportlastest, esinesid alati edukalt vabariiklikel koolinoorte spartakiaadidel, tulles kolm aastat järjest (1949-1951) spartakiaadi üldvõitjaks.[217]

1948. aastal tuli Tartu 1. Keskkool maadluses Tartu koolide hulgas esikohale (6 esikohta 8 võrmalikust). Silmapaistvaid saavutusi näitasid Tartu 1. Keskkooli

---

[216] „Edasi" nr. 192, 14. aug. 1952.

[217] samas.

kergejõustiklased. 1949. aastal kuulus 37-st Tartu koolinoorte rekordist 22 Tartu 1. Keskkoolile. Tehvashüppaja O. Paatsi tuli 1948. aastal Leningradis üleliidulisel koolinoorte olümpiaadil kolmandale kohale. Tõhusat tööd tehti koolis riistvõimlemise alal. Tartu 1. Keskkooli võimlejad, esinedes üle 15 noorte meeskonnaga vabariigi estafettidel olid alati väga edukad. 1952. aastal tuli aga J. Kask Eesti NSV koolinoorte absoluutseks võimlemistšempioniks.[218] Vabaratsklikud koolinoorte rekordite omanikud olid veel E. Mätas (kettaheide), R. Zupping (vasaraheide), M. Laja (kõrgushüpe), A. Raudva, T. Talving, T. Tuuling ja J. Jekimov (ujumine) jt. Kokkuvõttes: Tartu 1. Keskkool kujunes 1944-1954. aastal vabariigi koolinoorte tugevamaks võrkpalli- ja kergejõustikukeskuseks, Tartu parimaks sportlikus võimlemises, seisudatamises, ujutamises, jalgrattasõidus jm.

Kõik see oli õpetaja E. Arandi, treenerite ja õpilaste suure entusiasmi tulemus, sest tingimused spordiga tegelemiseks ei olnud sugugi head. Kõige halvemaks asjaoluks oli koolil oma spordiväljaku puudumine. Ei olnud sugugi kerge käia võimlemistunnis koolist kaugel Tähtvere pargis. Pealegi ei saanud seal harrastada kõiki spordialasid. Talvel olid sportmisvõimalused paremad, sest koolil oli suur võimlemissaal, mis tänu õpetaja E. Arandi hoolitsusele oli ilmeks paremini varustatud võimlaks Tartu linnas.

---

[218] „Edasi" nr. 87, 11. apr. 1952.

õpilaste treeningvõistlustelt takistas aga see, et sageli tuli anda võimlat kasutada linna spordiüritusteks. Nii kasutati võimlat Rommikul kella kaheksast hilisööni. Polnud sellist hetke, mil võimlemissaal oleks tühi olnud. Tõllal kasutati aga olemasolevaid võimalusi maksimaalselt ära ja hea organiseerimistöö juures jõudiski Tartu 1. Keskkool kehakultuurikollektiivi nende suurepäraste tulemusteni, millest eespool juttu oli.

Kokkuvõttes võiks öelda, et õppe- ja kasvatustööd, mida teostati õppetundides, jätkati ja täiendati klassi- ja koolivälise töö käigus kõige mitmesugusemates vormides. Klassi- ja koolivälisel tööl oli suur tähtsus õpilaste ideelis-poliitilisel kasvatamisel, nende kunstimaitse ja loovate võimete arendamisel, nende vaba aja mõistlikul ja huvitaval organiseerimisel. Klassi- ja koolivälise töö, rahuldades õpilaste individuaalseid huve, arendas ja kindlustas neis isetegevust, võimaldas kasvatajale noortele rakendada oma jõude tehnika ja kunsti alale, abistas neid elukutse valikul. Paljude klassi- ja koolivääliste üritiste raudu selgitati välja kõige mitmekesisemad anded.

x x x

Lõpuülevaatena poeglastekooli ajajärgust Tartu 1. Keskkoolis võiks tuua järgmised arvud. Poeglastekooli ajal 1944-1954. aastal sai keskkooli lõputunnistuse

536 õpilast. Viimane lend poiss (58) aga lõpetas 1955. aastal. Seega kokku oli lõpetajaid alates 1944/45. õppeaastast 11 paralleelse lendu 594 õpilasega, neist 23 said kuldmedali, 36 hõbemedali. Kui siia lisada sama perioodi jooksul Tartu 1. Keskkooli lõpetanud eksternid, saame lõpetajate arvuks 624 poissi ja 13 tüdrukut. Eksternidena lõpetajaid oli kõige rohkem 1946/47. õppeaastal - 28.

Kooli kasvandikke võib kohata kõikjal, mitmesugustel töökohtadel alates vabariigi keskorganite juhtivast kaadrist ning lõpetades oma kooli õpetajaskonnaga. Tuntud on sellised nimed nagu komsomoli- ja parteitöötajad Aare Purga, Kaljo Tamm ja Silver Erikson, kunstnikud Efraim Allsalu ja Olev Subbi, helilooja Jaan Rääts, koorijuhid Peeter Lokk ja Alo Ritsing, näitlejad Aksel Orav, Karl Kalkun ja Ilmar Orav; teadlased ja kõigemaade koolide õppejõud Ants Järv, Ilmo Rätsep, Udo Kolk, Ivar Kull, Enn Tamme, Vello Past, Jüri Linnus, Aved Luts, Mart Elango, Anto Raukas, Eero Loone, Herbert Metsa, Herbert Lindmäe, Ülo Vaasa-ema, Ülo Haldna, Ivar Piir, kirjanduspõllul on hästi tuntud Heiti Kaarde ja Jaan Toomla; maalijad Valter Hiiemäe ja Udo Tarbe; tööstusettevõtete spetsialistid ja tootmisjuhid Vambola Nõmm, Avo Kivimäe, Andres Kippasto; põllu- ja metsamajandustöötajad Heino Teder, Toomas Jaanvärk, Iisel Teedemaa, Ülo Saag; ajakirjanikud Kuldar Randvask, Reet Loodus, Lembit Kork; raadio- ning televisioonsmehed Vambola Põder, Lembit Laur, Hillar Laane, Valdur Reitane; õpetajad Kalju Kruse ja Aavo Alla ning paljud teised mitmesuguste kutsealade esindajad - kõik nad said sõjajärgsetel aastatel oma hariduse Tartu 1. Keskkoolis.

II. Tartu 1. Keskkool segakoolina alates 1954. aastast (kuni 1970. aastani)

1. Kooli reorganiseerimine nii õppe- ja kasvatustöö areng

Vastavalt NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu 22. juuli 1954. aasta määrusele nr. 325 mindi kõigis Tartu linna üldhariduslikes koolides alates 1954/55. õppeaastast üle 1.–10. klasside poeglaste ja tütarlaste ühisele õpetamisele.[219] Lõpuklasse ei ühendatud. Neile jäeti võimalus lõpetada kool seal, kus nad olid kogu aeg õppinud.

Lahus õpetamise senised kogemused näitasid, et see ei aidanud kaasa kasvatustöö kvaliteedi tõstmisele. Poeglaste koolis soodustas kogunii distsipliini nõrgenemist nii sellest tingituna ka halba õppedistsipliini. Segakoolide senine praktika seevastu kinnitas, et ühine õpetamine aitab kaasa teadlikku distsipliini süvendamisele, õppeduse kvaliteedi paranemisele nii poeglaste ja tütarlaste vahel lähtsate, harmooniliste ja seltsimehelike suhete arenemisele. Segakoolid loid paremad eeldused ka

---

[219] „Edasi" nr. 152, 3. aug. 1954.

polütehnilise õpetuse ja klassivälise töö läbiviimiseks, õige ühiskondliku arvamuse loomiseks ja kollektivismi kasvatamiseks. Lastevanematele avanes võimalus lapsi paigutada kõige lähemal asuvasse kooli nüüd peaasi, ühte kooli. Kooli ja kodu koostöö võis muutuda lähedamaks ja tihedamaks. Segakool vastas seega lastevanemate ja õpetajate soovidele.

Segakoolide moodustamise nõudis haridusosakonnalt, koolide juhtkondadelt, õpetajatelt nüüd kommunistlike noorte ja pioneeride organisatsioonidelt suurt organisatsioonilist ettevalmistustööd, et alustada uut õppeaastat häireteta.

Neid töid alustati Tartu linnas juba juulikuus. Igale koolile määrati vastav mikrorajoon, mille piirides elanevad õpilased tuli koondada vastavasse kooli. Tartu 1. Keskkooli mikrorajoon hõlmas linnaosa V. Kirgissepa ja I. Mitšurini tänava, Emajõe kalda Lao, Kalevi ja Üllikooli tänavate vahel. Lisaks 8.-11. klassi õpilased, kes kuulusid õpetajate Instituudi Klarajõeskooli ja 11. 7-klassilise kooli mikrorajooni.[220] Kõikides koolides koostati teistesse koolidesse ülesnumbratavate õpilaste nimekirjad, mis koos õpilaste isiklike toimikutega saadeti sinna, kuhu õpilastelgi tuli minna. Teistesse koolidesse määratud õpilaste nimekirjad olid enne õppeaasta algust varakult välja pandud.

Samal ajal tehti lastevanemate seas selgitustööd. Viidi läbi lastevanemate üldkoosolekud. 16. augustiks

---

220 „Edasi" nr. 152, 3. aug. 1954.

pidi iga lapsevanem nüüd õpilane teadlik olema, nõuga-
ses koolis hakkab laps õppima. Peale selle esinesid koo-
lide direktorid ja õpetajad linna suuremates käitistes ja
asutustes ettekannetega õppe- ja kasvatustöö teostamise kohta
eeloleval õppeaastal. Enne uue õppeaasta algust viidi
koolides läbi ka komsomoli- ja pioneeriorganisatsioonide koos-
olekud.

Suur töö uue õppeaasta eduka alguse kindlustamiseks segakoolis tuli teha klassijuhatajatel. Enne õppetöö algust külastasid klassijuhatajad kõigi õpilaste kodusid, vestlesid lastevanematega, õpilastega, tutvusid õpilaste elutingimustega, tema huvidega nüüd andsid lastevanematele konkreetseid näpunäiteid laste kasvatamisel. Lastevanematele tuli teatavaks teha kooli nõudeid vanemate ja õpilaste kohta, tutvustada õpilasreegleid nüüd kooli sisekorda. Selle külaskäiguga pidid klassijuhatajad saama ülevaate oma uutest õpilastest nüüd looma aluse kooli ja kodu vahelistele sidemetele.[221]

Õpilased, kellele olid määratud juhendajaid, pidid suure hoolega suhtuma nende soovitamisse, mis tõmmes veel sama kooli juures, kus nad õppisid eelmisel aastal.

Tuli silmas pidada, et segakoolide moodustamise fakt iseenesest ei saanud veel tagada õppe- ja kasvatustöö edukust koolides. Edu kindlustamiseks oli vajalik kogu pedagoogilise kaadri sihikindel töö, et ära kasutada need võimalused, mis ühise õpetamise rakendamine pidi andma koolidele õppe- ja kasvatustöö taseme

---

[221] „Edasi" nr. 148, 28. juuli 1954.

tõstmiseks.

Tartu 1. Keskkoolile tähendas segakooliks reorganiseerimine varade paigutamist algkoolile omaste traditsioonide ja tõekspidamiste täielikku muutmist. See polnud segugi lihtne. Õpetajad olid harjunud vanaga. Poisid, kes olid mujale kooli määratud, ei tahtnud 1. Keskkooli kuidagi lahkuda. 150-aasta jooksul olid Tartu 1. Keskkooli koguni õppinud ainult poisid. Alates 1. septembrist 1954. hakkasid selles majas koos poistega õppima tütarlapsed. Tööd alustas 23 klassikomplekti 801 õpilasega, kellest 420 olid tüdrukud.[222] Uusi õpilasi tuli kokku 19 koolist. Kõige rohkem Tartu 2. Keskkoolist, 11. 7-klassilisest koolist ja 7. 7-klassilisest koolist. Suurem osa ärasaadetavatest poistest suunati samuti eelmainitud koolidesse.[223]

Koole ees seisis ülesanne liita kogu kooliperе võimalikult lühikese aja jooksul ühtseks kollektiiviks, kellel on ühised eesmärgid ja huvid. Iseloomud huvid ja senised harjumused pidid taanduma ühiskondlike ees.

Et ühisele õpetamisele ülemineku ks oli Tartu 1-Keskkoolis tehtud põhjalikke ettevalmistusi, siis andis see õppetöö esimestest päevadest ka tulemusi. Klassitamine kollektiivis ja kollektiivi jaoks sõltus suurel määral klassijuhatajast. Kooli juhtkond pööras suurt tähelepanu klassijuhatajate õigele valikule ja juhtimisele. Tähtis oli ka õpilaskollektiivi õige valik ja paigutamine. Selleks olid püütud komplekteerida ühtlased klassid nii

---

[222] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 388, l. 1.

[223] „Nõukogude Õpetaja" nr. 43, 23. okt. 1954.

õppedukselt kui ka koosseisult. Veelgi tähtsam oli aktiivi õpetamine ja kasvatamine. Selleks organiseeriti aktiivile kord kuus seminare ja nõupidamisi. Klassijuhatajad koraldasid enne klassikoosolekuid nõupidamisi õpilasaktiiviga, kus määrati kindlaks esinejad, valmistati ette arutlusele tulevad küsimused jne. Selline moodustegas klassikoosoleku aktiivsuse ja organiseerituse.

Näiteks I veerandil 11. klassides läbivõidud klassikoosolek vene keele õpetamise parandamiseks oli hästi ette valmistatud ja küsimuse põhjalik analüüs aitas kaasa olukorra parandamisele klassis.[224]

Teatavaid tulemusi saavutati ka õige ühiskondliku arvamuse kasvatamise alal. Eelmise õppeaastaga võrreldes oli kodis väärkaugelaslikkus peaaegu kadunud. Nooremates klassides esines seda üksikutel juhtudel õppetöö alguses, kuid pärast pensionile tõttu loobusid „nõumehed" sellest peagi. A valik arvamus oli koolis tublisti kasvanud. Kollektiiv nõudis juba ise korda. Õpilaste avalikku arvamuse kujundamisega tulid hästi toime klassijuhatajad O. Klaassen, A. Kaljot, A. Lindmäe, U. Sõmanu ja E. Pärt. Nende klassijuhatajate tundides läbi võetud kasvatuslikud vestlused olid loomuliku aluse kriitika kujunemisele kollektiivis. Nad kasutasid positiivsete näidete ja eeskujude kaudne mõjutamist.[225]

Sel õppeaastal süvendati ja arendati veelgi rohkem

---

[224] „Nõukogude Õpetaja" nr. 43, 23. okt. 1954.

[225] Samas.

kooli traditsioone. Üheks kaunimaks traditsiooniks kujunes aegu kollektiivi sügav austus kooli lipu vastu. Seda austust kasvatati pidulikel aktustel. Lippureiks valiti 11. klasside õppetöö eesrindlased. Lipu saalitoomisel tõusid kõik püsti ja orkester mängis lipule tervituse. Kui lipp oli asetatud kohale, võis koosoleku avada. Traditsiooniks muudeti ka uute õpilaste pidulik vastuvõtmine, kooliaastapäeva tähistamine*, lõpetajate pidulik ärasaatmine jms.

Õpetajate kollektiivi töö sai olla edukas ainult siis, kui iga õpetaja täitis vastutustundlikult temale oma ülesandeid ning mõistis kooli uut olukorda. Eadistel poistekooli õpetajatel tuli näiteks muuta oma lähenemisviisi õpilastele – tüdrukud vajasid õrnust. Nõnedel õpetajatel tekkis sel pinnal raskusi. Nii oli kooli endine direktor matemaatikaõpetaja K. Maasik poistehulgas väga lugupeetud õpetaja. Ta tundis oma ainet põhjalikult ning nõudis seda ka õpilaste käest rangelt. Kui keegi oli õppimises lohakas, oli ta üsna karme sõnaga. Tüdrukud aga solvusid ja kartsid teda. Tütarlaste õpetamisega ei kohanenud kuigi kergesti ka vene keele

---

* Kuni 1956. aastani loeti kooli alguseks 1850. aastat, millal oli rajatud Tartu Reaalkool, hilisema nimetusega Tartu 1. Gümnaasium. Nii tähistati 1955. aastal kooli 75. aastapäeva. Alates 1956. aastast hakati kooli vanust lugema kõige eakama eelkäija – Tartu Kubermangugümnaasiumi asutamisest 1804. aastal. 1956. aastal tähistati kooli 152. aastapäeva. Nii palju aastaid oli koolinnumes tegutsenud Tartu vanim keskkool.

õpetaja O. Linaus. Kooli direktori E. Leoduse nõul leidsid tüdrukud aga oma kaitsja.

Nii peeteks üldiselt õpilaste ettevalmistamise tööks ja praktiliseks tegevuseks, siis siin olid meetodid olnud ühised nii poeg- kui ka tütarlaste koolide osas. 1. septembril 1954 asus koolis tööle tütarlaste kehalise kasvatuse õpetaja E. Prüüts.

Teadliku distsipliini kasvatamine ijas kollektiivi loxmes oli Tartu 1. Keskkoolis väga aktuaalne, kuna poeglastekoolis ajal oli see olnud peamiseks raskuseks õppe- kasvatustöös. Niüd võis distsipliini osas mõnigat paremust. Erilist tähelepanu tuli pöörata distsiplinile tunnis, sest hästi organiseeritud õppetund on nõukogude koolis õpetamise aluseks. Segakoolis kujunesid tunnid sellega elavamateks, et poistel ja tüdrukutel olid erihuvid. Oli õppeaineid, nagu matemaatika, füüsika, keemia, mis meeldisid enam poistele. Vendes tundides olid poisid aktiivsemad. Küsimuste esitamisega õpetajale või oma isiklikest tähelepanekutest jutustades tõmbasid nad kaasa tütarlapsi. Teisest küljest olid tütarlapsed rohkem huvitatud humanitaaraineist, milles tõttu nad töid vastavate ainete tundidesse elevust ja tõmbasid kaasa ka poeglapsi.

Tundideks ettevalmistamine nuuditus paremaks, sest tüdrukud õppisid päjekindlamalt. Poistekoolis ei saanud loota, et kõik oleksid ülesantud õppetükid ijaks tunniks ära õppinud. Selle asemel loeti siis aga rohkem lisakirjandust ja tundides armastati vaielda.

Sageli olid vaidlused jätkunud ka vahetunnis. Poiste vahel oli tekkinud omamoodi võistlus, kes teab rohkem ning oskab paremini oma seisukohti kaitsta. Segakooli puhul selline traditsioon soikus, piirdudi programmilise materjaliga.[226]

Distsipliin aga paranes. Seda nii tundides kui vahetundidel. Tüütavate tagasihoidlikum käitumine sundis ka poisse kriitiliselt suhtuma oma tegevusse.

Nii tõrnus õppe- ja kasvatustöö Tartu 1. Keskkoolis alates 1954/55. õppeaastast täiesti muutes füüsimustes. Pearöhk pandi ühtse kollektiivi kasvatamisele. Järgnevatel aastatel seda süvendati.

Õpilastele ja kogu koolile oli väga tähtis nüüd vajalik 1956. aasta suvel välja antud NSV Liidu Ministrite Nõukogu määrus, millega kaotati 1. septembrist 1956. aastal õppemaks NSV Liidu keskkoolide vanemates klassides, kesk- ertõppeasutustes ja kõigemates õppeasutustes.[227]

Siiani oli ka Tartu 1. Keskkoolis võetud väikest õppemaksu keskkooli vanemate klasside õpilastelt, kusjuures tunduv osa õpilast oli vabastatud sellest. Üksikutel vanematel oli ka raskusi õppemaksu tasumisega, kuid sellest olid saadud ülle lastevanemate komitee kaasabil. Igal õppeaastal kulutati koolile eelarvest umbes 3000 rubla õppemaksu tasumiseks neile õpilastele, kellel sellega oli raskusi. Nüüdsest peale võis neid summasid kasutada teisteks otstarbeteks, nagu ekskursioonid, premeerimine jt. ühesõnaga, olid loodud

---

226 Suulised andmed V. Mettelt.

227 „Edasi" nr. 116, 12. juuni 1956.

kõige soodsamad tingimused keskhariduse levikuks noorsoo hulgas.[228] Kooli varasema ajaloogia võrreldes olid õppemaksu kaotamisel põhimõtteliselt pöördelise tähtsus.

See väljendus kohe ka õpilaste arvu kasvus. 1956. aasta sügiseks oli kool kasvanud suuremaks kui kunagi varem — 31 klassikomplekti 1065 õpilasega. Nii avati 6 kaheksandat klassi. Soovijaid oli rohkemgi. Osa tuli lihtsalt mujale suunata. Üheksandaid klasse oli 5, kümnendaid 4, üheteistkümnendaid 3. Seega oli arvuliselt keskkoolis vanemas osas 18 klassikomplekti. Noorematest klassidest oli palju uusi õpilasi tulnud 5. klassi. Neid tuli avada nelja paralleeli. Koolis asus nüüd tööle 63 õpetajat. Eelmisel õppeaastal oli olnud arvult 48 õpetajat, enne seda veelgi vähem.[229]

Sellises olukorras toimus koolis juhtkonna osaline ümberkorraldamine. Seoses direktor Elmar Loodase ülevõtmisega Tartu Linna TSN TK Haridusosakonna juhataja ametikohale, määrati alates 16. novembrist 1956 kooli direktoriks ajalooõpetaja Allan Lüüm.[230] Õppealajuhatajad jäid samaks. See muudatus juhtkonnas lõi koolis soodsad eeldused eeskätt ajalooliste traditsioonide väljaarendamiseks. Täpsustati teadmist kooli varasemast arengukäigust. 30. jaanuaril 1958., seoses kooli ühe silmapaistvama kasvandiku, kirjanik A. H. Tammsaare 80. sünniaastapäevaga, andis Eesti NSV Ministrite

---

[228] „Edasi" nr. 116, 12. juunil 1956.

[229] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 376, l. 9.

[230] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 388, l. 1.

Nõukogu poolt koolile tema nõni. Sealtpeale on tegemist A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooliga.

Järgnistel õppeaastatel õpilaste arv A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis enam ei suurenenud, sest Tartus alustasid tegevust 7. ja 8. keskkool. Osa õpilast suunati nendesse koolidesse. Uuesti hakkas õpilaste arv jälle suurenema 1960-ndate aastate keskpaiku. Muudatusi A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli õpilaste, klassikomplektide ja õpilaste arvus segakooli perioodil näitab alljärgnev tabel (andmed on õppeaasta 5. septembri seisuga):

õppeaasta	klassikomplekte	õpetajaid	õpilast
1954/55	23	41	801
1955/56	26	48	931
1956/57	31	63	1065
1957/58	27	53	934
1958/59	27	57	902
1959/60	24	54	833
1960/61	25	57	850
1961/62	23	57	776
1962/63	24	59	800
1963/64	26	63	884
1964/65	27	63	896
1965/66	27	64	896
1966/67	28	63	936
1967/68	28	64	955
1968/69	30	65	996
1969/70	30	64	1002

Klasside ja õpilaste arvu kasv tõi koolis kaasa suure ruumikitsikuse, mis oli seda komplitseeritum, et õhtuti töötas kooliruumes veel töölisnoorte keskkool. Ruumipuudust leevendas osaliselt alates 1969/70. õppeaastast Tartu 3. Töölisnoorte Keskkooli äravõtmine 1. keskkooli ruumest. Kooliruumide ülekoormatus jäi aga ka pärast seda püsima ning takistas mõnetigi õppetöö normaalset kulgu, ei võimaldanud välja ehitada näiteks ajakohaseid õppekabinette. See asetas õpetajate töö A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis raskematesse tingimustesse kui mujes koolides.

Kuna sellel perioodil põhiline osa õpetajatest ei olnud vastava pedagoogilise haridusega, siis pöörati suurt rõhku õpetajate ideelis-poliitilisele ettevalmistamisele. Selle põhilisteks vormideks olid individuaalne õppimine ning koolis korraldatavad teoreetilised seminarid ja loengud. Seminaride viisi läbi koolis parteiorganisatsiooni poolt vähemalt kord kuus, kusjuures lektoritena esinesid kooli direktor, parteiorg või ajaloo-õpetajad. 1960/61. õppeaastal õpiti tundma teaduslikku kommunismi aluseid ja töölispartei de Moskva 1960. aasta nõupidamise materjale.[231] 1963/64. õppeaastal oli põhiteemaks seminarõppustel NSV Liidu välispoliitika ja raamsuhted.[232] Loenguid õpetajatele organiseeris ka EKP Tartu Linnakomitee. Mitmed õpetajad täiendasid oma poliitilisi teadmisi Marksismi-Len-

---

231 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 393, l. 10.

232 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 401, l. 4.

nisni Õhtuülikoolis. 1963/64. õppeaastal õppis seal nårteks 5 õpetajat.[233]

Õpetajate poliitilise teadlikkuse kasvust kõneles see, et pidevalt kasvasid kooli parteiorganisatsiooni read. Kui 1954. aastal oli õpetajate hulgas vaid üksikud NLKP liikmeid ja ka 1960/61. õppeaastal vaid 7 NLKP liiget ja liikmekandidaati,[234] siis 1967/68. õppeaastaks oli koolis parteialgorganisatsioone juba 14 NLKP liiget.[235] Õpetajate parteiorganisatsioon kujunes suureks abiks direktsioonile õppe-kasvatustöö organiseerimisel. Parteialgorganisatsiooni sekretärsdena on töötanud Heinrich Sala, Meta Loog, Antonina Korotkova, Reet Praats, Jelena Jerementšuk ja Helgi Mägi.

Õpetajate erialane enesetäiendamine toimus peamiselt koolis ainesektsioonide tööst osavõtu teel. Algul töötas iga ainekomisjon eraldi oma probleemidega. Füüsika-matemaatikasektsioonis arutati õpilaste teadmiste kontrollimise vormide, õppevahendite valmistamise, trigonomeetria uue õppeprogrammi jt. küsimusi. Vene keele sektsioon tegeles peamiselt õpetuuni metoodika küsimustega. Eesti keele sektsioonis arutati ühtseks hindamisnõuete, kirjandusliku teoste analüüsi, uute õpikute maksettide jt. küsimusi. Koolisiseseid metoodilisi probleeme arutasid omavahel lähti ka ajaloo, bioloogia, käsitöö jt. ainete õpetajad.

---

[233] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 401, l. 4.

[234] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 393, l. 10.

[235] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 443, l. 20.

Kitsalt ainega seotud probleemide käsitlemise kõrval otsustati metoodilist tööd koolis ühtsustada. 1960/61. õppeaastal võeti kõigis metoodilistes komisjonides keskseks uurimisteemaks õpilaste iseseisva töö mõttemeetodite võtete jälgimine, katsetamine ja üldistamine. Kogu seda tööd juhendas õppealajuhataja M. Loog. Aastase töö kokkuvõtted tehti 1961. aasta märtsikuu vaheajal toimunud koolisisesel metoodilisel konverentsil, kus ettekannetega esinesid 12 õpetajat. Konverents toimus kahel päeval ja ettekanded kutsusid esile elava mõttevahetuse. Otsustati tehtud tööd jätkata.[236]

Koolisisese metoodilise töö puuduseks, mis ilmnes ka konverentsil, oli see, et vaatluse alt olid kõrvale jäänud esteetilise kasvatuse ained ning töö- ja tootmisõpetus. See viga parandati 1961/62. õppeaastal, mil loodi ka esteetilise ja kehalise kasvatuse ning tootmisõpetuse metoodilised komisjonid. Edukamalt on A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis töötanud eesti keele, ajaloo ja algõpetuse ainekomisjonid.

Peale koolisisese töö toimus õpetajate erialane enesetäiendamine veel ülelinnaliste ainesektsioonide raames, millest õpetajate enamus on aktiivselt osa võtnud. Üksikud õpetajad, kellel puudus veel kõrgem haridus, suunati edasi õppima TRÜ või TPed. I kaugõppeosakonda. Igal õppeaastal õppis mitmestatasonaarselt 3-5 õpetajat. Selline õpetajate enesetäiendamise oli vajalik, sest õpetajate kaadri tugevusest oleneb ka õppe-kasvatustöö

---

[236] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 393, l. 10-11.

tase koolis.

1962. aastal said Meta Dog ja Valter Metti esimestena A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolist Eesti NSV teenelise õpetaja aunimetuse. 1963. aastal omistati sama aunimetus Endel Arandile ja 1966. aastal Liidia Tanimäele.

Segakooli loomisega hakkas õppeedukus A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis tõusma. Arvudes oleks see tõus järgmine:

Õppeaasta	õpilasi kevadel	lõpetas klassi kevadel	lõpetas klassi sügiste eksamite järel	õppeedukuse % kevadel	õppeedukuse % sügisel
1954/55	750	569	639	75,9	85,2
1955/56	888	627	724	70,6	82,7
1956/57	1018	785	840	77,2	82,5
1957/58	870	671	739	77,1	85,0
1958/59	858	678	766	80,2	89,3
1959/60	798	656	746	82,3	93,1
1960/61	810	660	724	81,5	89,1
1961/62	759	615	674	81,0	88,1
1962/63	780	625	673	80,1	86,2
1963/64	847	722	771	85,4	91,4
1964/65	858	720	786	85,1	91,5
1965/66	867	713	752	82,8	87,8
1966/67	911	795	851	87,2	93,4
1967/68	935	795	854	85,0	91,3
1968/69	980	844	902	86,1	92,0
1969/70	970	869	928	89,6	95,7

Õppeedukuse kasvule vaatamata ei saanud temaga siiski veel rahule jääda. Tõus toimus vabariigi kõikides keskkoolides nii et teistega võrreldes polnud A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkool mitte esimeste hulgas.

Segakooli perioodil on õppe- ja kasvatustöö korralduses toimunud mitmeid olulisi muudatusi.

1956/57. õppeaastast jäeti Eesti NSV Haridusministeeriumi poolt ära ülemineku eksamid 4.-6. ja 8.-10. klassides. Võrreldes eelmiste õppeaastatega muutus nüüd pinge kevaditi tunduvalt väiksemaks ning see võimaldas rahulikumalt organiseerida kordamist, et lõppkokkuvõttes saavutada senisest paremaid tulemusi. Siiski veel 1956/57. õppeaastal Tartu 1. Keskkoolis õppeedukus ei tõusnud. Nagu juba eelnevalt juttu oli, seisnes põhjus õpilaste arvu järsus suurenemises sel õppeaastal, kusjuures iisna suur osa 5. ja 8. klassidesse vastu võetud uutest õpilastest olid võrdlemisi nõrga ettevalmistusega. Ühe õppeaastaga ei suudetud puudujääke tasa teha.[237]

Järgnevatel aastatel saavutati juba paremaid tulemusi. Siin aitasid kaasa muudatused üksikute õppeainete õpetamise korras.

1959/60. õppeaasta kujunes murranguliseks ühe raskema õppeaine, vene keele õpetamise seisukohalt. Kuigi antud distsipliini õppimine muudeti seaduse järgi vabatahtlikuks, ei esinenud ühtegi juhust, kus lapsevanemad oleksid avaldanud soovi loobuda oma lastele selle aine õpetamisest. Õpetamine ise muutus elulähedasemaks: kadus vahetegemine kirjaliku ja suulise kõne vahel, pearõhk pandi praktilise kõneoskuse omandamisele. Need vene keele õpetamise ümber-

---

[237] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 376, l. 9-14.

korraldused andsid positiivseid tulemusi. Pinduriline õpperühmade arv vene keeles väheneb nõnda üldine õppeedukus tõusis. 1958/59. õppeaasta lõpul oli vene keeles välja pandud 135 pinduriikku hinnet. 1959/60. õppeaasta lõpul 40. Kui eelmistel õppeaastatel vene keel oli õppeainete hulgas esikohal pinduriline hinnete üldarvu poolest, siis nüüd laskus ta kolmandale-neljandale kohale eesti keele, matemaatika ja füüsika järel.[238]

Olulisemaks muudatuseks kooli kogu õppe- ja kasvatustöös oli alates 1960. aastast ülemineek tootmisõpetusele. Poolteise sajandi jooksul oli A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkool ja tema ajaloolised eelkäijad olnud ettevalmistusasutuseks kõigematesse kooliõdesse astujatele, nüüd seisis ees õppe-kasvatustöö täielik ümberkorraldamine vastavalt praktilise elu nõuetele.

Kõikides klassides viidi läbi selgituskoosolekud, baas-käitistesse korraldati ekskursioonid, baas-käitiste esindaja käis koolis. Selle tulemusena toimus tulevaste tootmisõpetuse klasside komplekteerimine üldiselt takistusteta. Mõningaid arusaamatust tekitas asjaolu, et seoses klassikomplektide üldarvu vähenemise ja tootmisõpetuse rühmade moodustamisega muudeti seniseid klassikollektiive. Mõnel üksikul juhul avaldati murinat tootmisõpetuse profiili aadressil ja seoses teise kooli üle minna. Üldiselt need nähtused olid tähtsusetud ja möödusid kiiresti.[239]

---

[238] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 389, l. 21.

[239] samas.

Tootmisõpetuse esialgsel planeerimisel 1959. aastal soovitati ühele koolile võimalikult palju erialasid. Elu aga tõestas, et neude kuhjumine takistas tööd (baasside killustatust, paralleelsust). Kõige praktilisem oli ühes koolis kuni kahe tootmisprofiili ja 3-4 eriala õpetamine. Peab aga märkima, et A. H. Tammsaare nim. Kartu 1. Keskkoolis oli õnnestunud mõnede erialade valik selles osas õnnestunud. Koolis võis 9.-11. klassides õppides saada raadiotehniku, elektrik - elektroonniku, ehituslaudsepa, õmbleja või dekoratsioonkeedutaja eriala.[240] 1961. aasta sügisel lisandusid eelmainitud erialadele veel ehitusmasinate lukksepa ja arvutusmasinate programmeerija omad.[241]

Erialade õppimiseks nähti ette 710 tundi, millest 195 tundi kulus teoreetilisele kursusele ja 515 praktilisteks töödeks õppebaasides.[242] Tootmisõpetuse sisseseadmisega seoses määrati vastav õppealajuhataja, kelleks sai Aavo Alla.

Praktilistest erialadest olid populaarsemad elektrik-elektroonik, raadiotehnika ja õmblemise erialad.

Elektrik-elektroonikuid valmistati ette „Energoremondi" elektroonikatsehhi baasil, kus oli sisustatud spetsiaalne õppekabinet. Osa programmist täideti kooli raadiotehnika klassis. Teadmisi omandati mitmetel kitsamatel erialadel nagu elektrimootorite, generaatorite jt. tööstuslike elektri-

---

240 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 393, l. 1.

241 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 399, l. 1.

242 „Edasi" nr. 243, 10. dets. 1960.

seadmete remont ja rekonstrueerimine; elektromõõteriistade kontrollimine, remontimine ja praktiline rakendamine.[243]

Raadiotehnika alal tutvuti automaatika, raadiotehnika, elektroonika, televisiooniseadmete ja meditsiinilistele elektronseadmetega. Praktilise töö tehti peamiselt raadiosõlme täiendamisel ja lõplikul valjaehitamisel.

Ühtluseriala baaskäitiseks oli vabrik „Sangar". Selle eriala õpilased said kolmeaastase kursuse jooksul üsna põhjaliku ettevalmistuse koolis ajakohaselt sisustatud õppeklassis, samuti „Sangari" õppetsehhis. Joonistamise ja kompositsiooni tundides tutvuti kasvude ja lõigumide peegeldusega, maalimise ja moeloomingega. Konstrueerimise ja modelleerimise tundides konstrueeriti lihtsamaid lõikeid, õpiti neid kasutama -kohandama. Lõpetamisele aitas I ja II kategooria ühtleja eriala.[244]

Ehituslaudsepad õppisid Ehitusremonttööde trusti baasil, ehitusmasinate lukksepp õpetas välja Tartu Üldehitustrust nii dekoratiivkudumeid tööstuskombinaat „Kreng".

Ettevõtted ja kool tegid praktiliste erialade õpetamisel suuri kulutusi, kuid tegelikult need ei õigustanud ennast. Vähe vähe lõpetajaid siirdus õpitud erialal tööle. Seepärast otsustati 1965/66. õppeaastast lõpetada A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis 9-10. klassides enamiku praktiliste erialate õpetamine.[245] 11. klassides säilis tootmisõpetus esialgu endisel kujul.

---

243 „Edasi" nr. 101, 23. mai 1964.

244 samas.

245 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 420, l. 3.

1966. aasta kevadel lõpetas viimane lend, kes said koos küpsustunnistusega ka kutsetunnistuse.

Pärast seda säilis 9.-11. klassides tööõpetuse raames tüfaulastele õmblemise nõu poistele elektrotehnika õpetamine, millele lisandus autoõpetuse üldkursus. Need olid mõeldud õpilaste polütehnilise silmaringi laiendamiseks. Kvalifikatsiooni nad enam ei andnud.

Kõsti õigustasid end aja täppisteaduste eriklasside töö. 1961. aastal avati A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis esimesena meie vabariigis matemaatika eriklass. Selle õppeplaan oli veidi erinev tavalisest 9.-11. klasside omast, sest matemaatikale ja füüsikale pöörati suuremat tähelepanu. Programm sisaldas peatükke kõrgema matemaatika kursusest ja füüsika õpetamine oli rohkem matemaatilisel alusel. Eriainetena õpiti ligikaudset arvutamist (arvutusmeetodid), elektronarvutusmasinate ehitust ja programmeerimist. Teoreetilisele osale lisandusid praktikumid koolil olemasolevate mehhaniseeritud arvutusvahendite (arvelaud, liugtid, aritmometrid) baasil. Järgnesid praktikumid TRÜ arvutuskeskuses. Küpsuseksamite ja erialaeksami õiendamise järel võisid lõpetajad tööle asuda operaatoritena ja programmeerijatena elektronarvutusmasinate juures või matemaatik-arvutajatena suuremates tööstusettevõtetes ja planeerimisasutustes.[246]

Kuivitavaks kujunes ka 1964. aastal juurdetulnud füüsik-laborandi kutseala. Siin õpiti suurendatud

---

[246] „Edasi" nr. 101, 23. mai 1964.

arvu tundide jooksul matemaatikat ja füüsikat. Füüsik-laborant sai seega parema ettevalmistuse raalaõnetes - füüsikas, matemaatikas, keemias -, omandas oskuse laboratoorsumides vajalike tööde tegemiseks (klaasipuhumis-, metalli- ja puidutööd, analüüsid jne.). Praktika oli samuti TRÜ vastavates laboratoorsumides ja õppetöökodades. Füüsik-laborante asetasid koolide füüsika- või keemiakabinetid ja ka käitiste laboratoorsumid.

Konkursi alusel komplekteeritud matemaatika-füüsika erklasside õpperuumus oli laitmatu. Oma tööga andsid nad head eeskuju ka teistele õpilastele. Neid iseloomustas mitte üksnes huvi täppisteaduste vastu, vaid ka üldine andekus, mis võimaldas kõikides ainetes loovamalt ja produktiivsemalt töötada nii õpilasi paremini ette valmistada kõrgematesse õppeasutustesse. Aastatel 1964-1969 lõpetanud 153-st arvutusmatemaatikust-programmeerijast on kõrgematesse koolidesse astunud 124, 19 aga asus tööle õpitud erialal. 1967-1969. aastal lõpetas füüsikaklassi 67 õpilast, neist 53 läks edasi õppima ja 6 tööle oma erialale.[247]

1969. aastast võetakse õpilasi vastu ainult ühte täppisteaduste kallakuga erklassi, kus õpitakse süvendatud kujul nii matemaatikat kui ka füüsikat. Tänapäeva A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkool oligi eeskätt tuntud kui täppisteaduste kallakuga keskkool.

Suured teened selle kallaku väljakujunemisel on

---

[247] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 443, l. 11-15.

olnud matemaatikaõpetajatel Kaljo Krusel, Ruth Kivistikul ja Leida Tammel ning füüsikaõpetajatel Uno Laugeril ja Lüdia Tanimäel. Tappisteaduste eriklasside arengule on suuresti kaasa aidanud ka Tartu Riikliku Ülikooli õppejõud Olaf Prinits, Gunnar Karu ja Kare Koppel, kes lühemat või pikemat aega on ise õpetanud nendes klassides.

Kõige rõhuseks ümberkorraldueks õppe- ja kasvatustöö alal, mis peab oluliselt kaasa aitama õppeedukuse edasisele tõusule ning keskkooliõpilaste eluks paremaks ettevalmistamisele, on Kommunistlik Partei ja Nõukogude valitsuse poolt välja kuulutatud kuus üldsele keskharidusele.[248] See määrab õppe- ja kasvatustöö põhiülesanded edaspidi, IX viisaastakul.

Alates 1970. aastast juhivad koole selles suunas Uno Lauger direktorina ning Riina Lään ja Laine Raudsepp tema asetäitjatena õppealal.

2. Komsomoli- ja pioneerorganisatsiooni tegevus ning klassi- ja koolivälise töö

Segakoolide periood iseloomustab, eriti 1959. aastast alates, koolide komsomoliorganisatsiooni ridade kasv. Koos arvulise kasvuga muutus ka nende tegevus laiemaks. Komsomolitöö hõlmas sisuliselt kogu õpilaskonda vane-

---

[248] A. Kossõgin, NLKP XXIV kongressi direktiivid NSV Liidu rahvamajanduse arendamise viie aasta (1971-1975) plaanis kohta, Tallinn, 1971, lk. 66.

mates klassides, sest ÜLKNÜ-sse kuuelus juba peaaegu 80% komsomolieelistest noortest. Täpsemat ülevaadet kommunistlike noorte ridade kasvust A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis näeme järgnevast tabelist, kus on ÜLKNÜ liikmete arv toodud õppeaasta lõpuseisuga:

1956/57	-	103
1957/58	-	78
1958/59	-	112
1959/60	-	150
1960/61	-	173
1961/62	-	209
1962/63	-	202
1963/64	-	307
1964/65	-	318
1965/66	-	260
1966/67	-	185
1967/68	-	149
1968/69	-	180
1969/70	-	186

Kõige suurem ÜLKNÜ liikmete arv saavutati aastail 1963-1965. Kahjuks võeti siis komsomoli aga ka nõrgema edukusega õpilasi. 1965/66. õppeaastast on komunistlike noorte arv vähenenud, kuid nende taset tõusnud. Põhjuseks oli see, et sealt peale võeti ÜLKNÜ-sse ainult neid õpilasi, kes seda tõesti väärisid. Ka ei võetud vastu enam 7-ndate klasside õpilasi.[249]

---

249 A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli komsomolitoimkonna aruanne töö kohta 1965/66. õppeaastal.

Kogu koolt komsomolitööd juhtis kommunistliku noorte armaadlus- valimiskoosolekul valitud komsomolikomitee. Komitee koosseisus loodi poliitmassilise töö, õppe-kasvatustöö, pioneeritöö, kunstilise isetegevuse, kehakultuuritöö ning ühiskondlikult kasuliku töö, gruppide töö ja arvestuse sektorid, seinalehe toimetuse kollegium ja raadrosõlme juhatus. Iga sektori tööd juhtis ja vastutas selle eest üks komsomolikomitee liige. Sektori aktiivi moodustasid iga komitee määramisel 3-10 kommunistlikku noort, kes komitee üldisel juhendamisel hakkasid juhtima teatavat töölõiku kogu koolis.[250]

Põhiline töö toimus aga klasside komsomoligruppides. Nende tegevuse ühtlustamiseks organiseeriti igal õppeaastal gruppidevahelisi võistlusi. Paremuspärjestuse kindlakstegemisel kasutati vastavat punktisüsteemi. Rohkem punkte andsid ekskursioonid, ühiskondlikult kasuliku töö tegemine, hea isetegevus- ja sporditöö ning muud taolised üritused. Sõltuvalt võeti aluseks grupi päevik, mis kogu aastase töö kajastaja.

Sellise võistluse tulemusena võis märgata kommunistliku noorte huvitava tegevuse aktiviseerumist ja poliitilise silmaringi laienemist. Kommunistlikud noored hakkasid tõsisemalt ja kohusetundlikumalt suhtuma oma ülesannetesse ning tänu sellele sundeti üsna palju korda saatma.

Endiselt oli A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Kesk-

---

[250] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 381, l. 14.

kooli kommunistlike noorte tähtsamaks tööülesandeks õppe-kasvatustöö koolis. Sellega tegeles komsomolikomitee õppe-kasvatustöö sektor, mida aastate jooksul on juhtinud kommunistlikud noored M. Roio, H. Kasemets, M. Urbla, H. Näripä, E. Kenusik, S. Nirkson, T. Veeber jt. Sektor tegeles nii kommunistlike noorte enda kui kõikide 8.-11. klasside õpilaste õppetöö küsimustega. Põhjust selleks oli küllaldaselt. Kuigi kommunistlike noorte õppeedukus oleks pidanud olema eeskujuks kõigile teistele õpilastele, esines ka nende hulgas mitte-edasijõudmist. Näiteks 1962/63. õppeaastal olid rohkem kui veerandil kommunistlikest noortest puudulikud hinded. Sellepärast püüdis õppe-kasvatustöö sektor rakendada mitmesuguseid töövorme, et tõsta õppeedukust. Klassides viidi läbi koosolekuid, kus arutati õppeedukust. Õpilased, kelledel esinesid puudulikud hinded, pidid kas komsomolikomitee, oma grupi või koju klassi ees aru andma. Paljudel juhtudel, kus klassikollektiivi mõjutamisest üksi oli vähe, kutsuti appi lastevanemaid. Viidi läbi õpilaste ja lastevanemate ühiseid koosolekuid. Kahjuks ei andnud need alati vajalikke tulemusi, sest pidev fraktsiline koosoleku vorm alandas selle mõjukust.

Efektiivsemaks osutus komsomoliprožektori töövorm. Esmakordselt alustas see tööd 1963/64. õppeaastal ja tegutses edukalt ka järgmisel õppeaastal. Peale õppeedukuse parandamise oli eesmärgiks jälgida

õpilaste käitumist ja korralikkust. Komsomoliprožektor korraldas reide klassides, mis kontrolliti vormiriietuse kandmist, hilinemist ja koduste tööde tegemist. Reidi tulemused tehti teatavaks kooli raadiosõlme kaudu või kogunemistel. Sirbjem võeti kasutusele ka uus meetod: klasside grupporganisaatorid, kes olid ühtlasi ka klassiorganisaatoriteks, pidid tegema komsomoliprožektori nõukogule tulemuste kohta kõjaliku seletuse. Klassikoosolekuil selgitati välja eksimuste põhjused. See välistas asjaolu, et paljud õpilased lugesid seda sunniks anks kui nende rinne loeti kooli raadios. Seati sisse ka komsomoliprožektori päevik, mis jäädvustas kooli ajalukku kõiki nende õpilaste nimed, kes olid prožektorile vahele jäänud.[251]

1963. aastal tunnistati A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli komsomoliprožektor 11[c] klassi õpilase L. Ebre juhtimisel üheks paremaks Tartu linnast. Prožektori nimist on osa võtnud ka Tallinna Televisioonistuudio oma nende tööd mäletsi ära televisiooni noortesaates.[252]

Komsomoliprožektori töö tulemusel paranes märgatavalt olukord koolis nii õppedistsipliini, vormiriietuse, hilinemise ja üldse korralikkuse osas.

Õppe-kasvatustöö sektorile allusid ka ainenõukogud. Need on töötanud hästi ja arvukalt. Populaarse-

---

[251] Komsomolorganisatsiooni aruanne 1963/64. õppeaastal.

[252] samas.

mad olid matemaatika-, füüsika-, keemia-, ühiskonnateaduste ja kirjanduses, eriti aga pedagoogika-psühholoogiaalg. Kirjanduslig tormetas koolialmanahhi „Sulesepad", millest siiani on ilmunud kuus numbrit. Ainelõigid andsid välja oma seinalehti. Nende korraldusel on toimunud ka mitmed erialaõhtud: matemaatika-, füüsika-, kirjanduse-, ühiskonnaõpetuse-, vene- ja võõrkeelte, kehakultuuri alg pedagoogika-psühholoogiaõhtud. Temaatiliste õhtute raames tutvustati õpilasi teaduse uusimate saavutustega. Igakordne viktoriin selgitas aatud ala paremad tundjad koolis. Selliselt laiendati õpilaste silmaringi, õpetati neis suuremat huvi teadmiste omandamise vastu ning ühtlasi lahendati ka nn. peakeõhtute sisustamise küsimus.[253]

A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis oli palju tublisid kommunistlikke noori, kelle teadmised leidsid tunnustamist ka väljaspool kooli.

Kahel aastal, 1960. ja 1964. aastal tunnistati koolinoorte täppisteaduste olümpiaadil A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkool üldvõitjaks füüsika alal. Kooli õpilased on võistelnud edukalt ka matemaatikas ja keemias. Nii oli 1964. aastal korraldatud kolmel alal täppisteaduste olümpiaadil edukaim A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli abiturient T. Haldre.[254] 1965. aastal Moskvas ülevenemaalisel täppisteaduste

---

[253] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 420, l. 16.

[254] „Noorte Hääl" nr. 74, 27. märts 1964.

olümpiaadil võistlesid kaasa ka A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli 11. klassi õpilased P. Keres ja R. Kipper, mõlemad matemaatika ja füüsika sektsioonis. R. Kipperile anti füüsika alal I järgu ja P. Keresele II järgu tunnistus.[255] Eduka on koolkonna täppisteaduste olümpiaadidel esinemud veel õpilased A. Mitt, J. Simm, A. Kõhnus, J. Adams, O. Altosaar, O. Tauriso, L. Sellisoo jpt.

S. Allikhein sai 1964. aastal keskkooliõpilaste neljandal vabariiklikul bioloogiaolümpiaadil IV koha.[256] Vabariiklikel ainealastel olümpiaadidel esineti väga hästi ka 1966. aastal, kus kirjandivõistlusel sai I koha J. Unt ja inglise keele alal I koha T. Vellisto.[257]

Ülalloetletud olid vaid A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli õpilaste suremad võidud ainealastel olümpiaadidel. Peale selle on A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli õpilased esinemud eduka ka RAT „Vanemuise" poolt välja kuulutatud teatritemaatiliste kirjandite võistlustel, „Noorte Hääle" ja teistes ajalehtedes korraldatud võistlustel, Eesti Televisioonis jm.

Koolis komsomolikomitee ülesandeks oli ideelis-poliitilise kasvatustöö teostamine. Koju seda tegevust organiseeris poliitmassilise töö sektor, kuhu on hästi pühendunud kommunistlikud noored L. Ebre, L. Tõrva, S. Leit, M. Karlis, M. Preem, P. Mürdla, A. Epler jt.

---

255 „Rahva Hääl" nr. 104, 5. mai 1965.
256 „Noorte Hääl" nr. 78, 2. apr. 1964.
257 Varia, Almanahh „Sulesepad" nr. 5, 1966, lk. 77.

Pidevat tööd tehti klasside poliitrühmides, millede töö toimus ülekoolilise plaani alusel. Näiteks 1962/63. õppeaastal 7. ja 8. klassid võtsid läbi ELKNÜ ja ÜLKNÜ ajaloo, 9. ja 10. klassid käsitlesid teemat „Kaks maailma - kaks noorust". 11. klassides oli omaette arsenal ühiskonnaõpetus, mistõttu nendes eraldi poliitringe ei loodud.[258] 1969/70. õppeaastal seoses lenini-kuu arvestusega oli poliitrühmides keskseks probleemiks V. I. Lenini elu, töö ja tegevuse tundmaõppimine. Leninlike konverentside ja tundide läbiviimiseks valmistati ÜLKNÜ liikmete poolt ette 136 referaati.[259] Täiendusena poliitrühmis saadud teadmistele ja ühtlasi nende kontrolliks korraldati ülekoolilisi viktoriine. Näiteks 1965/66. õppeaastal toimusid raadiosõlme kaudu ülekoolilised viktoriinid välispoliitikast, Kommunistliku Partei ajaloost ja NLKP XXIII kongressi direktiividest.[260]

Koolis tegutses ka ühiskonnateaduste nõuk. Ühiskonnateaduste nõugi ja komsomolikomitee ülesteinstitutsiona võõrivad märkimist paljud ülekoolilised üritused. Nõja huvitavaks nõu silmapaistvate avardavaks kujunes 1957/58. õppeaastal ühiskondlik-ajaloolise kohus Napoleon I üle, millest võttis osa üle 400 õpilase kõikidest Tartu koolidest.[261]

---

[258] Komsomolorganisatsiooni aruanne 1963/64. õppeaastal.
[259] Komsomolorganisatsiooni aruanne 1969/70. õppeaastal.
[260] Komsomolorganisatsiooni aruanne 1965/66. õppeaastal.
[261] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s-ü. 381, l. 15.

1962/63. õppeaastal korraldati kirjanduslik kohus L. Vaheri teose „Reportaaž Tuhande ja Rõõmu tänavalt" tegelaste üle. Nimetatud üritusse õnnestumisest kõneles asjaolu, et kohtuistung tuli korrdamisele N. V. Gogoli nim. Tartu Linna Keskraamatukogus, kus ta väga soojalt vastuvõtu leidis.[262] Kirjanduslike kohtute korraldamise traditsioon püsis veel järgnevatel aastatelgi.

Suure populaarsuse võitsid A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis mõttemängulised teoreetilised konverentsid, mida korraldati iga õppeaastal. Ulatuslikumad neist olid näiteks 1962/63. õppeaastal Borodino lahingu 150. aastapäevale pühendatud teoreetiline konverents teemal „1812. aasta Isamaasõda" ja konverents komsomoliajaloost. 1965/66. õppeaastal teoreetiline konverents „Aafrika minevik, olevik, tulevik". 1968/69. õppeaasta 22. aprillil alustati konverentside sarja, mis olid ühtlasi osaks üritusest, mis lega tähistati V. I. Lenini 100. sünniaastapäeva. Need jätkusid ka järgneval õppeaastal teemadel „V. I. Lenini emigratsiooniaastad", „V. I. Lenin ja imperialismist ja meie kaasaeg.".

Traditsioonilises ürituses on muutunud sügispoolaasta viimasel koolipäeval toimuv konverents „Maailm lõppeval aastal", mis on kujunenud kokkuvõtete tegemiseks tähtsamatest rahvusvahelistest sündmustest. Seda on organiseeritud juba üle

---

[262] Komsomolorganisatsiooni arhiiv 1962/63. õppeaastal.

kümne aasta. Ettekannetega esinevad õpilased ja külalisõpetajad väliskommentaatorid, kes vastavad ka küsimustele. Üritusi on end õigustanud kriitiseerituna, et võimalusel koolipäeval õppetööd nagunii ei toimu, kuid sellisel kujul möödub päev kasulikult.

Suurt tööd on A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis tehtud rahvaste sõpruse kasvatamise alal. Siin omavad keskset kohta sõprusfestivalid. Esimene neist toimus 1964. aasta novembris. Sellest võtsid osa külalised Pihkva 1. Keskkoolist, Jelgava 1. Keskkoolist, A. Jakobsoni nim. Pärnu 1. Keskkoolist ja Tallinna 1. Keskkoolist. Festival oli pühendatud kooli 160. aastapäevale.[263]

Teine sõprusfestival korraldati 1967. aasta mais nüüd sellega tähistati Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäeva. Külalised, kokku 98 õpilast ja õpetajat, olid seekord Jelgava 1. Keskkoolist, Komsomoli nimelisest Kaunase 1. Keskkoolist, Leningradi 1. Keskkoolist ja L. Pozemski nim. Pihkva 1. Keskkoolist.[264]

Kolmas sõprusfestival oli pühendatud V. I. Lenini 100. sünniaastapäevale nüüd toimus 1970. aasta mais. Festivalist võtsid seekord osa sõprusdelegatsioonid A. Jakobsoni nim. Pärnu 1. Keskkoolist, Jelgava 1. Keskkoolist, Komsomoli nimelisest Kaunase 1. Keskkoolist ja C. R. Jakobsoni nim. Viljandi 1. Keskkoolist.[265]

---

[263] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 443, l. 4.

[264] samas.

[265] samas.

Kõikide festivalide programmis on alused pidulik avatseremoonia, sõpruskontserdid ja sportlikud kohtumised, komsomoliloomem ning Tartu vaatamisväärsustega tutvumine. 1967. aasta festivali ajal asetati pärg fašismiohvrite mälestussambale. 1970. aastal korraldati ühine ringkäik ja lillede viimine V. I. Lenini monumendi juurde. Sõprusdelegatsioonide esindajad käisid SKP Tartu Linnakomitees.[266]

Festivalid on toimunud koguni koolijõere ühistööstusteena. Külalised majutati õpilaste kodudes. Festivalide kulud on kaetud õpilaste ühistööga teenitud summadest.

A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli õpilased on omakorda osa võtnud Pärnu, Kaunase, Pihkva ja Jelgava koolide pidustustest. Rühkimel ja koolielu tähtpäevadel on vahetatud tervitusi.

Rahvaste sõpruse kasvatamise teenistuses olid ka mitmed teised juba traditsioonilised muutunud üritused, nagu 11. klasside talvine ekskursioon Moskvasse, 9. klasside iga-aastane ekskursioon Mihhailovskojesse A. S. Puškinija seotud paikadesse, ulatuslik kirjavahetus vennasvabariikide ning teiste sotsialismimaade noortega, võõrkeelte ringi poolt korraldatud rahvaste sõpruse õhtud, näitused vennasvabariikide rahvaste kohta, albumite koostamised jne.

Selleks, et rahvaste sõpruse alane tegevus muutuks veelgi plaanipärasemaks ning sihikindlamaks,

---

266 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 443, l. 4.

rakendati 1968/69. õppeaastast tegevusse ülekoolilise Rahvaste Sõpruse Klubi, mis tegeles kirjavahetuse, näitkiru agitatsiooni, sõpruspäevade ning jõeksvate massiürituste organiseerimisega. RSK poolt korraldatud huvitavatest üritustest tuleks nimetada kohtumist Peeter Tooomaga, kes jutustas Sofia Noorsoofestivalist ja esitas oma laule.[267]

Poliitilise teadlikkuse ja õpilaste silmaringi avardamise heaks tööstasid ka kooli raadiosõlm ja seinalehed.

Üldisi probleeme kooli elust kajastas seinaleht „Meie kool", mida anti välja iga klassikollektiivi poolt graafiku järgi. Seinalehes ilmus artikleid tähtpäevade puhul, samuti valgustati koolis toimunud tähtsamaid üritusi, spordivõistlusi, kritiseeriti õppetöö loodreid ja kaaskõlujaid.

Kirjandusring toimetas pidevalt huvitavat seinalehte „Sulepead". See propageeris õpilaste kirjandushuvi omaloomingut ja tutvustas kirjanikke.

Kuna A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis oli palju matemaatikahuvilisi, siis ilmus neile seinaleht „Radiaan", kus avaldati olümpiaadide ülesandeid, mõtlemisõpetusi „pähkleid" nõputamiseks jne. Hiljem hakkas ilmuma samalaadne seinaleht ka füüsikutele — „Laser". Vene ja võõrkeelte huvilistele oli seinaleht „Hamu mikana". Seal kirjutati

---

267 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 443, l. 5 ja komsomolorganisatsiooni aruanne 1968/69. õppeaastal.

artikleid kõikides keeltes, mida koolis õpiti.

Peale nende ilmusid veel seinaleht „Võitlev Ateist" ja kehakultuurikõnkogu toimetusel „Sport". Näitlikku agitatsiooni eesmärki teenisid seinaleht „Aeg sõnas ja pildis", stendid kooli ajaloo, rahvamajanduse saavutuste jms. kohta.

Põhiliselt suunasid nende kõigi väljaandmist õpetajad, komsomolikomitee seinalehtede sektori töö oli selles osas tagasihoidlik.

Edukalt tõimus kooli raadiosõlme töö, eesti kommunistlike noorte G. Paale, kes praegu on Eesti Raadio reporteriks, J. Lina ja A. Värvi juhtimisel. Kooli raadiosõlm töötas kindla plaani alusel, mis kinnitati komsomolikomitee poolt. Õppeaasta jooksul anti eetrisse tavaliselt 20-30 koralist saadet. Peale nende veel informatsioonilised teadaanded ja muusika vahetundides.

Kooli raadiokomitee püüdis kuulajaid üllatada järjest uute saatevormidega. Kujunkaks näiteks sellest oli ülelinnaline raadiosaade 1963. aastal, mida kuulas üheaegselt neli Tartu suuremat keskkooli: 1., 2., 5. ja 8. keskkool. Saate sisuks oli ÜLKNÜ 45. aastapäevale pühendatud viktoriin 1. ja 8. keskkooli vahel. Võitis 1. keskkool.[268] Suurt huvi pakkus diktorite konkurss, kust võtis osa 19 õpilast. Parimaks tunnistati 10. klassi õpilane H. Hany, teiseks G. Paal.[269] Õpilastele meeldisid ka mitmed saate-

---

[268] „Nõukogude õpetaja" nr. 44, 2. nov. 1963.

[269] „Edasi" nr. 212, 25. okt. 1963.

sarjad teemadel „Muusika ja maailm", „Muusikaline loterii", kontsertmõistatused ja kuuldemängud.

Kahjuks võmastel aastatel on saadete tehniline kui ka sisuline kvaliteet mõnevõrra kahvenenud. Kuigi Runa saated toimusid tihedalt, kippusid nad üksteist kordama. Viga oli selles, et toimetajaiks olid aina ühed ja samad poisid. Oleks vaja, et raadiokomitee tõmbaks saadete ettevalmistamisele kaasa rohkem inimesi, terveid komsomolirühmi.

ÜLKNÜ Keskkomitee ja ELKNÜ Keskkomitee pleenumitel seati komsomoli ülesandeks pioneeritöö juhtimine.

A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis oli pioneeride abistamiseks loodud komsomolikomitee juurde pioneeritöö sektor, mille liikmed olid pioneeride rühmajuhtideks. Nõmased koos vanempioneerijuhiga hoolitsesid aktiivi õpetamise eest ja aitasid organiseerida pioneeride üritusi. Tublimateks rühmajuhtideks olid Jaan Soon, Maret Roio, Reet Lõoke, Sirje Peenemaa, Tiina Kampus, Kaie Rikk, Helle Sallo, Riita Sofrik, Reet Rebane, Sirje Mikson, Kersti Semmel, Mare Kiisler jpt.

Tähtsamateks pioneerimalevaüritusteks olid malevakoondused. Iluvitavad olid iga aastal need malevakoondused, kus toimusid pioneerirühmade vahelised viktoriinid, konkursid parimate massitantsude ja laulude esitajate väljaselgitamiseks, kohtumisõhtud komsomoli- ja pioneerveteranidega. Väga populaarsed

sündmused pioneeritöös olid ülelüdulised raadio-ringistused ning V. I. Lenini sünnipäeval toimunud ülelinnalised pioneeride rongkäigud.

Pioneerimaleva töö edukus oleneb aktiivi tugevusest. Nende väljaõpetamiseks töötas A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis pioneerorganisatsioonis aktiiv kool ning 1963/64. õppeaastast alustas tegevust uudse iseseisvana Lenini aktiiv.[270]

A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis pioneermaleva koolitöös pideväit oma liikmete õppeedukuse eest. Komsomoliprožektori eeskujul töötas „Pioneerilatern". Kontrolliti õppeedukust, koolitarvete korrashoidu, koolivormi kandmist, istumisviisi klassis, hilinemist, kaelarätside ja rinnamärkide kandmist, koduseid ülesandeid jne. Nii aitas „Pioneerlatern" likvideerida õpilaste seas esinevaid puudujääkusi.

Toreda ürituse algatasid A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis pioneerid 1963. aastal. 30. aprillil avati kino „Salut" juures Tartu linna pioneeride oma kino „Kosmos". See töötas pühapäeviti ning direktoorina, administraatorina ja piletikontrolöörina olid pioneerid S. Koidu, M. Lüva, E. Jantskene, E. Kurm, P. Traat jt.[271] Süt saab alguse ka malevakoondiste korraldamise traditsioon kinos „Salut" iga aasta aprillis. Tutvutakse kinotöötajate tegevu-

---

[270] Komsomolorganisatsiooni aruanne 1963/64. õppeaastal.

[271] Varia, Almanahh „Sulesepad" nr. 4, 1964, lk. 71.

sega ning pärast vaadatakse ühiselt filme.

Viimastel aastatel kujunes ühiseks ooda tumaks sündmuseks kogu pioneerimaleva ja komsomolipere laagrid ijal süjisel. 1966/67. aasta septembris toimus see näiteks Emajõe ääres Luunjas. Seal koostati tegevusplaanid alanud õppeaastaks, õpiti komsomoli- ja pioneeritöö taktust. Peeti ära ka orienteerumisvõistlused ja pelütmäng.[272]

Igapäevane pioneeritöö toimus aga rühmades. Koos kommunistlike noorte- rühmajuhtidega otsustasid pioneerid ise, milliseid üritusi läbi viia. Sõlmiti meeldivaid mängude koosolekuid, toimus ka huligaliselt viktoriine ja maastikumänge. Neis rühmades, kus oli vaks rühmajuhti, jagunesti kahte salka: üks oli sportlikum ja teine vaimse kallakuga. Rühmade tööd kajastasid rühmapäevikud. Kui komsomolegruppide päevikud täideti sageli formaalselt, siis pioneeridel olid need alati meeldivalt kujundatud ning ka sisuliselt paremad.

A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis pioneeritöö suurimaks puuduseks oli endiselt, et esines vaskust vanempioneerijuhtide saamisega. Enamik neist töötas ainult ühe aasta ja suuremal osal polnud ka vastavat ettevalmistust. Seetõttu jäi nendepoolne pioneeritöö suunamine liiklikuks. Kauem on A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis vanempioneerijuhina töötanud Ilme Mark (1961-1964), Ilha Tarrikas (1964-1968)

---

[272] Varia, Almanahh „Sulesepad" N.6, 1968, lk. 90.

ja Süvi Saare (1968-1970).

Komsomolikomitee kunstilise isetegevuse, hiljem kultuurmassilise töö sektor organiseeris õpilaste klassivälised ürituusi, vaba aja veetmist, suunas isetegevusringide- ja kollektiivide tööd.

Igal aastal olid õpilaste seas oodatud sündmusteks koolipeod, mida organiseeris komsomolikomitee isetegevussektor ning üksikud klassid. Peõhtute ettevalmistamise eest hoolitsesid isetegevuskollektiivid. Ürituste tegevuse põhjalikum ülevaatamine toimus järjekordsetel koolis isetegevusolümpiaadidel, millest võtsid osa kõik klassikollektiivid. Sageli korraldati see temaatilisena. Näiteks 1963/64. õppeaastal olid pühendatud nõukogude vabariikide ja sotsialismimaade kunstile ja rahvaste sõprusele. Vastavalt sellele kandis ta ka üldnimetust „Meie sõprade kunst". Olümpiaad hõlmas nelli etappi: loosiga pildamine, stendi ja albumi koostamine ning konkurss. Iga klass alates 7. klassist sai ülesande kajastada üht kindla maa kunsti ning selle taustal ka elu-olu. Nüüdisaegsetel isetegevuse olümpiaadidel selgus kõigi, kuidas klasside komsomolirühmad suhtusid isetegevusse.

H. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli õpilaste seas oli palju neid, kes kuulusid Tartu ja Eesti vabariigi parimate noorte isetegevuslaste hulka. Ülelinnalistel isetegevuse võistlustel on saanud esikohti muusikaõpetaja H. Klimandi juhatusel. Edukalt on alati esinenud koolis puhkpilliorkester K. Tuberiku ja hiljem M. Kruusi juhatusel. 1964. ja 1966. aastal saadi Tartu

koolide seas III koht. Ka koole segakoore, mees- ja instrumentaalansamble esinemist on mitmel ülelõnaalisel koolinoorte isetegevusolümpiaadil kütvalt mägitud. Segarahvatantsurühm aga tuli 1964. aastal vabariiklikul koolinoorte isetegevuse ülevaatusel III kohale.[273] See ole väga suur tunnustus, kahjuks ei ole neil hiljem väärilist järelkasvu olnud. Solistidest tuleks eelkõige märkida mitmekordset vabariiklikku koolinoorte isetegevuse ülevaatuse laureaati tantsusolisti M. Meksi. Ta on sageli esinenud ka RAT „Vanemuine" balletilavastustes. Tublid olid samuti deklamaatorid T. Saviaux, M. Visnap, M. Liiv jt., koolo kõnekoor ja paljud laulmisansamblid.

Kunstilise isetegevuse puudusena tuleb märkida seda, et esines kampaaniaiokkust, ei töötatud alati regulaarselt. Paljud klassid valmistasid ka oma ülevaatuse programmi ette paari päeva jooksul.

A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis ole viida klassivälliseid üritusi, mis olid seotud kooli ajaloo ja traditsioonidega.

Kooli aastapäeva tähistati 4. detsembril. Selpuhul toimusid pidulikud aktused, isetegevusõhtud ja lõpetamiste kokkutulekud. Õpilaste ees esinesid koolo nimekad kaasvandlikud. Paudo välja steadid koolo ajaloost ja tänapäevast. 1958. aastal sai A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkool ka oma lõpumärgi. Selle projekti autoriks ole koolo endine joonistusõpetaja A. Leius. Lõpumärk antakse abiturientidele kätte pidulikul aktusel. Õhtul aga peetakse märgipidu.

---

273 „Noorte Hääl" nr. 112, 14. mai 1964.

Seoses Tartu 1. Keskkoolile A. H. Tammsaare nime andmisega 1958. aastal hakati tähistama iga aasta 30. jaanuaril kooli nimepäeva (A. H. Tammsaare sünnipäeva). Aktustel esinesid tavaliselt kirjandusteadlased, kes kõnelesid A. H. Tammsaare elust ja loomingust. Nimepäevaga seoses toimus ka kas näite- või kirjandusringi poolt korraldatud üritus.

Koolil on lõpetanute poolt ringitud lipp. Seda võivad aktustel hoida ja rongkäigudel kanda üksnes abiturientid. Igal kevadel, viimasel koolipäeval toimub koolilõpu pidulik üleandmine 11. klassidelt 10. klassidele.

Sellised kooliga seotud traditsioonid olid foredad asjad. Nad aitasid kollektiivi luua ja edasi viia. Kahtlemata jäävad need püsima ka edaspidi.

Endiselt edukas oli A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli sporditöö. Kooli spordiüritusi juhtis rahvakultuurikogu, mille liikmed kuuluvad ühtlasi ka komsomolikomitee spordisektorisse. Selle töö on edukalt juhtinud R. Kuut, J. Kuum, P. Meister, H. Lõna, J. Olari jt.

Rahvakultuuri ja spordiga tegutses klassivälises korras umbes 50% õpilastest. Koolis läbiviidavateks põhialadeks, millele suunati peatähk, olid kergejõustik, korvpall ja võrkpall. Et töö nimetatud põhialadel kandis tulemust näitas see, et A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkool võitis neadel aladel enamused Tartu linna koolinoorte võistlused. Lisaks eelmainitud aladele võeti edukalt osa ka suusatamisvõistlustest, uisutamise,

spordiliku võimlemise ja kunstilise võimlemise alastest võistlustest. Individuaalarvestuses ka maadluses, ujumises, tennises jm.

Tuleb märkida ka paljude A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli õpilaste kuulumist linna ja vabariigi noortekoondistesse. 1963/64. õppeaastal oli Tartu linna noortekoondises A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolist 18 poissi ja 9 tüdrukut, vabariigi noortekoondises aga 9 poissi ja 9 tüdrukut.[274]

Õpilaste headele sportlikele saavutustele aitas kaasa tihe sporditöö koolis. Väga palju korraldati siseseid võistlusi. Igal aastal toimus neid tublisti üle poolesaja. Suuremateks spordiüritusteks koolis olid sügisesed ja talvised spordipäevad, sisekergejõustikuvõistlused, klassidevahelised võistlused poiste ja tüdrukute korvpallis ja võrkpallis, suusapäevad talispordimängude normatiivide täitmiseks jne. Rohkesti korraldati sõpruskohtumisi oma koolis klasside vahel ja ka teiste koolidega.

Koolis sportlikest traditsioonidest on omapäraseim vilistlaste ja koolis meeskondade sõpruskohtumised korv- ja võrkpallis. Selle algatas 11ª klass viimasest poiste lennust ja mängima hakati 1965. aastast, siis kui möödus kümme aastat nende lõpetamisest. Mängud toimuvad tavaliselt aprilli viimastel päevadel, kusjuures auhinnaks on korvpallimängija kuju.[275] On kokkulepitud, et kui mängitakse viigi, siis võidu otsustab teatejooks.

---

[274] Komsomoliorganisatsiooni aruanne 1963/64. õppeaastal.
[275] Suulised andmed A. ja E. Arandilt.

1970. aasta kevadel võitsid võistlased 55:50 kaupalli ja 2:0 võrkpalli matši.[276]

Läheks pikale loetleda kõiki neid üksikuid võite, mida A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli õpilased on saavutanud. Välja võiks tuua vaid kõige tublimad- NSV Liidu meistersportlased. A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli õpilaste seast on jõudnud selleni kaupalis Aarne Laos, Raivo Aljaste, Adolf Veolaid, Marie Raadik-Sulg; kergejõustikus Valentin Sepp, Kaupo Metsur, Kaido Meitern, Jaak Sõm; laskespordis Eugen Ora; ratsutamises Albert Rästa, Jüri Villemson; maadluses Juhan Possul, Rein Plaado; sportlikus võimlemises Andres Tammpõld; kunstilises võimlemises Sirje Saarik-Eomõis, Marie Višnapuu-Kamarik, Ülle Kallemaa-Ainsaar; vehklemises Leo Piel; jalgrattaspordis Tiit Eomõis, Kalju Veltbach, Rein Pruult, Eha Rander-Annemaa, Heddy Koppel; suusatamises Hain Kirks, Valter Tennisson, Agnes Adamson-Levandi, Erika Valdson; orienteerumises Valter Tennisson, Ilmar Kask; ujumises Anu Hütt, Tiina Laijo; veepoolospordis Valdo Juudas-Lorit, Heiti Sternfeldt; alpiuispordis Tõnu Murašev; akadeemilises sõudmises Mart Aidnik; kaanoesõidus võistkondlikus Enn Laiyma; sõpradevahelises võistkondlikus Enn Reinvee; võrkpallis Jaan Luid, aeruta-mises Heino Kiudma; langevarjuspordis Tõnis Kallejärv. NSV Liidu teenelise meistersportlase nimetuse on saanud Jaak Lipso.[277]

---

276 Suulised andmed V. Mettalt.

277 Fakte, arve ja nimesid meie koolist a. 1944-1967, Almanahh „Sulesepad" nr. 6, 1968, lk. 64.

A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis mõeldi ka õpilaste suvevaheaja meeldivale sisustamisele. Ühtekss tegevusvormiks on ekskursioonid.

1958. aastast lõpetavad 10. klassid peale õppetöö lõppu kahepäevasele ekskursioonile Kesk-Eesti kultuuriloolistesse paikadesse marsruudil Põltsamaa - Suure-Jaani - Väändra - Kurgja - Mahtra - Paide - Albu - Väike-Maarja ja Palamuse. Tutvuti A. H. Tammsaare, E. Vilde, C. R. Jakobsoni, O. Luiga, kelilooja Kappide ja kultuuritegelastega seotud paikadega. See ekskursioon oli õpilastele tasuta. Transpordi eest on hoolitsenud Sõjd-ettevõtted „Saugar", „Energoremont", Valu- ja mehhaanika-tehas ja Ehitusmaterjalide tehas. Kõigil aastatel on ekskursioonijuhiks olnud kirjandusõpetaja A. Järv.[278]

Suveti on organiseeritud ka õpilaste töötamist. Viiel aastal organiseeris A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkool õpilaste suviseid kolhoosilaagreid. Need laagrid kahtt eesmärki: esiteks töökolumtuse täitmine ja teiseks, meeldiv vaheldus õppetööle ja linnaelule. Esimene kolhoosilaager organiseeriti 1957. aasta suvel looduslikult kaunis Tartu rajooni „Tulevikku" kolhoosis, millele omas küllaldase jõukuse ja soodsa geograafilise asendi. Kolhoosilaager töötas poolteist kuud ja selle aja jooksul viibisid seal kolmes vahetuses kokku 58 õpilast ja 9 õpetajat. Väljatöötatud rammpäevade arv ulatus 800-ni. Järgneval aastal töötasid A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli õpilased „Avan-

---

[278] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 443, l. 6.

gardi" kolhoosis. 1959. ja 1960. aastal organiseeriti aga kolhoosilaagrid mõlemas kolhoosis korraga, sest soovijaid oli väga palju. 1961. aastal töötasid 7. klasside õpilased „Võidu" kolhoosis.[279]

Põhilisteks töödeks olid kapsaste istutamine ja neede puhastamine, umbrohutõrje aiandis ja nõmmed kõõfi-viljakultuuride nõy puuvilja-marjaaia puhastustööd. Kuna 8.-9. klassi õpilased töötasid 6 tunde ja nooremad 4 tunde, siis vaba aeg kujunes küllaldaseks ja selle kasutamine üsna mitmekesiseks. Ilusate ilmade puhul tehti matku Saadjärve ääride, tutvuti kolhoosi lähema ümbrusega, õpiti matkalaulu. Mängiti võrkpalli, päevitati ja supeldi. Vihmaste ilmade ajal lepiti tubase meelelahutusega.[280]

Laagrite organiseerimisel tegid suure töö ära õpetajad L. Tanimäe, L. Jacobson, M. Rünkaru, H. Käärik ja U. Lauer. Suvelaagrid olid huvitavad ja kasvatuslikult hästi mõjuvad suvevaheaja sisustamise ürituses. Mõõdukas töö koos hästi organiseeritud puhkeüritustega vabal ajal oli kosutavaks suvepuhkuseks, eriti linnalastele.

Komsomoliorganisatsioon oma õpilaste suvevaheaja organiseerimisel jäi vähiseks. Seoses Eesti Õpilaste Töömalwa loomisega tuli komsomoliorganitel hakata seda õpilaste hulgas propageerima. EÕM tutvustati kooli raadios, individuaalsete vestluste ja ringiliste

---

[279] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 389, l. 3-11.

[280] samas.-

kauden. Selle tulemusena avaldas 1970. aastal esialgu küll ainult kuus õpilast malevasse soovi avaldust, kuid edaspidises seadis komsomolikomitee endale ülesandeks hakata arvestust pidama ka õpilaste tegevuse üle suvel. Arvesse tuli võtta nii õpilaste töödlane tegevus, kui ka matkad, ekskursioonid jms.[281]

Klassi- ja koolivälise töö muutus järjest laiemaks, siis alates 1967. aastast hakkas seda töölõiku juhtima klassi- ja koolivälise tegevuse organisaator. A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis on sellel ametikohal edukalt töötanud Reet Praats. Tema töö on toimunud koheda koostöös kooli komsomolikomitee ja pioneerimalevа nõukoguga. Lähemalt on nad organiseerinud koju õpilaspere üritust. See oli ka loomulik tendents, sest komsomoli- ja pioneerorganisatsioon omab rohkem valdav enamus sellealastest noortest ja osavõtt koju koolielu juhtimisest võimaldas õpilastes kasvatada algatusvõimet ja vastutustunnet oma töö eest.

Klassi- ja koolivälise töö segakoolperioodil on olnud laiahaardeline nii mitmekesine. Ta on seotud aidanud kaasa kolektiivi lõimumisele, õpilaste aktiviseerimisele nii vaba teadlikkuse tõstmisele.

---

[281] Komsomolorganisatsioon annane 1969/70. õppeaastal.

3. Kooli materiaalse baasi paranemine, kitsaskohad ja edasised perspektiivid

Koole reorganiseerimine segkoolideks, klassikomplektide arvu suurenemine, töötmisõpetuse sisseviimine nõp õpilaste klassivälise tegevuse laienemine esitasid uued, suuremad nõuded kooli materiaalsele baasile nii aadsid tõuke mitmeteks sellealasteks ümberkorraldusteks.

Eeskätt muutsid nad paratamatuks koolimajade osalise ümberehitamise, mida seniajani kapitaalremondi summade vähesuse tõttu oli ikka aastast aastasse edasi lükatud.

1958. aastal, pärast pikki asjaajamisi saigi Jeoks ulatuslik kapitaalremont, mille käigus tehti suure ümberehitus kooli internaat. Juba 1957. aastal oli likvideeritud kooli internaat. Tubanemad mahutidesse rajati kooli söökla nii et nüüd oli võimalik õpilastel hakata saama vahetundide ajal sooja toitu.[282]

Kapitaalremondi ajal likvideeriti suurem osa administratiiv- tehnilise personali korteritest koolimajades nii et nende asemele rajati ja sisustati kooli autoklass nii et pea- ja raamatöö klassid paistele. Kõige suurem ümberehitus tehti kooli aulas. See ehitati suuremaks endise pioneeritoa, kantselei nii et vaheseinade arvel. Kokku suurenes aula pind 70 m² võrra.

---

[282] Tartu LRRA, R. 350, nim. 1, s.-ü. 388, l. 9.

Siia muretsefi ka uus õpilastes. Endiste pinkide asemele toodi toolid ja akende ette osteti näjusad eesriided. Nüüd sai alalas hästi korraldada koolipidusid ja läbi viia ka võimlemistunde. See võimaldas eriti vajalik seoses poeg- ja tüdarlastele ühesuguselt toimuvate võimlemistundide läbiviimisega. Alumisel korrusel ehitati ümber kaks seinast hüglasumt klassiruumi. Pärast nende muutmist normaalmõõtmetega klassideks jäi järele veel vaba põrandapind, kuhu rajati uus proneeride tuba ja kantselei. Ehitati ja sisustati tüdarlastele käsitöökabinet ja muusikaklass.[283]

Nende töödega loodi koolile paremad võimalused õppetöö läbiviimiseks ning võib öelda, et ruumide puudus osas võis rahule jääda. Seemaks seoviks oli koolis veel keskküttesüsteemi ehitamine, sest talvel olid ruumid sageli väga külmad, mis häiris isegi õppetööd. Seda oli raskem teha, sest A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli hoone oli arvestatud arhitektuurmälestiste mälestusmärkide hulka ning sedalaadi ümberehitused olid sõn keelatud. 1961. aastal jõuti selleni, et alustati keskküttesüsteemi rajamist ning eksploatatsiooni anti see 1962. aastal. Koos sellega ehitati ümber ka võimla riietusruumid, kuhu seati sisse dušš.[284]

1964. aastal asfalteeriti koolihõu ja õue keskele rajati kiviktaimla. Nüüd oli võimalik sügisel -kevaditi ilusate ilmade korral suunata õpilasi vaheajal koolis-

---

283 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 388, l. 8-9.
284 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 420, l. 10.

ümale jalutama ja mängima.[285]

1965. aastal teostati koolis elektrisüsteemi ümberehitus, kõigisse klassidesse, kabinettidesse ja koridoridesse pandi üles lisavalgustuspunkte, kokku 244 tükki. Sellega said kõik koolihooned valgustatud nõutavalt.[286]

Seoses tootmisõpetuse sissetoomisega täiendati tunduvalt õppekabinettide ja käsitöeklasside inventari ja seadmeid. Kui 1958/59. õppeaastal oli koolil ainult üks metallitreipink, siis 1960/61. õppeaastaks oli juurde muretsetud veel 11 tööpinki puutöötöös ja 12 õmblusmasinat. Töökohti oli igas õppetöökojas 40. Et 1960. aastate keskelt eripööratud enam nii suurt rõhku polütehnilisele õpetusele, sisustati 1967/68. õppeaastal masinaõpetuse ja elektrotehnika kabinetti asemele üks — üldtehnilise ainete kabinet.[287]

1958. aastal osteti koolile televiisor ja uus raadioaparaat. Lähemalt ehitati välja ka koolis raadiosõlm, seda erifi 1961 - 1963. aastatel. Seinad kaeti helikindlate plaatidega, täiendati ja täiustati aparatuuri jm., nii et A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli raadiosõlme peeti üheks paremaks Tartu koolides. Ümberehitamist teostas Tartu Linna Ehitus- ja Remonditööde valitsus ja materjalidega varustas tehnikumikoras teenindus-kombinaat „Edu". Siin tegid suure töö ka õpilased, eriti R. Luts, kes oli suur raadioasjanduse entusiast.[288]

---

[285] A. Liim, 160. aastat. Almanahh „Sulesepad" nr. 4, 1964, lk. 11.

[286] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 381, l. 1.

[287] Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 388, l. 9.

[288] Komsomoliorganisatsiooni aruanne 1962/63. õppeaastal.

1963/64. õppeaastal sai A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkool uue kitsasfilmiaparaadi, mis alustas tööd kõnoring. Selle liikmed sisustasid kinoklassi. Esimeseks filmiks, mida jälgis kogu koolipere, oli „Vene ime" Filmid on aidanud huvitavamalt läbi viia geograafia, ajaloo, kirjanduse, füüsika, keemia jt. tunde.[289]

Kooli raamatukogus teostati samuti ümberkorraldus ning muretseti uued riiulid, mille tulemusena sealne sünge ja pime raamatukoguruum muutus palju meeldivamaks. Seal loodi ka väike lugemisnurk, mis suurendas raamatukogu kasutamist. Vabaaegadel tuleb seal paljud õpilased ajakirju sirvima ja uute raamatutega tutvuma. Ka raamatufond täienes tunduvalt. Kui 1957. aastal oli seal üle 5200 köite[290], siis 1967. aastaks oli köidete arv kaks korda suurem - üle 11300.[291]

Põhjalik muretseti pinnde uusi heledaid koolipinke (1965. aastal näiteks 65 tükki), vanad pingid remonditi suvevaheajadel ja värviti üle heledamates toonides.[292] Uue mööbliga on sisustatud ka kooli söökla, raamatelec, õpetajate tuba, direktori ja õppealajuhataja kabinetid.

Ruumide eest hea hoolitsemine tagas neile parema puhtuse ning mööbli korrashoiu. Selles osas lasus väga suur ülesanne õpilastel. Alates 1958. aasta sügisest

---

289 Varia. Almanahh „Sulesepad" nr. 4, 1964, lk. 73.
290 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 376, l. 5.
291 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 443, l. 22.
292 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 420, l. 10.

mindi koolis ülle õpilaste iseteeninda misele. Iga klass hakkas hoolt kandma oma klassiruumi puhtuse ja kooliinventari korrasoleku eest.[293] Vahetundidel korrastati ja õhutati korrapidajate poolt õpperuume ning korras keskküttesüsteem ja teeninduva personali hea töö tagas ka talveperioodil vajaliku temperatuurirežiimi. Ruumide kõlpsamaks puhastamiseks kaeti koridoride põrandad rasmipaberiga. See võimaldas neede tihedamat pesemist, mistõttu kooliruumid muutusid puhtamaks ja ka välimuselt meeldivamaks.

Igal suvel töötasid õpilased kooliruumide korrastustöödel. Noremad tütarlapsed seadsid korda õppekabinette ja raamatukogu, poeglapsed ja vanemate klasside õpilased tegid ehitusremonttöid.

Nende tööd on sel alal ka linnatud. EKP Tartu Linnakomitee ja Tartu Linna TSN Täitevkomitee otsusega 13. oktoobrist 1961. aastal autasustati kooli aukirjaga ruumiks õppeaastaks ettevalmistamisel sotsialistliku võistluse kohustuste täitmise eest ja aktiivse osavõtu eest ühiskondlikult kasulikust tööst.

Koolile andsid palju abi ka šefid. Šeffidest abistas kõige rohkem ehitusmaterjalide Tehas (transpordi andmine, maakri saatmine kooliruumide santaarremondi puhul lagede lupjama, remondimaterjalidega varustamine jms.). Abi on saadud ka õmblusvabrik „Sangarilt" (pioneeritoa remontimine ja uue mööbliga sisustamine), teeninduskombinaat „Edult" (kooli

---

[293] Tartu LRRA, R. 350, nim. 1, s.-ü. 384, l. 12.

inventari tasuta remontimine jm.) ja „Energoremont" keskremonttöökojalt (koolc elektrotehnika kabineti sisustamisel jm.). Kõige vähem praktilist kasu oli Ehitus- ja Remonttööde Trustilt, kes tootmisõpetuse perioodil oli aamuti koolc Sepiks.[294]

Kooliruumide ümberehitamisel ja uue inventari muretsemisel näjid suurt vaeva koolc majandusalajuhatajad R. Sint, S. Redel, ja H. Vaikmäe. Nende tublc töö tulemusena ei saanud A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolc hoonet enam võrrelda sellega millcne ta oli poeglastekoolc perioodil.

Aastatel 1958–1965 teostatud koolcruumide ümberehitamine, keskküttesüsteemi sissevõtmine, õppekabinettide ja -töökodade osaline reorganiseerimine ning uue koolcmööbli muretsemine löid kahtlemata soodsamad tingimused õppe- ja kasvatustöö läbiviimiseks. Nad ei suutnud aga likvideerida kõiki kitsaskohti, mis olid tingitud vanast majast ja tema asukohast keskkinnas kitsal krundil.

Klassiruumi aro oli ja jäi mittepiisavaks. Õppetöö pidi toimuma kahes vahetuses. Õhtupoolses vahetuses käis isegi rohkem õpilasi, kuna noremad klassid olid suuremad. Kahevahetuseline õppetöö ei võimaldanud koolcruume vajalikul puhastada ega tööks korras hoida. Õpilaste normaalne päevarežiim oli häiritud.

Kaasaegses keskkoolis peaks kogu õppetöö toimuma kabineti-süsteemis. A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Kesk-

---

294 Tartu LRRA, f. 350, nim. 1, s.-ü. 389, l. 22–23.

koolis puudus aga võimalus kõikide ainete õppekabinettide sisseseadmiseks. See takistas päris tõsiselt õppeprotsessi kulgemist.

Samuti andis tunda kooli spordiväljaku ja 1964. aastast ka õppe-katseaia puudumine. Võimlemise teemade tuli endiselt läbi viia Tähtvere pargis. Mitmed õppeprogrammis ette nähtud praktilised tööd bioloogias jäid hoopis tegemata.

Kõigele lisaks hakkasid ja aastaga üha rohkem ilmnema vana maja muudki puudused ja lõdad. Põhjavee taseme langemine kesklinnas põhjustas vajadele tugineva vundamendi vajumise ning koolimaja seintesse mõrade tekkimise.

Kõik see sundis kooli direktsiooni ning ühiskondlikke organisatsioone alates 1968. aastast astuma linna täitevkomitee ees samme A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolile uue ajakohase hoone ehitamiseks. Meie vabariigis pole mitte ühtegi teist nii vana koolihoonet, mis oleks ligi 170 aastat keskkooli teeninud ja peab seda veel edasi tegema. See, mis omal ajal vastas keskkoolihoone nõuetele, on nüüd ijanenud, kitsaks jäänud ja hakkab piidurdama tööd. Kahjuks pole Tartu Linna TSN Täitevkomitee seniajani kooli vajadustest uue hoone järele aru saanud. Küsimuse lahendamine on edasi lükatud järgmisesse, $\bar{x}$ viisaastakusse. Aastatel 1976-1980 peab kool siiski saama uue hoone. Koht on esialgu veel lahtine. Kõige paremini sobiks talle Tähtvere linnaosa, kus endise ratsaspordi väljaku näol on selleks olemas ka vajalik krunt.

Lõppsõna

A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli areng sõjajärgse 26 aasta jooksul (1944 - 1970) on toimunud lahutamatus seoses hariduselu edusammudega Nõukogude Eestis. Kõik asetleidnud ümberkorraldused nagu segakoolis loomine, tootmisõpetuse sissevõtmine, eriklasside tekkimine, õpetamise ja kasvatamise ühtsuse printsiibist juhinduumine, ülemineк üldisele keskharidusele jms. on osaks nendest reorganiseerimistest, mis on toimunud tegelikult kõikides koolides.

Selle kõrval on A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkool säilitanud ning isegi tugevdanud ainult temale omaseid palgejooni, nagu ajaloolised traditsioonid koolielus, tihe side lõpetanutega, täppisteaduste kallak keskkoolis varemates klassides, mitmekesine klassivälине tegevus, eriti spordimine, lõpetanute rohkearvuline edasiminek kõrgematesse koolidesse jne.

Igati on kool püüdnud õigustada talle A. H. Tammsaare nime omistamist. Sellest kõnelеb almanahhi „Sulesepad" väljaandmine, iga-aastased ekskursioonid Tammsaare maile jms.

Kooli ühiseks tugevamaks küljeks on olnud rahvaste sõpruse kasvatamine õpilaste hulgas. Koolil

on sõpru paljudes lüdnovabariikides nii ka teistes sotsialismimaades.

26 aasta jooksul on koolis lõpetanud 1832 noormeest ja neidu. Peaaegu 2/3 nendest on pärast seda omandanud ka kõrgema hariduse. Koolis kasvandikke võib tänapäeval leida töötamas kõikidel elualadel, nii rahvamajanduses kui kultuurvallas. Eriti palju on A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkool andnud teaduslikke töötajaid ja kõigemaste koolide õppejõududsid.

Püüd oma kvalifikatsiooni tõsta on omane olnud ka õpetajaskonnale. Mitmed pedagoogid (A. Järv, H. Heiter, O. Klaassen, A. Kiim) on kaitnud kandidaadiväitekirju ning läinud üle teaduslik-pedagoogilisele tööle.

A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolis on osatud orgaaniliselt ühendada mõnevõrra paremad traditsioonid tänapäeva kasvatuslike ülesannete nõuetulevikku perspektiividega. Seetõttu võib ta vanima keskkoolina astuda võrdsel sammul oma nooremate kaaslastega Tartu keskkoolide hulgas. Neil kõigil on ühine eesmärk - viia ellu üldhariduslik keskharidus.

Резюме

Развитие Тартуской 1 средней школы им. А. Х. Таммсааре в период с 1944 по 1970 г. можно разделить на две этапа: формирование Тартуской 1-й средней школы в послевоенный период и работа в качестве лузгеской школы в период с 1944 по 1954 г., и с 1954 года - в качестве семилетней школы. Развитие школы неразрывно связано с успехами в деле образования Советской Эстонии. Все имевшие место преобразования как: введение производственного обучения, возникновение специализированных классов, преследование принципа общности обучения и воспитания, переход ко всеобщему среднему образованию и. т. п. являются частью той реорганизации, которая проводилась во всех школах.

Наряду с этим Тартуская 1-я средняя школа им. А. Х. Таммсааре сохранила и даже укрепила только ей одной присущие особенности как: исторические традиции школьной жизни, тесная связь с выпускниками школы, уклон в сторону точных наук в старших классах, обширная внеклассная работа учащихся, особен занятия

спортом, большое число поступлений в высшие учебные заведения выпускников нашей школы и т.д.

Школа всячески старается оправдать присвоение ей имени А.Х. Таммсаара. Об этом свидетельствует выпуск альманаха „Сулесепад" (Кузнецы пера)", ежегодные экскурсии по местам связанным с Таммсаре.

Одной из сильнейших сторон школы всегда было воспитание дружбы народов в среде учащихся. У школы много друзей в других союзных республиках, а также в странах социализма.

За 26 лет школу окончило 1832 юноши и девушки. Почти 2/3 из них имеют высшее образование. Воспитанников школы можно сейчас встретить работающими во всех областях, как в народном хозяйстве, так и в области культуры. Особенно много Тартуская 1-я средняя школа дала научных работников и преподавателей высших учебных заведений.

Успешная работа учителей была высоко оценена. Звание заслуженного учителя Эстонской ССР было присвоено четырем учителям школы — М. Лоог, В. Метти, Е. Аранду и Л. Таниляз.

В Тартуской 1-й средней школе сумели органически соединить лучшие традиции прошлого с воспитательными задачами настоящего и с перспективами будущего. Поэтому она может как старейшая школа города наравне со

своими младшими собратьями шагать в одном ряду. У них у всех одна общая цель – проводить в жизнь всеобщее среднее образование.

Lisa:

Arve ja nimesid

A. H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkoolist

aastatel 1944 - 1970

Tabel 1

Kooli areng arvudes

õppeaasta	klasside arv	õpetajate arv	õpilaste arv			keskkooli lõpetas
			sügisel	1. jaanuaril	kevadel	
1944/45	14	20	560	457	421	14
1945/46	16	24	584	584	530	30
1946/47	17	28	621	598	574	86
1947/48	18	31	663	642	614	58
1948/49	19	30	708	665	611	67
1949/50	21	31	665	656	639	80
1950/51	18	32	660	652	637	72
1951/52	21	36	731	717	676	65
1952/53	23	38	769	759	737	49
1953/54	25	40	812	808	779	48
1954/55	23	41	801	778	750	58
1955/56	26	48	931	921	888	67
1956/57	31	63	1065	1033	1018	76
1957/58	27	53	934	913	870	65
1958/59	27	57	902	887	858	98
1959/60	24	54	833	820	798	93
1960/61	25	57	850	845	810	87
1961/62	23	57	776	772	759	62
1962/63	24	59	800	793	780	61
1963/64	26	63	884	881	847	83
1964/65	27	63	896	884	858	79
1965/66	27	64	896	886	867	86
1966/67	28	63	936	924	911	77
1967/68	28	64	955	947	935	82
1968/69	30	65	996	1000	980	96
1969/70	30	64	1002	987	970	94

Tabel 2

Kooli paralleelklasside arv

õppeaasta / klass	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	kokku
1944/45	1	1	1	1	1	1	1	3	2	1	1	14
1945/46	1	1	1	1	1	1	1	3	3	2	1	16
1946/47	1	1	1	1	1	1	1	3	3	2	2	17
1947/48	1	1	1	1	1	1	1	3	3	3	2	18
1948/49	1	1	1	2	1	1	1	3	2	3	3	19
1949/50	2	1	1	1	2	1	1	3	3	3	3	21
1950/51	1	2	1	1	2	1	1	2	2	2	3	18
1951/52	1	2	2	2	2	2	1	3	2	2	2	21
1952/53	1	2	2	2	2	2	2	3	3	2	2	23
1953/54	2	1	2	2	3	2	1	4	3	3	2	25
1954/55	1	2	2	2	1	1	1	5	3	3	2	23
1955/56	2	1	2	2	2	1	1	5	4	3	3	26
1956/57	1	2	1	2	4	2	1	6	5	4	3	31
1957/58	1	1	2	1	3	3	2	4	3	4	3	27
1958/59	1	1	1	2	2	3	3	4	4	3	3	27
1959/60	2	1	1	1	2	2	2	4	3	3	3	24
1960/61	2	2	1	1	2	2	2	5	3	2	3	25
1961/62	2	2	2	1	1	2	2	2	4	3	2	23
1962/63	2	2	2	2	2	1	2	2	4	3	2	24
1963/64	2	2	2	2	2	2	1	2	4	4	3	26
1964/65	2	2	2	2	2	2	2	2	4	4	3	27
1965/66	1	2	2	2	3	2	2	2	4	4	3	27
1966/67	2	1	2	2	3	3	2	2	4	4	3	28
1967/68	2	2	1	2	2	3	3	2	4	4	3	28
1968/69	2	2	2	1	2	3	3	3	4	4	4	30
1969/70	2	2	2	2	2	2	3	3	4	4	4	30

Kooli juhtkond

Direktorid:

1944 - 1950 - Karl Maasik
1950 - 1953 - Juhan Truus
1953 - 1956 - Elmar Loodus
1956 - 1970 - Allan Riim
alates 1970 - Uno Langer

Õppealajuhatajad (direktori asetäitjad õppetöö alal):

vanemas vahetuses	noremas vahetuses
1944 - 1950 - Juhan Truus	1952 - 1961 - Vilhelmine Kippasto
1950 - 1952 - Eduard Suits	1961 - 1965 - Laine Järve (Raudsepp)
1952 - 1963 - Meta Loog	1965 - 1967 - Reet Praats
1963 - 1965 - Viive Tikk	1967 - 1968 - Helgi Mägi
1965 - 1968 - Laine Raudsepp	alates 1968 - Laine Raudsepp
1968 - 1970 - Uno Langer	
alates 1970 - Liina Lään	

Direktori asetäitjad tootmisõpetuse alal:

1961 - 1967 - Aavo Alla
1967 - Reet Praats

Direktori asetäitja klassi- ja koolivälise töö alal:

alates 1967 - Reet Praats

Kooli komsomolorganisatsiooni sekretärid

1944 - 1945 - Alfred Sapert
1945 - 1946 - Närep
1946 - 1947 - Igor Pärt
1947 - Rein Palkus
1947 - 1948 - Erik Sumberg
1948 - 1950 - Ülo Haldna
1950 - Eero Loone
1950 - 1953 - - - - - - - - -
1953 - 1954 - Riho Nõmmik
1954 - 1956 - Ants Kala
1956 - 1957 - Kaljo Prikk
1957 - 1958 - Ãili Simm
1958 - 1959 - Šifara Hindrikson
1959 - 1960 - Ülo Enok
1960 - 1961 - Mati Kurm
1961 - Aleksander Soome
1961 - 1962 - Ants Orgulas
1962 - 1963 - Rein Vaikmäe
1963 - 1964 - Maret Roio
1964 - 1965 - Jüna Kotsar
1965 - 1966 - Eve Kuusik
1966 - Ülle Mander
1966 - 1967 - Aivo Ots
1967 - Toomas Talur
1967 - 1968 - Maimu Ots
1968 - 1970 - Helmer Jõgi

Kooli vanempioneerijuhid

1945 - Heiti Haldre
1945 - 1946 - Valter Lall
1946 - 1948 - Heino Tõnisson
1948 - 1949 - Rein Oro
1949 - 1950 - Arnold Vaiksaar
1950 - 1951 - Lehti-Kai Zääro
1951 - 1952 - - - - - - - - -
1952 - Hele-Mall Kilk
1952 - 1955 - Manfred Reiljan
1955 - Ene Loit
1955 - Vilma Viltsin
1955 - 1956 - Avo Kuusik
1956 - Silvia Vissak
1956 - 1957 - Kaidula Muts ja Hella Sander
1957 - 1958 - Niina Kajak
1958 - 1959 - Vilma Vare
1959 - 1960 - Marju Saar
1960 - 1961 - Laine Mölder
1961 - 1964 - Ilme Mark
1964 - 1968 - Eha Tarrikas
1968 - 1970 - Süvi Saare
1969 - 1970 - Heili Aljaste
alates 1970 - Tiiu Saloste

Kooli õpetajaskond aastail 1944 - 1970.

järk. nr.	Nimi	ametikoht või aine	tööletamise aeg
1.	Abel, Martin	sõjaline kasvatus	21. II 1949 - 1. IX 1951
2.	Aidu, Lilia	võõrkeel	1. IX - 4. X 1953
3.	Alari, Luule	eesti keel	1. IX - 15. XI 1967
4.	Alatalu, Kadi	võõrkeel (inglise)	1. IX 1966 - 1. IX 1967
5.	Alber, Irene	keemia	16. XII 1950 - 1951
6.	Alber, Karmen	geograafia	alates 1. IX 1956.
7.	Aljaste, Sirli	vanempioneerijuht	10. XI 1969 - 9. III 1970
8.	Alla, Aavo	õppealajuhataja tootmisõpetuse alal	1. IV 1961 - 1. III 1970
		polütehniline õpetus	alates 1. IX 1958
9.	Allik, Sulo-Viljar	tootmisõpetus (raadiotehnika)	1. IX 1960 - 23. XI 1961
10.	Allorg (Kuldi), Elka	võõrkeel (praktikus)	1. IX 1969 - 1. IX 1970
11.	Altin, Linda	vene keel	11. I 1956 - 1. IX 1957.
12.	Alver, Anette	algõpetus, vene keel	23. XI 1944 - 10. VIII 1950
14.	Ansko, Ludmilla	geograafia, internaadi kasvataja	1. IX 1951 - 1. IX 1952 1. III 1951 - 1. IX 1957
15.	Arak, Ants *	matemaatika füüsika	19. XII 1953 -
16.	Arand, Alma	võõrkeeled	25. IX 1944 - 27. I 1964
17.	Arand, Endel	kehaline kasvatus	1. X 1944 - 1. IX 1969
18.	Arujõe, Helga		1. IX 1945 - 1. IX 1947

---

* töötas lühemat aega asetäitjana

1	2	3	4
19.	Bachmann, Jaan	vene keel	1. IX 1950 - 21. XII 1955
20.	Bender, Alfred	muusika	1. IX 1966 - 31. VIII 1967
21.	Daniel, Lembit	füüsika	10. I 1958 - 12. I 1959
22.	Eelma, Peeter	matemaatika	1. IX 1966 - 1. X 1968
23.	Ehaveer, Helga		11. - 21. I 1961
24.	Ein, Elmar	joonistamine	1. II - 3. III 1950
25.	Elgas, Juhan *	tootmisõpetus	1. IX 1963 -
26.	Ennukson, Helgo	tootmisõpetus (elektrotehnika)	1. IX 1961 - 21. VI 1965
27.	Espe, Nigul	joonistamine	24. XI 1944 - 1. I 1948
28.	Ester, Hinge *	matemaatika	20. IX 1958 -
29.	Feldmann, Johannes	sõjaline kasvatus	25. IX 1944 - 5. VII 1945
30.	Freymann, Heinrich	ladina keel filosoofia	10. X 1944 - 16. VIII 1948
31.	Gadiatova, Valentina	vene keel	3. X - 26. XI 1956
32.	Grinkina, Praskovja *	vene keel	5. III 1953 -
33.	Haas, Olev	võõrkeel (inglise)	16. XII 1959 - 24. VI 1960
34.	Haldre, Heiti	vanempioneerijuht	1. IX - 1. XI 1945
35.	Haliny, Elli *	vene keel	6. III 1953 -
36.	Haljaste, Lembit	vene keel	6. IX 1955 - 1. IX 1956
37.	Haller, Silvi	algõpetus laborant	alates 1. IX 1970
38.	Heinmets, Tiiu	füüsika	11. I - 26. VI 1968
39.	Heiter, Helle-Tia	vene keel	1. IX 1956 - 1. I 1965.
40.	Hellenurm, Leili	võõrkeel (inglise)	28. I - 17. III 1966
41.	Holm, Helje	vene keel	3. XII 1956 - 1. III 1957
42.	Iher, Ain	matemaatika	1. IX 1966 - 1. IV 1968

1	2	3	4
43.	Ilus, Elmar	ladina keel	(1952) - 1. IX 1956
44.	Iloes, Marie	eesti keel	1. IX - 1. X 1966
45.	Iloes, Urve	eesti keel	1. IX 1956 - 16. III 1966
		raamatukoguhoidja	alates 16. III 1966
		eesti keel	alates 1. XII 1966.
46.	Indre, Aino-Kanni	psühholoogia	alates 1. IX 1966
		pedagoogika	
47.	Ivasjuk, Aleksei	vene keel	10. I 1954 - 7. XII 1956
48.	Ivask, Ene	võõrkeel (inglise)	alates 15. VIII 1968
49.	Jaeger, Andres	matemaatika	alates 2. IX 1968
50.	Jakobson, Lüdia	vene keel	10. IX 1956 - 1. VII 1966
51.	Jerementšuk, Jelena	vene keel	1. IX - 20. IX 1964
		" "	alates 1. I 1965
52.	Jermakova, Raissa*	vene keel	11. XII 1953 -
		" "	6. X 1959 -
		" "	1. IX 1957 -
		" "	18. X 1960 -
53.	Järv, Ants	eesti keel	alates 1. IX 1951
		raamatukoguhoidja	1. IX 1953 - 16. III 1966
54.	Järv, Armula	algõpetus	alates 1. IX 1947
55.	Jõgar, Leida	algõpetus	17. I 1949 - (IV 1950)
56.	Jürken, Elve-Viiu	eesti keel	16. XI - 15. XII 1964
		" "	1. I - 11. II 1965
57.	Kaart, Sergius	polütehnilne õpetus	23. XI 1961 - 1. IX 1968
58.	Kaasik, Anette	loodusteadus	19. X 1944 - 1. IX 1950
		keemia	
59.	Kaasik, Marie	geograafia	1. IX 1957 - 11. XII 1957
		pikapäevarühma kasvataja	11. XII 1957 - 1. IX 1962

1	2	3	4
60.	Kaasik, Ülo	matemaatika	1. IX 1962 - 1. IX 1963
61.	Kaev, Uno *	füüsika	14. I 1954 -
		matemaatika	
62.	Kajak, Niina	vanempioneerijuht	1. IX 1957 - 1. IX 1958
		vene keel	
63.	Kakko, Malle	matemaatika	18. X 1960 - 1. III 1961
64.	Kald, Seiler *	muusika	28. X 1953 -
65.	Kalder, Helju	füüsika	1. I - 1. IX 1965
		" "	11. I - 1. IX 1970
66.	Kalpo, Olli	geograafia	1. IX 1953 - 1. IX 1959
67.	Kaljot, Artur	matemaatika	1. IX 1953 - 1. IX 1958
68.	Kaljuvee, Grigori	eesti keel	7. II - 1. IX 1949
69.	Kallas, Heinrich	keemia	1. IX 1952 - 7. III 1954
70.	Kalvi, Johanna	vene keel	19. - 30. X 1964
		pikapäeva rühma kasvataja	1. IX 1969 - 1. IX 1970
71.	Kama, Erma	algõpetus	alates 1. IX 1970
72.	Kammiste, Tiiu	võõrkeel (inglise)	1. XII 1964 - 12. VI 1965
73.	Kampus, Ewald	eesti keel	1. IX 1956 - 1. IX 1957
74.	Kampus, Karin	võõrkeel (inglise)	1. IX 1955 - 1. IX 1957
75.	Kapliński, Nora	võõrkeel (prantsuse)	1. IX 1962 - 1. VIII 1967
76.	Karamkov, Anatoli *	vene keel	27. II 1953 -
77.	Karma, Juhan	looduslugu	21. XI 1944 - 1. IX 1953
78.	Karpa, Arnold	sõjaline kasvatus	1. IX 1946 - 1. X 1947
		" "	1. IX - 15. XII 1948
79.	Karu, Gunnar-Raimond	füüsika	alates 1. IX 1966
80.	Karu, Laine	võõrkeel (inglise)	1. IX 1946 - 1. IV 1947
		" "	11. I - 11. II 1949

1	2	3	4
81.	Kasema, Peeter	matemaatika	15. VIII 1953 – 16. IX 1968
		füüsika	
82.	Kask, Eeva-Eili	pikapäeva rühma kasvataja	1. IX 1962 – 1. IX 1963
		ajaluge	alates 1. IX 1963
83.	Kask, Maret	bioloogia	21. XII 1950 – 20. VIII 1951
84.	Kask, Märt	füüsika	1. IX 1965 – 31. VIII 1966
		" "	alates 1. IX 1968
85.	Kauer, Ülo	tootmisõpetus (arvepidamine)	1. IX 1961 – 1. IX 1963
86.	Kesner, Albert *	joonistamine	3. III 1950 –
		" "	1. IX 1951 –
87.	Kibbermann, Elisabeth	võõrkeeled (saksa, inglise)	20. X 1944 – 15. IX 1947
88.	Kibbermann, Helga	võõrkeeled (inglise, saksa)	(1949) – 1. IX 1959
89.	Kiko, Jüri	matemaatika	15. X 1968 – 21. VI 1969
90.	Kiisel, Laine	maateadus	10. XII 1950 – 20. VIII 1951
91.	Kiisk, Mainu	vene keel	11. XI – 15. XII 1952
92.	Kikerist, Asra	eesti keel	16. XII 1950 – 20. VIII 1952
93.	Kilk, Hele-Mall	vanempioneerjuht	20. VII – 20. VIII 1952
94.	Kink, Lüdia	algõpetus	1. X – 5. XI 1950
95.	Kippasto, Silvia	psühholoogia	1. IV – 1. VI 1955
		loogika	
96.	Kippasto, Vilhelmine	eesti keel	1. IX 1945 – 1. IX 1952
		noorema vahetuse õppealajuhataja	1. IX 1952 – 1. VIII 1962
		eesti keel	10. I – 10. III 1964

1	2	3	4
97.	Kipper, Jakob *		1. IX 1964 -
98.	Kitsing, Sue *		5. IX 1960 -
99.	Kivi, Oskar	sõjaline kasvatus	15. VIII 1952 - 15. VIII 1953
100.	Kivistik, Ruth	matemaatika	alates 15. VIII 1955
101.	Kiviväli, Gunnar *	võõrkeel (inglise)	10. III 1953 -
102.	Klaassen, Olaf	ajalugu	1. IX 1952 - 1. IX 1958
103.	Klümand, Helga	muusika	1. IX 1963 - 1. VII 1969
104.	Koch, Ellen	keemia	7. III - 20. VIII 1954
105.	Kork, Lembit	konstitutsioon	16. IX 1949 - 1. IX 1950
		raamatukoguhoidja	
106.	Kolsar, Johannes	ÕK rühmade õpetaja	20. IV 1951 - (1954)
107.	Koppel, Aare	füüsika	1. IX 1964 - 31. VIII 1967
		matemaatika	
108.	Koppel, David	maateadus	10. X 1944 - 10. XII 1950
109.	Korotkova, Antonina	vene keel	alates 1. IX 1955
110.	Kotkas (Vahar), Reet	võõrkeel (inglise)	28. I - 17. III 1966
			alates 1. IX 1967
111.	Kreek, Ene	võõrkeel (inglise)	28. I - 17. III 1966
112.	Kreinin, Leo	kehaline kasvatus	26. X 1967 - 1. IX 1970
113.	Krull, Agnes	matemaatika	1. IX 1965 - 31. VIII 1966
114.	Krull, Mati	matemaatika	31. VIII 1963 - 31. VIII 1966
115.	Kruse, Kaljo	matemaatika	15. IX 1958 - 1. IX 1968
		õppealajuhataja asetäitja vanemas vahetuses	1. IX 1965 - 2. I 1966
116.	Kruus, Martin	muusika	alates 1. IX 1966
		puhkpilliorkestri juht	

1	2	3	4
117.	Kull, Ivar	matemaatika	1. IX 1963 - 16. II 1964
118.	Kull, Lembit	matemaatika	15. VIII 1951 - 1. IX 1952
119.	Kukk, Ivi	keemia	1. IX 1959 - 1. VIII 1961
120.	Kukk, Juhan	matemaatika	10. X 1944 - (1946)
121.	Kukk, Tiina-Epp	algõpetus	alates 16. VIII 1964
122.	Kullaste, Hilja *	eesti keel	1. IX 1955 -
123.	Kulpa, Rudolf	eesti keel	12. I - 1. IX 1951
124.	Kurik, Olve	algõpetus	30. III - 1. VII 1964
125.	Kuškurova, Krestina	vene keel	10. V 1953 - 10. I 1954
126.	Kuusk, Aino *	algõpetus	1. IX 1952 -
127.	Kuusik, Avo	vanempioneerijuht	1. IX 1955 - 1. VII 1956
128.	Kuusik, Einar	tootmisõpetus (elektrotehnika)	1. IX 1963 - 1. X 1964
129.	Kuusik, Ludmilla	võõrkeel	16. IX 1947 - 1. IX 1957
130.	Kuusik, Maimu	tootmisõpetus (arvepidamine)	15. X 1960 - 1. IX 1961
131.	Kõiv, Jaan	füüsika	15. VIII 1955 - 16. II 1961
132.	Kõiv, Peeter	füüsika	1. IX 1968 - 15. I 1969
133.	Kõrve, Karl	matemaatika füüsika	1. IX 1956 - 1. VIII 1959
134.	Kääbre, Salme	bioloogia, keemia	25. VIII 1951 - 1. IX 1952
135.	Kütt, Maris		6. - 15. X 1958
136.	Kütt, Oswald	võõrkeel (inglise)	8. IV 1946 - 5. XI 1949
137.	Laan, Julius *	muusika	2. IV 1956 -
138.	Lall, Valter	vanempioneerijuht	1. XI 1945 - 15. IV 1946
139.	Lamp, Tõnu	füüsika	15. VIII 1969 - 1. IX 1970
		laborant, füüsika	alates 1. IX 1970

1	2	3	4
140.	Landsberg, Silvia	võõrkeel (saksa)	11. I - 12. VI 1965
141.	Lang, Johannes *	matemaatika	1. XI 1946 -
142.	Langer, Uno	füüsika, matemaatika	5. II 1958 - 1. IX 1968
		direktori asetäitja	1. IX 1968 - 1. IX 1970
		õppealal	
		direktor	alates 1. IX 1970
143.	Laos, Tiiu-Mall	võõrkeel (prantsuse)	alates 2. X 1970
144.	Lausing, Linda	eesti keel	9. XI 1948 - 6. II 1949
145.	Leesalu, Aino	loomakasvatuse praktikum	16. IX 1955 - (1956)
146.	Lehtalu, Maria	võõrkeel	1944 - 1. IX 1945
147.	Leiber, Wilhelmine	algõpetus	16. XI 1945 - 1. IX 1959
148.	Leiman, Leida	füüsika	13. I - 21. VI 1969
149.	Lenk, Rita	kehaline kasvatus	alates 1. IX 1962
150.	Lepasepp, Hilja	eesti keel	1. IX 1957 - 12. XI 1961
151.	Lepp, Aso	matemaatika	alates 1. IX 1964
152.	Lepvalts, Rudolf	keemia	25. X 1950 - (1951)
153.	Leius, Alfred	joonistamine	1. IX 1954 - 16. VIII 1960
154.	Liim, Allan	ajaloo	1. IX 1956 - 16. XI 1956
		direktor	16. XI 1956 - 1. IX 1970
		ühiskonnaõpetus	alates 1. IX 1970
155.	Liim, Eloi	ajaloo	20. IX 1958 - 1. IX 1960
156.	Liiskmaa, Alfred	autoõpetus	1. IX 1956 - 1. VIII 1957
157.	Liiv (Asper), Marika	vene keel	10. VIII 1955 - 24. IX 1959
158.	Lindmäe, Asta	võõrkeel (rõhise)	alates 1. IX 1954
159.	Ling, Ruth	geograafia	16. IX 1951 - 1. X 1954
		bioloogia	

1	2	3	4
160.	Linnus, Olga	vene keel	20. X 1944 - 22. VIII 1960
161.	Lipand, Andres	füüsika õpetaja	27. IV 1970 - (1970)
162.	Leit, Ene	vanempioneerijuht	1. VIII - 25. X 1955.
163.	Leodus, Elmar	direktor	25. V 1953 - 16. XI 1956
		geograafia	16. XI 1956 - 1. IX 1953
164.	Loog, Meta	eesti keel	1. IX 1944 - 7. XI 1948
		vanema vaheteise õppealajuhataja	1. IX 1952 - 1. IX 1963
165.	Luhats, Toivo *	muusika	22. I 1959 -
166.	Luht, Erich	matemaatika	1. IX 1952 - 24. VIII 1953
167.	Luht, Lembit	matemaatika	14. II - 4. IX 1957
168.	[illegible]	" "	31. VIII 1963 - 31. VIII 1966
168.	Luht (Ermann), Säde	matemaatika	1. IX 1963 - 1. IX 1969
169.	Lukk, Ulle	kehaline kasvatus	7. - 18. III 1960
170.	Luksepp, Malle	tootmisõpetus (õmblemine)	1. IX 1960 - 1. IX 1961
171.	Lään, Liina	eesti keel direktori asetäitja õppealal	1. IX 1968 - 1. IX 1970 alates 1. IX 1970
172.	Lääts, Roland	võõrkeel (inglise)	1. IX 1952 - 1. IX 1954
173.	Maask, Karl	direktor	10. X 1944 - 1. IX 1950
		matemaatika	1. IX 1950 - 1. IX 1957
174.	Madise, Toivo *	füüsika	18. VIII 1967 -
175.	Madisson, Helmi	eesti keel	1. IX 1952 - 1. IX 1953
176.	Mainla, Enn	kehaline kasvatus	alates 1. X 1969
177.	Maiste, Eduard	kutseõpetus	14. XII 1959 - 16. VI 1960
		" "	1. IX 1960 - 1. IX 1962
		" "	1. IX 1963 - 31. VIII 1967

1	2	3	4
178.	Mardi, Koidula	tootmisõpetus (kudumine)	1. IX 1960 - 1. IX 1961
179.	Mark, Ilme	vanempioneerijuht algõpetus	1. IX 1961 - 10. I 1964
180.	Marran, Jüri	füüsika	6. II - 5. VI 1961
181.	Martma, Veera *	vene keel	10. IX 1956 - ?
182.	Meimers, Lüsbet	algõpetus	1. IX 1951 - 1. IX 1957
183.	Metti, Valter	ajaluga " "	18. XI 1944 - 1. IX 1963 11. II - 16. IV 1966
184.	Müsna, Asta	algõpetus	1. IX 1960 - 1. II 1963
185.	Millistver (Tenno), Helga	muusika	1. IX 1946 - 1. IX 1962
186.	Mitt, Evi	matemaatika	1. IX 1963 - 1. IX 1965
187.	Multer, Selma	kehaline kasvatus	1. IX 1956 - 1. IX 1961
188.	Mutt, Koidula	vanempioneerijuht	17. IX 1956 - 1. IX 1957
189.	Mutt, Laine	võõrkeel (saksa)	alates 1. IX 1959
190.	Mäe, Asta	matemaatika	alates 1. IX 1968
191.	Mäji, Helgi	keemia direktori asetäitja õppealal keemia	1. IX 1965 - 6. V 1967 6. V 1967 - 1. IX 1968 alates 1. IX 1968
192.	Mähar, Eve-Mai	algõpetus, muusika	alates 1. XII 1970
193.	Mälksoo, Tiiu		12. II - 1. III 1955
194.	Mäll, Tiiu	algõpetus	14. II - 28. V 1967
195.	Mällo, Reia	tootmisõpetus (elektrotehnika)	14. II - 1. IX 1961
196.	Mällo, Silvia	algõpetus	alates 16. II 1964

1	2	3	4
197.	Mölder, Laine	vanempioneerijuht	1. IX 1960 – 1. IX 1961
198.	Mürk, Herman	füüsika	1944 –
199.	Müürsepp, Vello	tsiviilkaitse	8. IX – 1. XII 1969
200.	Müürsepp, Tiiu	füüsika	alates 16. III 1970
201.	Nagelmaa, Silvia	eesti keel	1. IX 1953 – 1. IX 1954
202.	Neem, Kiira	algõpetus	alates 1. II 1963
203.	Niidas, Reet	võõrkeel (inglise)	2. XII 1964 – 16. VI 1966
204.	Nilbe, Meeta	võõrkeel (inglise)	1. IX 1946 – 1. IV 1947
205.	Nurmeots, Reet	algõpetus	3. IV – 28. V 1967
		võõrkeel (prantsuse)	16. VIII 1967 – 25. VIII 1969
206.	Nõmm, Laine	bioloogia	alates 1. IX 1953
		muusika	
207.	Nõmm, Vambola	matemaatika, füüsika	25. VIII 1952 – 10. I 1958
		füüsika	1. IX 1967 – 1. IX 1968
208.	Näkk, Elise *	vene keel	1. X 1956 –
209.	Nõps, Juhan	tootmisõpetus	1. IX 1962 – 1. IX 1963
210.	Oll, Jaan	matemaatika	1. IX 1963 – 1. IX 1965
211.	Ombler, Heinar	tootmisõpetus (laudsepatöö)	1. IX 1961 – 1. IX 1963
212.	Oras, Elvi *	algõpetus	17. X 1955 –
213.	Oro, Reet	vanempioneerijuht	1. X 1948 – 31. VIII 1949
214.	Orumaa, Helma	algõpetus	1. IX 1967 – 1. IX 1968
215.	Orumaa, Maire	algõpetus	1. IX 1968 – 1. IX 1969
216.	Orutar, Nikolai	masinaõpetus	1. IX 1956 – 1. VIII 1957
217.	Ots, Viivi	algõpetus	1. IX 1955 – 10. IV 1961
218.	Otsing, Veera *	vene keel	16. XII 1948 –
219.	Ottan, Rikhard	tsiviilkaitse	alates 1. XII 1969

1	2	3	4
220.	Otto, Linda	pikapäevarühma kasvataja	15. XII 1958 – 1. VI 1959
221.	Paap, Lumle	algõpetus	1. IX 1968 – 16. X 1970
222.	Paap, Otto	joonistamine	1. IX 1953 – 15. VIII 1954
223.	Paas (Ojavool), Daisi	käsitöö	1. XII 1956 – 1. VIII 1957
224.	Pae, Aleksander	füüsika	1. IX 1964 – 1. I 1965
		" "	alates 1. IX 1965
225.	Pahla (Paurson), Dea	eesti keel	alates 27. VIII 1954
226.	Pakkel, Vladimir	matemaatika	1. IX 1947 – 1. IX 1950
227.	Palgi, Helju	eesti keel	alates 10. IX 1951
228.	Palo, Anu	muusika	alates 15. aug. 1959
229.	Palfusova (Kozlova), Tamara	vene keel	11. IX – 15. XII 1952
230.	Parbus, Ülo-Kaunikeid	eesti keel	13. XI 1961 – 1. I 1965
232.	Park, Margit	võõrkeel (inglise)	alates 22. VIII 1966
233.	Pau, Reet	matemaatika	15. X 1968 – 21. VI 1969
234.	Pedaste, Imant	keemia	1. IX 1955 – 1. IX 1957
235.	Peebo, Jaak	eesti keel	17. IX 1956 – 9. VII 1957
236.	Pentsel, Raimond		1. IX 1946 – 1. IX 1948
237.	Persidski, Peeter		1. II – 3. VI 1954
238.	Pihlak, Meta	käsitöö	alates 1. IX 1960
239.	Piilma, Richard	füüsika matemaatika	1. X 1944 – 10. XII 1950
240.	Pilt, Ants	füüsika	12. I 1959 – 10. I 1960
241.	Poljakova, Taissia	vene keel	alates 1. X 1966
242.	Poots, Lilo	eesti keel	12. X – 6. XI 1953

1	2	3	4
243.	Praats, Reet	ajaluge	1. II 1960 – 1. IV 1965
		õppeabijuhataja	1. IV 1965 – 1. IX 1967
		nooremas vahetuses alates	1. IX 1967
		klassi- ja kodivälise	
		töö organisaator	
244.	Pravdin, Anatoli	vene keel	1. VIII 1950 – 5. XI 1951
245.	Prikk, Kalju	eesti keel	1. IX 1956 – 1. IX 1957
		psühholoogia	
246.	Prinits, Ester	kehaline kasvatus	alates 1. IX 1954
247.	Prinits, Olaf	matemaatika	22. IX 1958 – 31. VIII 1966
248.	Prutšenko, Zoja	vene keel	17. II – 1. IX 1969
249.	Prüller, Aino	võõrkeel (inglise)	16. XII 1959 – 1. IX 1962
250.	Purga, Õie	eesti keel	1. IX 1949 – 1. IX 1952
251.	Puškin, Evdokia	vene keel	1. IX 1948 – 1. VIII 1949
252.	Põldoja, Rein	kehaline kasvatus	1. IX 1966 – 25. I 1967
253.	Päha, Helga	algõpetus	alates 1. IX 1970
254.	Päi (Ternel), Velaine	poonistamine	12. I 1948 – VI 1953
		" "	16. IX 1961 alates
255.	Pärt, Ella	matemaatika	1. IX 1945 – 1. IX 1959
256.	Pärtel, Uno	tootmisõpetus (elektrotehnika)	1. X 1964 – 1. VI 1966
257.	Pöörmann (Lõhmus), Luise	vene keel algõpetus	1. IX 1948 – 1. IX 1953
258.	Püvi, Marje-Merike	muusika	alates 1. IX 1949
259.	Raid, Jelena	vene keel	18. II – 30. III 1970
260.	Rande, Ivi	kehaline kasvatus	1. IX 1961 – 1. VIII 1962
261.	Ratassepp, Enn	kehaline kasvatus	12. II – 9. III 19.70

1	2	3	4
262.	Raud, Kustas	vene keel	1944 -
263.	Raud, Marie	käsitöö	10. XI 1944 - 16. VIII 1948
264.	Raudsaar, Hugo	eesti keel	26. XII 1944 - 1. IX 1945
265.	Raudsepp (Järve), Laine	eesti keel	22. IX 1958 - 1. IX 1961
		õppealajuhataja noremas vahetuses	1. IX 1961 - 1. IV 1965
		õppealajuhataja vanemas vahetuses	1. IV 1965 - 1. IX 1968
		õppealajuhataja noremas vahetuses	alates 1. IX 1968
266.	Raudsepp, Linda	füüsika	11. I 1965 - 1. IX 1965
267.	Raup, Hilda	vene keel	alates 1. IX 1951
268.	Realo, Küllike	muusika	19. X 1965 - 31. VIII 1966
269.	Rebane, Karl	füüsika	18. XII 1950 - 20 VIII 1951
270.	Redel, Alide	muusika	14. XI 1960 - 1. IX 1961
271.	Reeben, August	keemia	1944 -
272.	Reidla, Leida	ajaluugu	9. IX 1953 - 1. II 1960
273.	Reiljan, Manfred	vanempioneerijuht	1. X 1952 - 1. VIII 1955
274.	Reimand, Jaan	matemaatika	1. IX 1964 - 1. IX 1965
275.	Remm, Evi	bioloogia	1. IX 1954 - 1. IX 1957
276.	Rodima, Kusta	rahvatantsuring	2. IX 1966 - 31. VIII 1967
277.	Roose, Väino	geograafia	16. IV 1952 - 1. I 1954
278.	Rosenberg, Arvo	autoõpetus	alates 16. II 1960
279.	Rosin, Aavo	käsitöö	1. VII 1968 - 9. IV 1969
280.	Rosin, Julius	käsitöö, algõpetus	1. IX 1952 - 1. VI 1962
		õppetöökodade meister	1. VI 1962 - 1. IX 1966
		käsitöö	1. IX 1966 - 1. IX 1967
		" "	alates 2. IX 1968

1	2	3	4
281.	Rulli, Luise-Helene	tootmisõpetus (dekoratiivkudumine)	11. II - 14. VIII 1964
282.	Rõigas (Arst), Maia	eesti keel	16. XI - 16. XII 1964
		" "	11. I 1965 - 20. X 1966
283.	Rõõmus, Ella *	algõpetus	17. X 1955 -
		vene keel	11. I 1956 -
284.	Ränk, Erich	maateadus	16. XII 1946 - 28. I 1947
285.	Rünkaru, Maimu	bioloogia, keemia	alates 16. XII 1947
286.	Rüpp, Heino	kehaline kasvatus	alates 1. IX 1969
287.	Saar, Ruth	matemaatika	alates 15. VIII 1969
288.	Saare, Siiri	vanempioneerijuht	1. IX 1968 - 1. X 1970
289.	Saaremets, Lydia *	tööõpetus	17. V 1956 -
290.	Saceniek (Kääriк), Helle	matemaatika	1. IX 1959 - 1. IX 1966
291.	Saks, Olev	füüsika	4. - 15. IX 1953
292.	Sala, Heinrich	kutse- ehe elektrotehn.	15. VIII 1955 - 1. IX 1960
293.	Saloste, Tiiu	vanempioneerijuht	alates 9. X 1970
294.	Salumeer, Leonhard	eesti keel	15. II - 8. VI 1954
295.	Sander, Hella	vanempioneerjuht	12. X 1956 - 1. IX 1957
296.	Sangernebo, Laine	algõpetus	alates 10. IX 1949
297.	Sarv, Marju	vanempioneerjuht	16. II 1959 - 1. IX 1960
298.	Sarv, Tatjana	vene keel	11. I - 26. VI 1968
299.	Saul, Mat	algõpetus, muusika	alates 1. XII 1970
300.	Siibak, Helja	eesti keel	1. IX 1955 - 15. II 1959
301.	Siimann, Uno	eesti keel, loogika, psühholoogia	1. IX 1953 - 1. IX 1957
302	Silvet, Johannes	vene keel	9. III - 12. V 1954

1	2	3	4
303.	Simm, Juhan	muusika	1944 - 1945
304.	Skroman, Augest	kutse-eelne ettevalmistus	14. XII 1959 - 1. VI 1960
~~305.~~	"	" "	1. IX 1962 - 1. IX 1963
305.	Soidre, Nikolai	sõjaline kasvatus	16. XII 1948 - 21. II 1949
306.	Sokk (Ojaste-Juus), Helja	algõpetus	1. IX 1954 - 1. I 1964
307.	Soo, Robert	sõjaline kasvatus	15. VIII 1951 - (1952)
308.	Soonets, Kalju	matemaatika	14. II - 4. IV 1957
		" "	1. IX 1964 - 1. IX 1965
309.	Soontak, Jaan	võõrkeel (inglise)	9. I 1964 - 12. I 1965
310.	Soovald, Leili	matemaatika	alates 1. IX 1966
311.	Sorokina, Riia	vene keel	1. IX 1954 - 1. IX 1954
312.	Stamberg, Linda	vene keel	3. XII 1956 - 1. III 1957
313.	Sternberg, Elsa	vene keel	alates 1. IX 1956
314.	Suits, Eduard	õppealajuhataja eesti keel	1. IX 1950 - 1. IX 1952
315.	Suits, Tiiu	muusika	1. IX 1961 - 15. XI 1963
316.	Sõmera, Dagmar	käsitöö	1. IX 1957 - 1. IX 1965
317.	Sööde, Helle	algõpetus	15. VIII 1967 - 1. VIII 1968
318.	Sööde, Linda	keemia	alates 1. IX 1957
319.	Šelest, Aleftina	vene keel	alates 15. VIII 1969
320.	Zupson (Pääro), Valentina	eesti keel	10. V 1953 - 1. IX 1954
321.	Zääro, Lehti-Kai	vanemõpetaja algõpetus	1. IX 1950 - IX 1951
322.	Tamme, Leida	matemaatika	alates 1. IX 1956
323.	Tammis, Mai *	muusika	25. X 1952 -

1	2	3	4
324.	Tanimäe, Liidia	füüsika	alates 16. XII 1950
325.	Tarik, Tiiu *		20. I 1961-
326.	Tarrikas, Eha	vanempioneerijuht	1. II 1964 - 29. VIII 1968
327.	Teder, Magda	eesti keel	25. IX 1944 - 16. XII 1950
328.	Teltsov, Glenn	teotmisõpetus (elutusmehhaanika)	1. IX 1961 - 1. IX 1962
329.	Tekkel, Elvine	õhukaitse ringmade lektor	20. IV - 1. IX 1951
330.	Teras, Maia	pikapäevarühma kasvataja	1. IX 1963 - 1. IX 1964
		ajaluju	alates 1. IX 1964
331.	Tüt, Sue-Margit	matemaatika	16. II 1964 - 1966
332.	Tikk, Väve	õppealajuhataja	1. IX 1963 - 1. IV 1965
		vanemas vahetuses	
		keemia	1. IV - 1. IX 1965
333.	Tint, Aade *		16. I 1947-
334.	Tirman, Liina	joonistamine	16. VIII 1960 - 1. IX 1961
335.	Toom, Liidia	algõpetus	1. III 1962 - 1. I 1968
336.	Toomeoks, Leili-Tiiu	eesti keel	1. IX 1951 - 1952
337.	Toomepärg, Astrid	eesti keel	31. I - 1. III 1955
338.	Toots, Heiki	kehaline kasvatus	21. X - 4. XI 1969
	" "		12. II - 10. III 1970
339.	Torm, Reet	kehaline kasvatus	25. I - 20. X 1967
340.	Tormis, Elmar	sõjaline kasvatus	1. I 1946 - 1. VIII 1947
341.	Torpats, Ülo	ladina keel	1. IX 1948 - 1. IX 1953
		raamatukoguhoidja	15. IX 1950 - 1. IX 1953
342.	Truus, Juhan	õppealajuhataja	25. IX 1944 - 1. IX 1950
		direktor	1. IX 1950 - 25. V 1953

1	2	3	4
343.	Tsink, Julius	käsitöö	16. I 1946 - 1. IX 1951
344.	Tuberik, Karl	muusika	1. IX 1959 - 14. XI 1960
		orkestrijuht	14. XI 1960 - 21. VI 1965
345.	Tubin, Villem	vene keel	1. XI 1944 - 7. VI 1948
346.	Turm, Eduard	autoõpetus	1. IX 1956 - 31. XII 1957
347.	Tõnisson, Heino	vanemplooneerijuht	15. IV 1946 - 1. IX 1948
348.	Türk, Lüdia	ladina keel	1. IX 1956 -
349.	Türno, Hugo	tootmisõpetus (ehitusmehhaanika)	1. IX 1963 - 1. IX 1966
		õppetöökodade meister	1. IX 1966 - 1. IX 1970
		tööõpetus	alates 1. IX 1970
350.	Udso, Daria	vene keel	1. IX 1947 - 1. IX 1948
351.	Uhhanova, Valentina	vene keel	23. - 28. II 1953
352.	Uija, Uno	muusika	1. I 1954 - 1. IX 1961
353.	Unt, Inge	pedagoogika psühholoogia	1. IX 1965 - 31. VIII 1966
354.	Utt, Heli	tootmisõpetus (dekoratiivkudumine)	1. IX 1963 - 1. VIII 1966
355.	Uus, Evald	matemaatika	28. X 1946 - 1. IX 1947
356.	Vaht, August	sõjaline kasvatus	16. XII 1951 - 15. VIII 1952
357.	Vaikaar, Arnold	vanemplooneerijuht	1. IX 1949 - 1. IX 1950
358.	Vainikko, Ivi	matemaatika	1. IX 1964 - 1. IX 1965
359.	Valdas, Kaarel	muusika	1. IX 1945 - 1954
360.	Valmet, Aino	eesti keel	22. IX 1958 - 26. VIII 1959
361.	Vares, Aili	matemaatika	9. IX 1968 - 21. VI 1969
362.	Vares, Vilma	vanemplooneerijuht	22. IX 1958 - 16. II 1959
363.	Veeber, Peeter-Johannes	tootmisõpetus (laudsepatöö)	1. IX 1960 - 1. IX 1961

1	2	3	4
364.	Veldre, Helju	bioloogia, keemia	1. IX 1954 - 1. V 1957
365.	Veldre, Sven-Ludo	bioloogia	1. IX - 16. XII 1957
366.	Velliste, Alide	ajalugu	1. IX - 15. X 1950
367.	Velsker, Kalle	matemaatika	1. IX 1962 - 21. VI 1969
368.	Verhoustinskaja, Natalia	vene keel	1. IX 1951 - 16. I 1953
369.	Veske, Maie	matemaatika	1. IX 1961 - 1965
370.	Villemann, Vaike	tootmisõpetus (dekoratiivkudumine)	1. IX 1961 - 1. IX 1963
371.	Viltsin, Vilma	vanempioneerijuht	26. X - 1. XII 1955
372.	Vint, Richard	ajalugu	1. IX 1948 - 1. IX 1952
373.	Vislapuu, Eha		12. IX 1953 - 3. VI 1954
374.	Vishapuu, Lembit	matemaatika	1. IX 1963 - 1. I 1964
375.	Vishapuu, Linda	keemia	1. IX 1956 - 1. IX 1959
376.	Vissak, Silvia	vanempioneerijuht	15. VIII - 15. IX 1956
377.	Vooder, Mall	algõpetus	21. I - 17. VIII 1966
378.	Voog, Aino	vene keel	alates 1. IX 1965
379.	Võhandu, Leo	matemaatika	15. IX 1962 - 1. IX 1963
380.	Värk, Aino *	kehaline kasvatus	17. XII 1959 -
381.	Väre, Valve	eesti keel	1. II - 4. IV 1960
382.	Vääri, Eduard	eesti keel	11. I 1956 - 1. IX 1969
383.	Vääri (Pärtel), Leet	eesti keel	20. X 1966 - 1. IX 1968 alates 1. IX 1969
384.	Öllek, Linda	matemaatika	9. IX 1968 - 21. VI 1969

Kooli lõpetanud 1945. - 1970. aastani

1945. aasta lend (kokku 14 lõpetajat)

1. Elken, Laos-Rudolf
2. Erik, Ilo
3. Koger, Uno (hõbemedal)
4. Koort, Elmar
5. Lill, Lembit
6. Linnus, Jüri
7. Lokk, Peeter
8. Maansoo, Martin
9. Priks, Aadu
10. Reinhold, Kalju
11. Rüves, Jaak
12. Saviauk,-Uno-Valdeko
13. Tarik, Arno
14. Teder, Heino (kuldmedal)

1946. aasta lend (kokku 30 lõpetajat)

1. Aloe, Olev
2. Ani, Heino
3. Anoja, Juhan
4. Epler, Harald (hõbemedal)
5. Erm, Kalju
6. Heuer, Valter
7. Kalkun, Karl
8. Karma, Jüri
9. Koger, Kalju
10. Kolk, Udo
11. Körge, Arnold
12. Lusmägi, Otto
13. Lenka, Ulof
14. Metsar, Jüri
15. Parts, Hugo
16. Palli, Leonhard
17. Prentsel, Raimond
18. Püssa, Mihkel
19. Rätsep, Huno
20. Soo, Karri
21. Sopleman, Hugo (kuldmedal)
22. Tamm, Oku
23. Tamm, Udo
24. Tammes, Elmar

25. Tšemarin, Vladimir
26. Tuler, Karl
27. Ulst, Valter
28. Vaher, Georg
29. Vaino, Arnold
30. Viikna, Valter

1947. aasta lend (kokku 86 lõpetajat)

11ª klass

1. Birkenblatt, Olaf
2. Holm, Mäido
3. Ilmoja, Kalle
4. Kalm, Ants-Vello
5. Kanarik, Uno
6. Konsik, Kalju (kuldmedal)
7. Lepik, Bernhard
8. Leppma, Kaljo
9. Lilla, Paul
10. Lukk, Henno
11. Lust, Elmar
12. Luuka, Reinhard
13. Metsar, August
14. Norma, Jüri
15. Nigul, Ilmar
16. Noobel, Osvald
17. Parts, Romeo
18. Past, Vello
19. Püz, Ivar
20. Pruul, René
21. Pähn, Arnold
22. Raudsik, Henno
23. Rebane, Henno
24. Saag, Ülo (hõbemedal)
25. Sarapuu, Kalju
26. Türmaa, Udo
27. Timusk, Hans
28. Timusk, Karl
29. Tähepõld, Kembit
30. Tälli, Peeter

11ᴮ klass

1. Einasto, Jaan
2. Ester, Kait
3. Kalev, Endel
4. Koik, Lembit
5. Kozlov, Vladimir (hõbemedal)
6. Krips, Edgar
7. Lehepuu, Bernhard
8. Leppik, Elmar

9. Lubi, Leotus-Maldur (kuldmedal)
10. Luts, Arved (kuldmedal)
11. Mets, Heiti
12. Måndmets, Lembit
13. Orav, Aksel
14. Pass, Osvald
15. Pärt, Igor
16. Rammul, Roman
17. Saar, Are
18. Sapert, Alfred
19. Schamardin, Boris
20. Sepp, Mart
21. Sermat, Väino
22. Sorgsepp, Leo
23. Tammepõld, Evald
24. Teder, Eerik
25. Toomsoo, Arnold
26. Uiga, Endel
27. Uttal, Kalju
28. Vardja, Eldur

Eksternid

1. Eenus, Konstantin
2. Ernits, Aino
3. Hermlin, Virog
4. Hiir, Randar
5. Hünerson, Voldemar
6. Jürimäe, Ilmar
7. Laasik, Paul
8. Laasik, Sulev
9. Lehesalu, Peeter
10. Luik, Hans
11. Maiste, Lembit
12. Padar, Olev
13. Puusik, Helju
14. Rajasaar, Valentin
15. Reinola, Heino
16. Rennel, Enno
17. Rull, Eha
18. Tarmu, Hilja
19. Teder, Vello
20. Tigane, Mai
21. Tuumaa, Johan
22. Tungal, Armand
23. Tähnas, August
24. Udras, Ludmilla
25. Ulst, Voldemar
26. Vedder, Ants
27. Veerlaan, Kristjan
28. Veiksaar, Alfred

1948. aasta lend (kokku 58 lõpetajat)

11ª klass

1. Aavola, Ants
2. Aben, Hillar (kuldmedal)
3. Ainelo, Ago
4. Albre, Evald
5. Arnoja, Vello
6. Jegorov, Vladimir
7. Kaarde, Heiti (kuldmedal)
8. Kikas, Arvo
9. Kull, Ivar (kuldmedal)
10. Külm, Elmar
11. Lauri, Lembit
12. Leivategija, Kalju
13. Luka, Kalju
14. Muna, Evald
15. Nagel, Ernst
16. Otsmaa, Heino
17. Paripõgi, Endel (hõbemedal)
18. Piliste, Suler
19. Ross, Heino (kuldmedal)
20. Sepp, Henn
21. Seglov, Heino
22. Subbi, Olev
23. Tamm, Kalju
24. Treier, Valfried
25. Trosek, Otto
26. Truumaa, Vello

11ᴮ klass

1. Allsalu, Efraim
2. Aloe, Johan
3. Alunja, Raimond
4. Hellenurme, Viktor (hõbemedal)
5. Ilmoja, Vello
6. Kraus, Taniel
7. Kuigo, Heiki
8. Kurvits, Paul
9. Kuusmaa, Kalju
10. Kõiv, Madis
11. Lemmats, Aksel
12. Lesta, Arnold
13. Lövi, Jaan
14. Maakaar, Georg
15. Maasiksalu, Eduard
16. Metsik, Rein
17. Möller, Heino (hõbemedal)
18. Mõttus, Olev
19. Ostrat, Heino
20. Pehk, Uno

21. Piel, Leo
22. Põlluveer, Guido
23. Reinhold, Vaino
24. Roosmaa, Allan
25. Saare, Herold
26. Sokmann, Ants
27. Söödt, Olev
28. Traat, Heiti
29. Veldre, Ivar
30. Vügi, Ants (kõbemedal)
31. Vipper, Heinrich
32. Vool, Elmar

1949. aasta lend (kokku 67 lõpetajat)

11a klass

1. Jaek, Ivar (kuldmedal)
2. Jeret, Georg
3. Kivimäe, Avo
4. Kivimäe, Vello
5. Kull, Olaf
6. Laanpere, Henn
7. Lepasson, Raimond
8. Luht, Leo
9. Malkov, Valdeko
10. Mitt, Olev-Hillar
11. Möller, Kalju (kuldmedal)
12. Nõmm, Vambola
13. Oja, Jaan
14. Paatsi, Otto
15. Pakosta, Eerik
16. Pottsepp, Aksel
17. Protsin, Rein
18. Pruler, Ants
19. Sannamees, Svein
20. Sepp, Valentin
21. Säre, Ülo
22. Uut, Jaan
23. Vinogradov, Taavet
24. Voites, Ivar

11b klass

1. Aruoja, Ülev
2. Dobrõševski, Arkadi
3. Ernits, Elmar
4. Haldre, Ülo
5. Hendrikson, Johannes-Raimond
6. Kippasto, Rein
7. Koort, Ants-Laur
8. Lang, Ants (kuldmedal)

9. Lomp, Ants
10. Loolaid, Olav
11. Lõhmus, Ants
12. Marmor, Varju
13. Mõttus, Hans
14. Pille, Oti
15. Pressul, Johan
16. Sepp, Jaan
17. Sokk, Hillar
18. Säry, Ervin
19. Tombery, Jüri
20. Vanaaseme, Ülo

11ᵉ klass

1. Agus, Johannes
2. Alla, Aavo
3. Juhansoo, Arnold
4. Järv, Ants
5. Jürimäe, Endel
6. Kapp, Valdek
7. Kiviste, Kaljo
8. Koppel, Rein
9. Kruse, Kaljo
10. Kutsar, Ants
11. Lang, Rein
12. Laesmets, Hillar
13. Lokke, Eldor
14. Madisson, Jaan
15. Metsa, Herbert
16. Püp, Kaljo
17. Reeben, Vello (kuldmedal)
18. Rooma, Igna
19. Seemberg, Erik
20. Teder, Magnus
21. Tenno, Uno

Eksternid

1. Jaanisoo, Malle
2. Kivivälis, Gunnar

1950. aasta lend (kokku 80 lõpetajat)

11ª klass

1. Arst, Harivald
2. Jaanvärk, Toomas
3. Jakobson, Evald
4. Jõks, Silver-Lello

5. Kean, Heino
6. Küesler, Mikk
7. Klein, Rein
8. Kottise, Ülle
9. Küit, Helmuth
10. Lall, Valter
11. Leiber, Mikkel (kõbemedal)
12. Märtson, Ivar (kõbemedal)
13. Möller, Helduer (kõbemedal)
14. Nääripä, Bruno
15. Ojaveer, Ülo
16. Pattak, Ants
17. Puusemp, Jaan
18. Puusepp, Harald
19. Poder, Vambola
20. Põlluveer, Erik-Ilmar
21. Redel, Jüri
22. Siniallik, Ülo
23. Timusk, August
24. Timusk, Jaan
25. Tõja, Jaan

11B klass

1. Aru, Edgar
2. Erik, Ain
3. Gross, Jüri (kõbemedal)
4. Haidak, Abel
5. Haldna, Ülo (kuldmedal)
6. Heido, Elmot
7. Laes, Tšarles-Heino
8. Lang, Evald (kõbemedal)
9. Leor, Hillar (kuldmedal)
10. Lõokene, Guido
11. Maaser, Madis
12. Maloviste, Roomelt
13. Milov, Orvo
14. Paelser, Albert
15. Parts, Ülo
16. Pukk, Meinhard
17. Pennay, Vello (kuldmedal)
18. Rooma, Lennart
19. Roos, Otto
20. Rästa, Lembit
21. Rünk, Mart
22. Saar, Andres
23. Saar, Vello
24. Sült, Leo
25. Tehvand, Ants
26. Teska, Malev
27. Toomla, Jaan (kõbemedal)
28. Unt, Jakob
29. Veetla, Arvo

11c klass

1. Annik, Karl
2. Halling, Ilmar
3. Juksaar, Olev
4. Karro, Heino
5. Koni, Ants
6. Korjus, Ado
7. Kuusik, Aleksander
8. Kääriк, Jaan
9. Kõndmäe, Herbert
10. Kõndre, Jaan (Kõbemedal)
11. Loodus, Rein
12. Morosov, Grigori
13. Märss, Rutar-Janno
14. Mürsepp, Ilmar
15. Nõlk, Heino
16. Paulmaan, Ants
17. Põder, Aksel
18. Pärlin, Gunnar
19. Rebane, Ants
20. Rosenthal, Jeeban
21. Sild, Raimond
22. Tamme, Enn (Kõbemedal)
23. Teder, Emil
24. Valge, Leo
25. Värк, Enn (Kõbemedal)

Ekstern

1. Saks, Kalju

1951. aasta lend (kokku 72 lopetajat)

11a klass

1. Adov, Ville
2. Jaanson, Lui
3. Indermitte, Avo
4. Keedus, Heldur
5. Kennik, Alto
6. Kiüts, Hans
7. Martinson, Villem
8. Ojala, Kunno
9. Raid, Hubert
10. Saare, Ülev
11. Tagavälja, Kaldi-Vambola
12. Tammaru, Unno
13. Täpsi, Ülo
14. Urb, Ants

15. Vaha, Jaan
16. Valdson, Paul
17. Varik, Heiki

11B klass

1. Arnoja, Valev
2. Einblau, Silver
3. Ets, Hillar
4. Kampus, Rein
5. Kantor, Jaan
6. Kääp, Kalev
7. Laht, Leo
8. Lepik, Ahto
9. Lumet, Andres
10. Lumet, Tõnu
11. Luts, Heldur
12. Lått, Arno
13. Masa, Ivan
14. Naadel, Paul
15. Palusoo, Jüri
16. Pirrus, Vello
17. Plakk, Ants-Endel
18. Rääts, Jaan (kõbemedal)
19. Saag, Aleksander
20. Salo, Mart
21. Sõõt, Veete
22. Sikver, Ülrjo
23. Sirg, Raimund
24. Teedemaa, Ursel
25. Tomberg, Arvo
26. Vaher, Enn (kuldmedal)
27. Varik, Hardi
28. Tesman, Elmar (kuldmedal)

11C klass

1. Aasjõe, Aksel
2. Elken, Karl
3. Joala, Ilmo
4. Kaldma, Henn
5. Kalmre, Eino
6. Kare, Arnold
7. Kivistik, Jaan (kõbemedal)
8. Knoll, Jaan
9. Kübar, Heiki
10. Landik, Olev
11. Mägi, Karl (kõbemedal)
12. Noormets, Heino
13. Orasmäe, Evald
14. Pensa, Otto
15. Puusepp, August
16. Rooks, Ivar-Harald (kõbemedal)

17. Rosenberg, Lootus
18. Rumberg, Erich
19. Saraapuu, Ilmo
20. Sass, Jevgeni
21. Tamm, Harri
22. Teemant, Kalju
23. Tillemson, Ewer
24. Tälba, Ilja

Eksternid

1. Jaak, Annemari
2. Keel, Ewi
3. Rips, Lydia

1952. aasta lend (kokku 65 lõpetajat)

11ª klass

1. Ahlberg, Johan
2. Asso, Raimond
3. Beekman, Ewald
4. Haldre, Heldur
5. Hindrikson, Edgar
6. Kaljot, Tõnis
7. Kallas, Raimond
8. Kerge, Ago
9. Kermas, Agu
10. Kirsipuu, Aare
11. Kotli, Ilmar (kõbemedal)
12. Kõrgesaar, Oivo
13. Käiro, Leo
14. Käämbre, Henn (kuldmedal)
15. Laur, Harri
16. Luksep, Heldur
17. Niklus, Mart
18. Pedak, Heldur
19. Pukk, Arno
20. Põldre, Arno
21. Roosvald, Are
22. Soopalu, Heino
23. Sula, Raimo
24. Säry, Heino
25. Talimaa, Villem
26. Tammaru, Ivar
27. Veldre, Sven-Ludo
28. Vuhka, Henn

11 B klass

1. Adamson, Heino
2. Aidnik, Mikk
3. Einasto, Mart
4. Einasto, Rein
5. Kalamees, Magnus
6. Kaugro, Arald
7. Kapp, Heinart
8. Karu, Mart
9. Kask, Heiki (kõbemedal)
10. Kokk, Karl
11. Kruusik, Juuro
12. Körven, Raimu
13. Laan, Kenno
14. Laane, Hillar
15. Laumets, Heldur
16. Lund, Harri
17. Maadra, Valdur (kõbemedal)
18. Mandel, Arne
19. Meriloo, Eino
20. Mäger, Herbert (kõbemedal)
21. Palleem, Leo
22. Pohla, Kaljo
23. Pokker, Ülo
24. Potter, Kaljo
25. Praugel, Endel
26. Priks, Lembit
27. Reimets, Aint
28. Rues, Tõlli
29. Sarapuu, Endel
30. Suurmets, Ants
31. Talvik, Agu
32. Vaino, Albert

Eksternid

1. Keerberg, Olav
2. Kopliõja, Helgi
3. Stamberg, Linda
4. Teveer, Lea
5. Unt, Väino

1953. aasta lend (kokku 49 lõpetajat)

11 a klass

1. Abel, Ivar
2. Aia, Randar
3. Ariste, Andri
4. Ernits, Tõnõi

5. Jaigma, Andres
6. Karu, Toomas
7. Kruse, Ilmar (kõbemedal)
8. Kään, Heino-Taavi (kuldmedal)
9. Külm, Evald (kõbemedal)
10. Lind, Jaan
11. Linnamägi, Roland
12. Looke, Sero (kõbemedal)
13. Lõoke, Rein
14. Lõõndre, Ülo
15. Maadla, Jüri
16. Martis, Vello
17. Meriloo, Vello
18. Pius, Harri
19. Raukas, Ato (kuldmedal)
20. Reek, Heinar
21. Rohumäe, Eino
22. Saar, Ilmar
23. Zuppiy, Ano
24. Tarve, Udo (kõbemedal)
25. Tiisler, Eino
26. Timotheus, Heiki (kõbemedal)
27. Trei, Udo
28. Tõnnere, Aksel
29. Tänava, Märt (kõbemedal)
30. Vaher, Rein (kuldmedal)
31. Villemson, Jüri
32. Voolaid, Adolf

11B klass

1. Jaani, Rein
2. Kasesalu, Rein
3. Kask, Ilmar
4. Kivimäe, Leopold
5. Kurvits, Raimu
6. Kuusmann, Jüri
7. Lübres, Henno
8. Maasikmäe, Kalju
9. Mitt, Heldur
10. Ora, Leo
11. Roots, Jüri (kõbemedal)
12. Rubel, Madis
13. Sabre, Mihkel
14. Vardja, Armand
15. Veibri, Udo
16. Villip, Valdur-Ilmar

9

Ekstern

1. Saluem, Ants

1954. aasta lend (kokku 48 lõpetajat)

11ª klass

1. Aivola, Aivi
2. Alexand, Vello
3. Elango, Mart (hõbemedal)
4. Kikas, Agu
5. Koppel, Reia
6. Kukk, Arno
7. Leik, Lehto
8. Lokko, Ilmar
9. Loog, Tõnu (kuldmedal)
10. Lätti, Jüri
11. Mee, Üllo
12. Munde, Jaan
13. Naaber, Jaan
14. Opavere, Lembit
15. Orvika, Kaarel
16. Paal, Evald
17. Paalmäe, Venno
18. Pihelo, Jukan
19. Püspa, Arvo
20. Rebase, Üllo
21. Roots, Evald
22. Rätsep, Jüri
23. Silvere, Ants-Peep
24. Tuulmets, Ants (hõbemedal)
25. Ulus, Sulev
26. Värk, Vello
27. Söot, Ilmar

11ᴮ klass

1. Juhanson, Aadu
2. Kaalep, Heino
3. Küslar, Aavo
4. Laumets, Ants
5. Martinson, Henno
6. Mükla, Jaan
7. Normet, Valmar
8. Nõmmik, Riko (hõbemedal)
9. Ora, Evgen
10. Paap, Arnold
11. Pede, Kalju
12. Pirrus, Enn-Aavo
13. Roots, Jaan
14. Suits, Johan
15. Zupping, Rein
16. Telga, Üllo
17. Tikko, Henno (hõbemedal)
18. Toompalu, Johan
19. Vigla, Henn
20. Voites, Juhan

Eksfern

1. Luts, Hilda

1955. aasta lend (kokku 58 õpetajat)

11ª klass

1. Eedla, Eldur
2. Emme, Mart
3. Haamer, Aadu
4. Heido, Juhan
5. Jõks, Atso-Heinar
6. Kask, Ants
7. Kask, Elmar
8. Kibe, Peeter
9. Kippasto, Andres
10. Kirsi, Toivo
11. Kreutzberg, Toivo
12. Kuik, Viktor
13. Kaarerik, Andri
14. Leiburt, Jaak
15. Loodus, Mihkel
16. Luumi, Ants
17. Lään, Vello
18. Marvet, Rein
19. Mürsepp, Ants
20. Nasari, Arvi
21. Puis, Kalju
22. Purga, Aare (hõbemedal)
23. Pütsepp, Enn
24. Raudnask, Kuldar
25. Runge, Aarend
26. Rõõmusoks, Ülo
27. Rüütli, Olev
28. Saarik, Mart
29. Sikk, Maido (kuldmedal)
30. Taba, Mati
31. Veibri, Enn
32. Viira, Tõnis (hõbemedal)
33. Voode, Ago

11ᵇ klass

1. Allsalu, Viljar
2. Eller, Mart-Ivo
3. Kaev, Ants
4. Karolin, Andres
5. Kuslap, Juhan
6. Kõõbi, Aavo

7. Maadre, Ülo
8. Männiste, Enno
9. Nõro, Jaan
10. Orav, Ilmar
11. Osijärv, Vambola
12. Paju, Arvi-Erno
13. Põlluste, Kaljo
14. Raig, Neeme
15. Raitma, Arvo
16. Ritsing, Alo
17. Rosenberg, Arvo
18. Rosin, Aavo
19. Saarik, Jüri
20. Simson, Mati
21. Simulman, Lembit
22. Tedrema, Jüri
23. Torva, Aarne

Eksternid

1. Allikas, Rein
2. Rebane, Valdur-Enn

1956. aasta lend (kokku 67 lõpetajat)

11ª klass

1. Adamson, Maie
2. Altmäe, Leho
3. Anton, Mihkel
4. Hainsalu, Heino
5. Kaljula, Helju-Vivi
6. Kirdelaht, Toomas (kõbemedal)
7. Kivrits, Kalju
8. Laanemaa, Aare
9. Laisk, Agu (kõbemedal)
10. Leetmaa, Sirje
11. Lepik, Väivi
12. Lutsar, Tarmo
13. Naaber, Virge
14. Neis, Eevi
15. Otto, Kaja
16. Plink, Jüri
17. Praks, Jaan
18. Põlluveer, Tiiu
19. Salumäe, Silvi
20. Turp, Tiiu
21. Vertmann, Silvi
22.

11B klass

1. Akkel, Enno
2. Kaalep, Vello
3. Kivirand, Koit
4. Kuusik, Ivi
5. Lamberg, Valdur
6. Malken, Vello
7. Metsoja, Vello
8. Metsur, Kaupo
9. Murumaa, Aavo
10. Muts, Koidula
11. Müür, Eevi
12. Peebo, Elka
13. Pruks, Toivo
14. Reinvald, Mare-Ann
15. Rooma, Hårmo
16. Runno, Malle
17. Soopalu, Aino
18. Songisepp, Udo
19. Talving, Tõnu-Teet
20. Kukk, Helgi

11C klass

1. Alexand, Enno
2. Arusaar, Ülle-Liis
3. Asu, Reia
4. Eedla, Ene
5. Ernesaks, Margje-Elka
6. Hanso, Anu-Reet
7. Kink, Reia
8. Kurg, Toivo
9. Kutta, Aime
10. Kuusk, Leule
11. Margusoo, Ülve
12. Metsküla, Ene
13. Mõttus, Eerik
14. Müürsepp, Helle
15. Odrats, Ivar
16. Purru, Kai-Reet
17. Ridala, Valvo
18. Rosental, Arnold (kuldmedal)
19. Rätsep, Taimi
20. Saarse, Hillar
21. Sööt, Jaan
22. Toom, Eevi
23. Uuk, Mare-Liis
24. Vahi, Jüri
25. Veske, Vilma
26. Värsi, Elmar

1957. aasta lend (kokku 76 lõpetajat)

11ª klass

1. Hallik, Ene
2. Jaanson, Ants
3. Jaamets, Enn
4. Karro, Milvi
5. Kask, Vello
6. Kinks, Ille
7. Koop, Svetlana
8. Kurve, Lüüri
9. Kuuse, Urve
10. Lehis, Sirje
11. Lull, Elka
12. Merioja, Kaljo
13. Mäge, Urve
14. Purga, Paul
15. Raig, Tüüri
16. Rajalo, Tiiu
17. Sternfeldt, Heiti
18. Sööt, Helvi
19. Uiga, Jaan
20. Vaher, Milvi

11ᴮ klass

1. Aljaste, Raivo
2. Einasto, Peeter
3. Jakobson, Peeter
4. Jaeger, Andre
5. Juhanson, Eve
6. Järv, Aime
7. Koppel, Riho
8. Käsper, Jaan
9. Kaarik, Kaljo
10. Lemba, Agu
11. Liblik, Vilje
12. Lipp, Helli
13. Lomp, Helve
14. Lõvi, Olga
15. Mägi, Aavo
16. Mägi, Lembit
17. Mägi, Ülo
18. Nõps, Ants
19. Peiker, Raimo
20. Pärn, Toomas
21. Randoja, Reena
22. Rebane, Ants
23. Reedi, Müa
24. Ruttas, Valdo
25. Rääbis, Helgi
26. Staub, Reet
27. Toim, Tõnu
28. Vain, Helju

11ª klass

1. Ivask, Maija
2. Jaigma, Kaimo
3. Koidu, Sirje
4. Laantee, Hilvi
5. Laos, Arne
6. Lari, Hele
7. Loog, Peeter (kuldmedal)
8. Mee, Silvi
9. Naarits, Mari-Ann
10. Ostrat, Eesi-Maria
11. Paikre, Malle
12. Pedaja, Küllike
13. Peedo, Mart
14. Pruks, Inge
15. Pärnamäe, Rein
16. Remmel, Aini-Merike
17. Rohtla, Eha
18. Rämson, Viktor
19. Sein, Sirje
20. Sepp, Toomas
21. Sokk, Anne
22. Soider, Mart
23. Soomann, Tiiu
24. Tint, Elga
25. Trumpõld, Andres
26. Torva, Malle

Eksternid

1. Nikolajeva, Kaarin
2. Valtson, Evald

1958. aasta lend (kokku 65 lõpetajat)

11ª klass

1. Harujõe, Elli
2. Kallaste, Olev
3. Kangur, Märt
4. Kapliński, Jaan
5. Kibe, Tiiu
6. Kuus, Maie
7. Kään, Hele-Mai
8. Laanesaar, Maie
9. Luux, Žanna
10. Matvere, Maire
11. Merikoo, Ellu
12. Perli, Valev
13. Põkk, Ene
14. Pühsepp, Epp
15. Sirk, Viive
16. Teepalu, Peeter

11B klass

1. Aasma, Vivi
2. Appel, Astrid
3. Hellat, Maret
4. Hunt, Siiri-Mai
5. Juhkam, Marie
6. Koppel, Hedi
7. Kruus, Andrus
8. Kure, Mati
9. Leesmann, Sirje
10. Martinson, Mare
11. Penning, Jaan-Mati
12. Reino, Lembit
13. Saar, Merike
14. Starkopf, Jüri
15. Suurmets, Jaan
16. Sõõnas, Andrus
17. Tomson, Randar
18. Toodejüri, Heino
19. Toomik, Jaan
20. Torva, Urve
21. Õõjus, Rein

11C klass

1. Aun, Mare
2. Ehapalu, Mari
3. Haamer, Jaak
4. Hanneste, Epp
5. Järve, Jaan
6. Karm, Hillar
7. Karu, Malle
8. Keskpalu, Helju
9. Kipper, Tõnu (hõbemedal)
10. Kääp, Tiiu
11. Mala, Elle
12. Mettig, Heidi
13. Mikk, Mare
14. Mägi, Irja
15. Märtinson, Milvi
16. Otsa, Arvo
17. Pikver, Rein
18. Polakene, Marie
19. Raid, Tõnu
20. Rekand, Ada
21. Roots, Siiri
22. Ruttas, Helgi (hõbemedal)
23. Simm, Aile (hõbemedal)
24. Tamm, Jaak
25. Tikk, Mari
26. Visnapuu, Marie
27. Võsu, Made

Õkstern

1. Rõõpson, Jaan

1959. aasta lend (kokku 98 lõpetajat)

11ª klass

1. Aavik, Ants
2. Adamson, Agnes
3. Holzschmidt, Silja
4. Klak, Eha-Mai
5. Insler, Anu
6. Kaare, Tõnu
7. Karrin, Eda
8. Kask, Helgi
9. Kuusik, Uno
10. Küng, Helgi
11. Laanes, Rudolf
12. Laasme, Kersti
13. Lapp, Anu-Reet
14. Lipp, Lilli
15. Luptov, Õie
16. Masing, Igor
17. Meos, Helle-Mai
18. Moks, Ilona
19. Muiste, Silja
20. Mändre, Aita
21. Nemvalts, Aino
22. Parts, Tiiu
23. Pälma, Mart
24. Raiu, Aimi
25. Rooma, Mare
26. Rõõpmann, Jüri
27. Sakk, Tiiu
28. Sirask, Lemle
29. Solovjova, Tamara
30. Tullus, Aime
31. Vasar, Mare
32. Velleramm, Maie
33. Vensel, Elo
34. Viktor, Silja

11B klass

1. Heinaste, Maie
2. Hinto, Maie
3. Jaanisoo, Imbi
4. Jalas, Maie
5. Juhkam, Valve
6. Juudas, Valdo

7. Kaldma, Vello
8. Kelle, Maie
9. Kivimäe, Manet
10. Kolsar, Arvo
11. Kurvits, Eve
12. Kuues, Mati
13. Laaneste, Helgi
14. Lambing, Tiiu
15. Lill, Malle
16. Lindvere, Ene
17. Lumi, Siiri
18. Madisoo, Aili
19. Metsar, Maie
20. Metslang, Elve
21. Nurmet, Siiri
22. Pass, Evi
23. Pikker, Aime
24. Pikver, Tiiu
25. Saares, Tiiu
26. Sild, Olev
27. Sirge, Marianne
28. Tamm, Marju
29. Tammekivi, Aime
30. Taru, Reet
31. Tilga Taimi
32. Uule, Anne
33. Uusen, Jüri

11ᵉ klass

1. Annus, Eldur
2. Annus, Heiti
3. Arusoo, Tiina
4. Hütt, Tonu
5. Hüva, Toivo
6. Jantra, Toivo
7. Küssel, Elvi
8. Kirpu, Juhan
9. Koha, Rein
10. Kulasalu, Jüri
11. Laar, Helgi
12. Laar, Maie
13. Leibak, Anne
14. Lipso, Jaak
15. Maide, Ants
16. Matvere, Inge
17. Meier, Mati
18. Navi, Avo
19. Piiroja, Indrek
20. Prii, Rein
21. Priks, Alli
22. Rander, Eha
23. Saviauk, Tiiu
24. Sööt, Peeter
25. Tikk, Väve
26. Uule, Mart

Eksternid

1. Alver, Mai
2. Jõgeva, Helvi
3. Kass, Kalju
4. Mikiver, Heino
5. Salujärv, Ülo
6. Rumbel, Kalju

1960. aasta lend (kokku 93 lõpetajat)

11ª klass

1. Haaviste, Vello
2. Hallik, Eve-Mall
3. Kaasik, Siiri
4. Kangro, Rene
5. Karu, Laur
6. Kivimäji, Külvi-Reet
7. Kop, Matti (hõbemedal)
8. Koskvee, Ilve-Leena
9. Kõrvemäji, Eha
10. Lambakahar, Tiiu
11. Laving, Ille-Piret
12. Liiskmaa, Rahel
13. Lõhmus, Jaan
14. Lått, Meelt
15. Mikkal, Epp
16. Mikk, Avo
17. Pallasma, Mati
18. Paulson, Miralda
19. Pirrus, Ülu
20. Poom, Avo
21. Raudkats, Aime (hõbemedal)
22. Reidolf, Elsa
23. Riener, Karmen
24. Sadam, Eha
25. Sakk, Margit
26. Suik, Vaido
27. Tenno, Teomas
28. Tinn, Tiia
29. Toss, Imbi
30. Turm, Harri
31. Tuul, Mare
32. Töldsepp, Aarne
33. Türn, Tiiu
34. Vitti, Eva

11ᵇ klass

1. Almann, Endla
2. Aun, Silvia
3. Eljas, Sirje
4. Kajara, Ene

5. Kunsik, Väive
6. Küüs - Saarik, Agu
7. Laumets, Hille
8. Lõas, Tiina
9. Maido, Süri
10. Murašev - Petrov, Toomas - Jüri
11. Neum, Hasso
12. Peddesk, Taimi
13. Põder, Mart
14. Põllusaar, Jüri
15. Põllusaar, Ülo
16. Raadik, Maire
17. Rõõmusoks, Anu
18. Rööp, Hiljä - Reet
19. Vahkal, Ingrid
20. Varik, Aina - Anita
21. Vertmann, Hubert
22. Viin, Enn
23. Vipp, Tiiu

11 c klass

1. Altosaar, Mare
2. Beljajev, Taissia
3. Kalljärv, Tõnis
4. Kül, Aime
5. Kinks, Hain
6. Kiudma, Heino
7. Klemets, Agnessa
8. Kool, Marie
9. Kumari, Ene
10. Laas, Eino - Endel
11. Lektla, Ene
12. Lepik, Maie
13. Leppik, Süri
14. Lillast, Mare
15. Lomp, Luise
16. Luemäste, Tiiu
17. Metsmees, Tiiu
18. Mitt, Ants
19. Munga, Elve
20. Neeruk, Jaak
21. Nopason, Ilse
22. Parts, Mare
23. Peedo, Eduard
24. Pikker, Andres
25. Rätsep, Anne - Maria
26. Sabradin, Aave
27. Sotnik, Liina
28. Sõrmus, Eevi
29. Tenno, Jüri
30. Saar, Agu
31. Tilga, Tõnu
32. Tuoikene, Elva
33. Vaher, Linda

Eksternid

1. Raudsepp, Raimu
2. Savi, Epp
3. Soomets, Anu

1961. aasta lend (kokku 87 lõpetajat)

11a klass

1. Hansen, Ester (kuldmedal)
2. Insler, Mari
3. Jaigma, Mati
4. Jantra, Aino
5. Jõevere, Eda
6. Jõks, Mare
7. Kaselaan, Toomas
8. Kiljak, Ilma
9. Kraav, Süri
10. Kurm, Matti
11. Kõivumägi, Mare
12. Killeorg, Tüt
13. Martinson, Ester
14. Mölder, Heljo
15. Nõgene, Aili
16. Orrav, Tõnu
17. Peterson, Koidu
18. Peiker, Ene
19. Petlem, Kadri
20. Pälberg, Raivo
21. Plaado, Rein
22. Proses, Malle
23. Purga, Arvo
24. Raidvälu, Jüri
25. Sarap, Reet
26. Siska, Maive
27. Tervo, Raissa
28. Tšerajuk, Sirje
29. Tähnas, Ilme
30. Vessin, Tiive
31. Vilba, Silvi

11B klass

1. Engel, Helle
2. Ennok, Ülo
3. Kaasik, Esta
4. Kilu, Leili
5. Küs, Sirje
6. Küssel, Aime

7. Krüger, Gunnar
8. Kährik, Aime (kõbemedal)
9. Kääärik, Jaan
10. Leib, Jüri
11. Ostrat, Jaak
12. Offer, Raivo
13. Persidski, Aleksander
14. Rajalo, Andres
15. Reisner, Ülo
16. Sternfeld, Olavi
17. Tõnmaa, Ain
18. Turo, Heino
19. Vari, Marie
20. Veskimets, Mare

11ᵉ klass

1. Asur, Mare
2. Hintser, Anne
3. Jurs, Martin
4. Somõs, Tüt
5. Hüe, Riia-Kersti
6. Järve, Jüri
7. Jürgenson, Andres
8. Koka, Anu
9. Krõmses, Taimi
10. Kruusk, Sirje
11. Lomp, Malle
12. Lõhmus, Ako
13. Lääne, Erika
14. Mengel, Anu
15. Müürsepp, Maie
16. Otter, Koidu
17. Paltser, Lembit
18. Petti, Tiivi
19. Povro, Esta
20. Päid, Jüri
21. Pärn, Silvia
22. Raki, Maimo
23. Reinvee, Ene
24. Reintamm, Olev
25. Rosin, Evi
26. Rätsep, Ülle
27. Rääk, Maie
28. Saar, Ülo
29. Süm, Jaak
30. Suimets, Tiive
31. Tamm, Sven
32. Tamm, Tõnu
33. Tennisson, Valter
34. Tiru, Anu
35. Toomik, Mare
36. Vaher, Tõnu

1962. aasta lend (kokku 62 õpetajat)

11ª klass

1. Eeldla, Enn
2. Frank, Ene
3. Jankson, Kaljo
4. Järsoo, Helgi
5. Koppel, Malle
6. Koskora, Karin
7. Krips, Heli
8. Kukk, Helja
9. Kurm, Olavi
10. Laigo, Tiina
11. Lapp, Lea -Mai
12. Lindmäe, Ene
13. Meier, Marie
14. Metsala, Vello
15. Miguel, Tõnis
16. Moks, Ilona
17. Ojamets, Kalvi
18. Paikre, Ants
19. Paurson, Paul
20. Pleijats, Väivi
21. Polli, Ilme
22. Punt, Tiiu
23. Randvir, Ülo
24. Saarik, Sirje
25. Soome, Lembit
26. Tammin, Tiiu
27. Tiirmaa, Ago
28. Uibo, Hallikki
29. Uin, Kaarli
30. Vaha, Tiia
31. Vilba, Valdur

11B klass

1. Aarik, Ilme
2. Alop, Uno
3. Ernits, Ants
4. Haava, Sirje
5. Hõlpus, Kaja
6. Kalberg, Tiia
7. Kana, Kaie
8. Karelson, Jüri
9. Kibe, Tähti
10. Kuusma, Ene
11. Kährik, Luivia
12. Laur, Erna
13. Lüüs, Ene
14. Mazur, Taira

15. Nõkk, Peeter
16. Oja, Aare
17. Pallopson, Marie
18. Pedak, Andres
19. Pedak, Enn
20. Pullisaar, Anne
21. Saar, Toivo
22. Sarma, Mari
23. Sillamaa, Eha
24. Sõlg, Ene
25. Tanum, Ingrid
26. Taru, Mati
27 Tomson, Ülle
28. Valdner, Udo
29. Vardja, Toomas

Eksternid

1. Lankots, Jaks
2. Seppa, Ülo

1963. aasta lend (kokku 61 lõpetajat)

11ª klass

1. Altosaar, Tõnu
2. Avask, Ravu
3. Kalle, Anne
4. Kipper, Jaan
5. Kreis, Jüri
6. Kuslapuu, Helve
7. Laanemaa, Ene
8. Laats, Tõnis
9. Laik, Arne
10. Luts, Rein
11. Lõhmus, Ants
12. Maksa, Mai
13. Meitern, Kaidu
14. Mölder, Erik
15. Mürk, Eeva
16. Ora, Mehis
17. Ostrat, Külli
18. Peterson, Tõnu
19. Prikko, Tiiu (Lõbemedal)
20. Savisaar, Kalev
21. Seigo, Silvi
22. Selge, Annely
23. Sõõru, Udo
24. Sõmera, Toomas
25. Talve, Rein
26. Türn, Maire

27. Vaikmäe, Rein
28. Vasar, Mare
29. Veski, Rein

11B klass

1. Eljaki, Kersti
2. Elm, Kersti
3. Evardt, Tiia
4. Hallik, Jaan
5. Hõlpus, Arvo
6. Karu, Anne
7. Kivit, Sirje
8. Kivi, Mall
9. Koppel, Sirje
10. Laak, Leili
11. Laansoo, Andres
12. Lauberg, Udo
13. Lepik, Vello
14. Lepvalts, Tähte
15. Limak, Udo
16. Liplap, Tiiu
17. Matjus, Mati
18. Millert, Maire
19. Mutso, Edda
20. Mägi, Anneliis
21. Oras, Kalev
22. Peterson, Maie
23. Praakson, Elsa
24. Raadjalg, Jaan
25. Smidt, Silvi
26. Tamm, Velve
27. Veibri, Liia
28. Vessin, Naima

Eksternid:

1. Aaspere, Mari
2. Lill, Heino
3. Kallemaa, Toomas
4. Kuslapuu, Tiia

1964. aasta lend (kokku 83 õpetajat)

11a klass

1. Ainla, Eugen
2. Alumaa, Tüt
3. Arvi, Lembit
4. Hango, Mihkel

5. Jaigma, Ene
6. Kallejärv, Ülle
7. Kallemaa, Ülle
8. Kass, Viktor
9. Koni, Aavo
10. Kurm, Jaan
11. Laos, Lille
12. Matvei, Mari
13. Mülius, Rein
14. Muratov, Tonu
15. Olli, Rein
16. Orgulas, Ants
17.

11B klass

1. Allikrein, Silvia
2. Eller, Jaak
3. Hurt, Liina
4. Juhkam, Lehte
5. Karlis, Ülle
6. Kasumets, Jaak
7. Kiiskülä, Mare (Kõbemedal)
8. Koor, Virve
9. Lõhmus, Tiia
10. Miller, Svetlana
11. Möznikova, Maie
12. Mõttus, Tiina
13. Pür, Liivi
14. Roio, Maret
15. Ronk, Mõna
16. Saar, Aadu
17. Seidla, Agu
18. Soonsein, Raivo
19. Sula, Hillar
20. Turo, Uno
21. Täpsi, Reet
22. Vägipuu, Kaja
23. Virki, Nõna
17. Paal, Gunnar
18. Peebo, Lüdia
19. Peflem, Tiina
20. Pruul, Toomas
21. Prumle, Rein
22. Punnek, Ene
23. Päll, Veigo
24. Randvere, Tiiu
25. Ratassepp, Viina
26. Taar, Pille
27. Toots, René
28. Voika, Karl

11c klass

1. Altoa, Helli
2. Ebre, Eve
3. Ebre, Lembit
4. Fuchs, Ott
5. Haldre, Tõnu
6. Lõhmus, Ann (kuldmedal)
7. Kaldaru, Mart
8. Karu, Jaak
9. Kauri, Mai
10. Kingu, Tüt
11. Kivi, Raal
12. Mark, Anu
13. Meos, Matti
14. Mäeoja, Pirko
15. Mõldre, Hele-Mai
16. Ohvril, Hanno
17. Pirk, Mart
18. Reintam, Olev
19. Saag, Ülle
20. Sainre, Teo
21. Seiler, Margis
22. Simm, Jaak
23. Somelar, Rein
24. Sonn, Helbe
25. Truus, Andrus
26. Truus, Ats
27. Urbanik, Tõnu
28. Vainer, Anne
29. Varbkeŕa, Olga
30. Vari, Lunle
31. Vari, Merike
32. Pakla, Jaak

1965. aasta lend (kokku 79 õpetajat)

11a klass

1. Annus, Raivo
2. Eomäe, Hilda
3. Hallik, Ado
4. Jõks, Rita
5. Kartau, Gero
6. Karulaas, Juta
7. Küsel, Made
8. Küskülä, Vaima
9. Kletenberg, Mariann
10. Kutta, Tõve
11. Kõva, Eha
12. Laus, Helle
13. Linnard, Helvi
14. Liut, Tõnu

15. Lokuta, Elmo
16. Meidla, Marju
17. Meister, Peeter
18. Mikk, Maia
19. Oines, Vivi
20. Palu, Evi
21. Pantšenko, Eleonora
22. Paul, Mare
23. Petrovõhh, Ülle
24. Raid, Enne
25. Semmel, Helge
26. Sikka, Anne
27. Taam, Tiiu
28. Tigas, Milvi
29. Tuul, Mati
30. Urla, Mai
31. Varkel, Aili
32. Velliste, Trivimi
33. Võsnapuu, Kersti
34. Võsnapuu, Malle

11B klass

1. Abel, Tiiu
2. Aidarik, Anne
3. Aidnik, Mart
4. Edelkind, Jossi
5. Haldre, Tiiu
6. Hang, Heili
7. Karro, Ando
8. Laar, Arvo
9. Laansoo, Kaarel
10. Matjus, Tõnu
11. Mõttus, Hans
12. Ojaste, Helgi
13. Siim, Asta
14. Sootalu, Tiiu
15. Tanni, Evi
16. Tippo, Sirje
17. Traat, Uno
18. Täkkas, Tiia
19. Vaasna, Tüt
20. Veltbach, Kalju
21. Virok, Tõnis
22. Vält, Reet

11C klass

1. Aben, Enn
2. Aimla, Mart
3. Asul, Hille
4. Engel, Heino
5. Helstein, Aurelia
6. Kalda, Aado

7. Keres, Piret (kuldmedal)
8. Kert, Jüri
9. Kipper, Tõnu (kuldmedal)
10. Kotsar, Tiina
11. Kuldmaa, Enn
12. Kuut, Rüna
13. Kährik, Ülo
14. Kõbas, Marje
15. Laar, Virve
16. Lambur, Tõnu
17. Leit, Sulev
18. Lepp, Riho
19. Loo, Andres
20. Redi, Varpo
21. Tampõld, Lembit
22. Tõrva, Rüa
23. Univer, Tiiu (kõbemedal)

1966. aasta lend (kokku 96 lõpetajat)

11ª klass

1. Aliksaar, Eve
2. Ets, Vaike
3. Hinto, Endla
4. Ilgel, Kalle
5. Jaigma, Mart
6. Keelus, Karin
7. Küsküla, Tiiu
8. Kivi, Rein
9. Kulamaa, Annemae
10. Kuusik, Eve
11. Lamber, Sirje
12. Lepvalts, Toni
13. Meier, Jaan
14. Mütra, Toivo
15. Oinas, Vüve
16. Pauts, Andres
17. Peebumaa, Helju
18. Peebo, Tiina
19. Peenemaa, Sirje
20. Peetsu, Urmas
21. Prost, Saima
22. Raudsepp, Astrid
23. Remsujev, Oleg
24. Russak, Vello
25. Silm, Anu
26. Skroman, Riko
27. Tamm, Helia
28. Tilga, Sirje
29. Valde, Aino
30. Voitk, Tiiu

11B klass

1. Boltova, Valentina
2. Helistvee, Elko
3. Hindriksoo, Jaan
4. Hälling, Karin
5. Ilves, Vello
6. Jehkam, Silvia
7. Jurs, Kaie
8. Kittes, Jüri
9. Kursk, Sirje
10. Laja, Ülar
11. Leit, Krista
12. Lumi, Toomas
13. Nõnemäe, Sirje
14. Nõu, Ilme
15. Ojari, Maret
16. Ostrat, Tõnu
17. Rebane, Jüri
18. Sarapuu, Mart
19. Savolainen, Juho
20. Sepp, Juhan
21. Sotnik, Riita
22. Tali, Arno
23. Tamm, Tiiu
24. Urm, Mare
25. Valdre, Nils
26. Vihmand, Reet
27. Vüdo, Mall
28. Ånilane, Sigrid

11C klass

1. Alber, Vello
2. Altosaar, Olav
3. Alttoa, Kaur
4. Harju, Toivo
5. Hüesalu, Asta
6. Joosu, Eva
7. Karlis, Mart
8. Kasemets, Heli
9. Kask, Juta
10. Kiis, Helle
11. Kivimaa, Jüri
12. Klaasen, Kaido
13. Koppel, Lea
14. Kuue, Heli
15. Kuusk, Toomas
16. Kõosaar, Ivar
17. Maalma, Kõidu
18. Mayusco, Vello
19. Meks, Mallika
20. Paal, Saima
21. Ratt, Merike
22. Rutto, Lüle

23. Sirge, Mare
24. Sumiste, Ellen
25. Tamiroo, Olav
26. Traat, Andres
27. Unt, Jaan
28. Vainer, Kaie

1967. aasta lend (kokku 77 lõpetajat)

11ª klass

1. Hindrikson, Ene
2. Jõesaar, Tõnu
3. Jürgenson, Ilmas
4. Kala, Lia
5. Kallas, Jaak
6. Koort, Jaan
7. Kurm, Eva
8. Lilleorg, Mati
9. Lomp, Ene
10. Lust, Karl
11. Lõhmus, Ilmo
12. Lõoke, Reet
13. Madis, Küllike
14. Madise, Anu
15. Madrus, Evgeni
16. Mala, Anne
17. Pants, Aita
18. Pere, Ene
19. Perosti, Erna
20. Pilt, Riita
21. Pollus, Sirje
22. Rastorgujev, Igor
23. Rüves, Sirje
24. Rootsmäe, Lille
25. Rums, Reet
26. Zirna, Vivi

11ᴮ klass

1. Avi, Malle
2. Eits, Leo
3. Haldre, Mari
4. Hmul, Galina
5. Kallejärv, Anne
6. Karro, Tiia
7. Kotts, Tõnu
8. Käki, Elvi
9. Laine, Tiiu
10. Michelson, Sirje
11. Munga, Reet
12. Müürsepp, Malle

13. Ojaste, Toivo
14. Paatsi, Vello
15. Parv, Enn
16. Põder, Tõnis
17. Süm, Olavi
18. Telling, Evi
19. Tikerberi, Evald
20. Treimann, Urmas
21. Trum, Kill
22. Tõiste, Inmi
23. Tõnisson, Inge
24. Täpsi, Tüt
25. Valge, Arnold
26. Vals, Eve
27. Vaha, Jaak
28. Vaiko, Sirje
29. Öövel, Jaan

11ᵉ klass

1. Smits, Malle
2. Hütt, Anu
3. Ilves, Eva
4. Kare, Linda
5. Kaukver, Ülve
6. Kõiv, Reet
7. Laansalu, Merike
8. Liiv, Margit
9. Luht, Epp
10. Lõõndre, Toivo
11. Mander, Ülle (kuldmedal)
12. Näripä, Hannes (hõbemedal)
13. Preem, Martti
14. Ratnik, Tüt
15. Sellior, Leevi (kuldmedal)
16. Säägi, Agnes
17. Zubsberg, Reet
18. Tanni, Viia
19. Tomingas, Juhan
20. Tähnas, Kadri
21. Täht, Tüt
22. Urm, Peeter

1968. aasta lend (kokku 82 lõpetajat)

/ 11ᵃ klass

1. Antson, Toomas
2. Danilovitš, Manfred
3. Keerberg, Jaak
4. Kibal, Tambet

5. Klüs, Olav
6. Kink, Tõnu
7. Koger, Rainer (kõbemedal)
8. Köppel, Andrel (kõbemedal)
9. Kõnnsmägi, Felóks
10. Kunsik, Arvo
11. Laur, Tõnu
12. Leudox, Ilmar
13. Liin, Aare
14. Muttl, Andres
15. Müntel, Jüri
16. Ots, Arvo
17. Preem, Peeter
18. Rums, Heiti
19. Sakkarias, Arvo
20. Seman, Aare
21. Seman, Aavo
22. Seppet, Ene
23. Soopõld, Ülllar
24. Traat, Ülo
25. Tüüts, Toivo
26. Villmann, Peeter

11B klass

1. Arnvee, Andres
2. Hallisk, Eha
3. Ivask, Rait
4. Jalax, Reia
5. Jõgi, Sirje
6. Kampus, Tiina
7. Kangro, Paul
8. Karro, Tulvi
9. Kibal, Ilme
10. Kilk, Kalev
11. Klaar, Arvo
12. Kont, Jüri
13. Kuhi, Päija
14. Kõva, Helve
15. Lest, Sirje
16. Liias, Milvi
17. Lille, Silva
18. Linde, Vaike
19. Linn, Leeno
20. Linn, Ülo
21. Leukina, Valentina
22. Lump, Ly
23. Mala, Jüri
24. Martmaa, Mare
25. Mikk, Ülle
26. Mettik, Ene
27. Paavel, Anu
28. Raisma, Jüri
29. Ratt, Jaak
30 Rebane, Reet
31. Rikk, Kaie
32. Taalbelt, Urve

33. Tamm, Eldi
34. Timmer, Laine
35. Valdre, Ruth

11ᵉ klass

1. Antropova, Margareeta
2. Arens, Epp
3. Hallik, Aleksa
4. Issler, Toomas
5. Kaasik, Jaan
6. Karu, Ilmar
7. Küskülä, Tõnis
8. Kivisikk, Maido
9. Kotkas, Katrin (kõbemedal)
10. Laar, Helle
11. Lepp, Toomas
12. Liias, Ilmo
13. Reio, Maire
14. Parmo, Ruth
15. Pedoson, Enno
16. Päri, Imbi (kuldmedal)
17. Sarapuu, Raimund
18. Traat, Peeter (kõbemedal)
19. Vaher, Mai
20. Valdson, Erika
21. Õõvel, Õnne

1969. aasta lend (kokku 96 õpetajat)

11ᵍ klass

1. Aavik, Ene
2. Adamsoo, Epp
3. Annok, Margot
4. Haldma, Mart
5. Helm, Tiina
6. Kraav, Lembit
7. Lavits, Agu
8. Lehespalu, Ello
9. Lõhmus, Alfons
10. Martinson, Maiska
11. Meerits, Avo
12. Mändvee, Mart
13. Nõdavee, Lembit
14. Nõges, Sõm
15. Ots, Mairus
16. Talur, Toomas
17. Tahkru, Ilmas
18. Tuutsa, Ruth

19. Ulpus, Kaido
20. Vadi, Vello
21. Vaino, Peeter
22. Viljus, Toivo

11B klass

1. Eenits, Villem
2. Kasema, Meeta
3. Kohtla, Evald
4. Kurrikoff, Ants
5. Miltop, Aime
6. Mänd, Reet
7. Priks, Maie
8. Randsepp, Tuljo
9. Rohtla, Reet
10. Roos, Õie
11. Sarap, Elvi
12. Saviauk, Toivo
13. Schneider, Tõnu
14. Silivask, Tiit
15. Vanker, Leelja
16. Vatsel, Ilme

11C klass

1. Jäev, Aare
2. Kalberg, Raffi
3. Keis, Maie
4. Kiho, Mariana
5. Kork, Andres
6. Kose, Ester
7. Kukke, Seeler
8. Kuusik, Marika
9. Käsper, Kalev
10. Müdla, Peep
11. Mikson, Sirje
12. Must, Olev
13. Mõistus, Helje
14. Padjus, Aavo
15. Pastel, Silvia
16. Peets, Aare
17. Peetsmann, Ilme
18. Petti, Sirje
19. Päru, Aive
20. Ross, Kaarel
21. Ruudel, Aare
22. Rümmel, Mare
23. September, Gaida
24. Säre, Ene
25. Zirna, Eha
26. Taat, Tiiu
27. Tüsmaa, Aino

11d klass

1. Hagel, Riho
2. Haidak, Olev
3. Hellenurm, Tiit
4. Jõkanno, Alje
5. Jalakas, Õie
6. Jansen, Ellen
7. Kallam, Irene
8. Karja, Lemle
9. Kivisik, Tarmo
10. Kivirand, Reet
11. Kond, Lea
12. Kruskop, Maret
13. Leht, Mare
14. Laanemets, Mati
15. Lepasson, Ester
16. Liivat, Eevi
17. Loig, Tiia
18. Maasalu, Silje
19. Maksimov, Valeri
20. Michelson, Ülo
21. Mutso, Andrus
22. Neeme, Peeter
23. Pehk, Vilma
24. Pärnits, Helle
25. Rehme, Maie
26. Roos, Inge
27. Soidla, Jaan
28. Soosalu, Kaljo
29. Soosalu, Silja
30. Teder, Mall
31. Utter, Robert

1970. aasta lend (kokku 94 lõpetajat)

11a klass

1. Ivanov, Raivo
2. Kaevats, Madis
3. Kants, Andres
4. Konks, Peeter
5. Liiv, Toivo
6. Lindeberg, Tõnu
7. Mirski, Peeter
8. Nõppel, Madis
9. Part, Heiki
10. Pedajas, Reet
11. Petermann, Lembit
12. Peterson, Valdeko
13. Raa, Aino
14. Rajando, Jüri

15. Reile, Lembit
16. Rossner, Riko
17. Šokman, Irina
18. Tamm, Toivo
19. Tuvikene, Tõnu
20. Uri, Urmas
21. Õkva, Laur

11B klass

1. Epler, Artur
2. Kaarkäidõg, Lii
3. Karu, Madis
4. Kaskman, Kersti (kütusekõrs)
5. Kuusmaa, Klaus
6. Kütt, Sirje
7. Lenzi, Kleiti
8. Linno, Leelo (kütusekõrs)
9. Loderaid, Kaira
10. Loodus, Sirje
11. Lust, Ralf
12. Mättson, Marju
13. Olevik, Hanneli
14. Pihkus, Ilme
15. Puntsa, Kaja
16. Raisma, Reet
17. Randsik, Rüna
18. Rebane, Ivi
19. Reet, Mart
20. Rudi, Anu
21. Rumder, Kaire
22. Sepp, Reinalt
23. Tartre, Tiina
24. Vaha, Madis
25. Freiberg, Lüdvig

11c klass

1. Aljaste, Heili (kütusekõrs)
2. Jekimov, Hulda (kütusekõrs)
3. Jõgi, Helmer
4. Jõgisaar, Maret
5. Kaart, Külli
6. Kousin, Mai (kütusekõrs)
7. Kross, Liia
8. Krüska, Roland
9. Kuldvere, Maret
10. Kurvits, Ralf
11. Liiv, Riina
12. Lätt, Maiska
13. Lätt, Neeme
14. Mikka, Arald

15. Mäji, Sirje
16. Narusing, Uno
17. Parre, Kaja
18. Peterson, Ilme
19. Redi, Elnar (kütuseeks)
20. Reimo, Eda
21. Sak, Sirje
22. Soe, Jaak
23. Tamm, Sirje
24. Tarus, Kaja
25. Tina, Urve
26. Veber, Õie (kütuseeks)
27. Veeber, Toomas (kütuseeks)
28. Väro, Arvo

11. klass

1. Alver, Kersti
2. Hallik, Reet
3. Haidak, Jaan
4. Ilves, Kersti
5. Iste, Süsi
6. Kalle, Merike
7. Kont, Merike
8. Kossatkin, Vassili
9. Kaugmaa, Mare
10. Olavi, Jaan
11. Olmre, Sirje
12. Parisoo, Priit
13. Parrest, Oliver
14. Rossi, Enn
15. Rästa, Heiki
16. Sikk, Riina
17. Seloorjev, Georg
18. Toots, Kaja
19. Veenpere, Ann (kütuseeks)
20. Visak, Helve

Kasutatud allikad ja kirjandus

I. NLKP ja ÜLKNÜ direktiivid.

Kossõgin, A. NLKP XXIV kongressi direktiivid NSV Liidu rahvamajanduse arendamise viieaasta (1971-1975) plaani kohta. Tallinn 1971.

ÜLKNÜ XI kongressi materjalid. Tallinn 1949.

II. Arhiivimaterjalid ja kooli jooksev dokumentatsioon.

Tartu linna ja Rajooni Riiklik Arhiiv (Tartu LRRA).

Fond 20 - Tartu linna TSN TK Haridusosakond.

Fond 350 - A.H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkool.

A.H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli komsomoliorganisatsiooni aruanded töö kohta 1962/63 - 1969/70. õppeaastal (Komsomoliorganisatsiooni aruanne).

III. Kirjandus ja käsikirjalised materjalid

A.H. Tammsaare nim. Tartu 1. Keskkooli almanahh „Sulesepad" nr. 4, 1964, nr. 5, 1966, nr. 6, 1968.

Kogumik: Lehekülgi Tartu ajaloost. Tallinn 1964.

Kurm, H. Nõukogude Eesti üldhariduslõkke kooli areng. Dissertatsioon. Tartu 1954. (H. Kurm).
Jenn, E. Ülevaade Tartu 5. Keskkooli ajaloost. Diplomitöö. Tartu 1970.

IV. Ajakirjandus.

„Edasi" 1948 - 1964.
„Noorte Hääl" 1964.
„Nõukogude Õpetaja" 1945, 1954, 1963.
„Postimees" 1945 - 1948.
„Rahva Hääl" 1949, 1965.
„Uus Postimees" 1944.

V. Suulised andmed.

Arand, Alma - õpetaja 1944 - 1964.
Arand, Endel - õpetaja 1944 - 1969.
Kruus, Gustav - majandusalajuhataja 1944 - 1957.
Loog, Leta - õppealajuhataja 1952 - 1963.
Metti, Valter - õpetaja 1944 - 1963.

Sisukord

Sissejuhatus 3 2

I. Tartu 1. Keskkool peegliteekoolina aastail 1944-1954

1. Kooli tegevus 1944/45. õppeaastal

a) Sõjajärgse kooli loomine 10

b) Õppe- ja kasvatustöö organiseerimine 20 22

c) Komsomoli- ja pioneertöö ning õpilaste klassivälise tegevuse alustamine 30 29

2. Kooli tegevus aastail 1945-1954

a) Kooli materiaalse baasi tugevdamine 37 36

b) Õppe- ja kasvatustöö areng 51 50

c) Komsomoli- ja pioneeriorganisatsiooni tegevus ning klassi- ja kooliväline töö 71 69

II. Tartu 1. Keskkool segakoolina alates 1954. aastast (kuni 1970. aastani)

1. Kooli reorganiseerimine ning õppe- ja kasvatustöö areng 111 109

2. Komsomoli- ja pioneeriorganisatsiooni tegevus ning klassi- ja kooliväline töö 131 129

3. Kooli materiaalse baasi paranemine, kitsaskohad ja edasised perspektiivid 155 152

Lõppsõna 162 160

Peatükk 164 162

Lisa 167 164

Kasutatud kirjandus 233 232